521-1:1.QXD 10.03.2023 0:29 Page 1

KÛRD DÎPLOMAT

xalqı mübariz və qəhrəman xalqdır.
Heydər Əliyev

№ 09 (521) 01-08 mart, Adar, sal. il 2023
Ji meha şûbatê sala 2003-a tê weşandin

Həftəlik İctimai-siyasi qəzet
Rojnama heftename civakî û sîyasî

Qiyməti: 40 qəpik
Hêjaye:

8 Mart – Beynəlxalq Qadınlar Günü münasibətilə bütün qadınları təbrik edirik

Səh. 2

Prezident İlham "liyev 8 Mart – Beynəlxalq Qadınlar Günü münasibətilə Azərbaycan qadınlarını təbrik edib

Səh. 4-5-6-7

Jîyan û bı sergata azadîkarê gelê kurd Gênêral Mistafa Barzanî

Səh. 20

Peyama 8ê Adarê ya Serok Barzanî: Pêwîst e em girîngiyê bidin rola jinên Kurd

Səh. 14-15

4 Mart Kürt Sultan Selahaddin Eyyubi'nin vefatı yıl dönümüdür

Səh. 20

Nêçîrvan Barzanî: Jin azad nebe, civak azad nabe

Səh. 23

Serokwezîr Barzanî: Bi sedan gundên me, ji ber şerê PKKê û Tirkiyeyê wêran bûne!

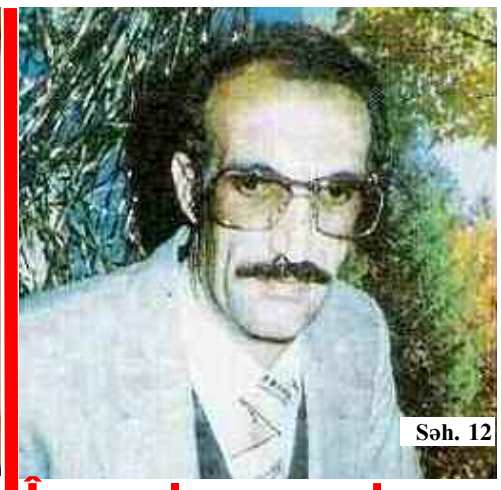

Səh. 12

Îro salvegera koça Mihemed Şêxo ye

Prezident İlham Əliyev Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin həmsədrlərini və İdarə Heyətinin üzvlərini qəbul edib Səh. 2

Casûsê Sovyetê Sûdaplatov: "Barzanî siyasetvanekî jêhatî û qumandarekî bi tecrube bû" Səh. 11

Daşkəsəndə 8 Mart Beynəlxalq Qadınlar Günü münasibəti ilə tədbir keçirilib Səh. 3

Qafqazda Şəddadi Kürd dövləti Səh. 13

"Azərbaycanlılar və kürdlər qardaş xalq, bir ailədir" - GİZLİ TARİX Səh. 10

Di salekê de Îranê 245 çalakvanên jin yên Kurd desteser kirine Səh. 21

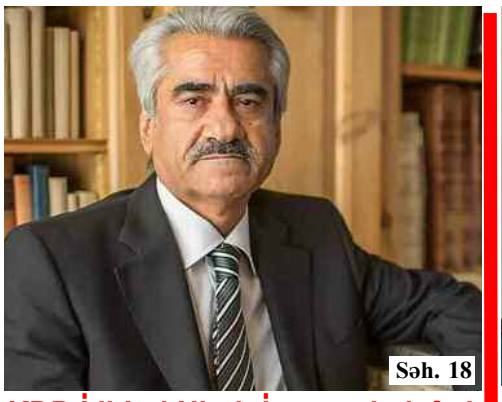

Səh. 18

KDP-İ lideri Hicri: İran muhalefeti Kürtlerin birliğini parçalamaya çalışıyor

Səh. 23

Balyoza Amerîkayê: Em destekê didin yekbûna Pêşmerge

Səh. 25

YNK û PDK: Ji bo hilbijartinan emê nêrîna partî û neteweyan werbigirin

Səh. 28

Глава ООН призывает партии Курдистана провести выборы в этом году

521-1:1.QXD 10.03.2023 0:29 Page 2

Prezident İlham Əliyev 8 Mart – Beynəlxalq Qadınlar Günü münasibətilə Azərbaycan qadınlarını təbrik edib

Hörmətli xanımlar!

Sizi Beynəlxalq Qadınlar Günü münasibətilə ürəkdən təbrik edir, hamınıza cansağlığı, səadət və gələcək işlərinizdə uğurlar arzulayıram.

Xalqımız çoxəsrlik tarixinin bütün dövrlərində qadını ülviyyətin təcəssümü saymış və ona hər zaman dərin ehtiram göstərmişdir. Azərbaycan qadınları keçmişimizin taleyüklü, həlledici anlarında vəzifələrinin öhdəsindən daim layiqincə gəlmişlər. Bəşər mədəniyyəti xəzinəsinə töhfəmiz olan milli-mənəvi dəyərlərimizin bir bütöv halında qorunub saxlanılmasında onların misilsiz xidmətləri vardır.

Azərbaycan qadınları dünyanın bir sıra qabaqcıl ölkələrinin qadınlarından əvvəl seçib-seçilmək hüququ qazanmış, incəsənətin və elmin ən müxtəlif istiqamətləri üzrə müsəlman Şərqində qadınlar arasında ilk addımları atmaqla qabaqcıl düşüncəli, yenilikçi və mütərəqqi ruhlu olduqlarını sübuta yetirmişlər. Onlar ölkəmizin, xüsusən təhsil, səhiyyə və mədəniyyət sistemlərinin müasir əsaslar üzərində qurulması üçün böyük əzmlə çalışmış, ötən müddət ərzində mühüm nailiyyətlər əldə etmişlər.

Ədəbi-ictimai və mədəni-elmi fikir tariximizdə iz buraxmış maarifpərvər sələflərinin adlarını uca tutan və nəsillərin varisliyi prinsipinə sadiq qalaraq onların açdıqları yolda inamla irəliləyən Azərbaycan xanımları bu gün də dolğun sosial-mədəni fəaliyyətləri ilə cəmiyyətimizin inkişafına xüsusi dinamizm və ahəngdarlıq qatırlar.

Fədakar analarımız, yüz illər əvvəl olduğu kimi, vətəni ana qədər əziz və müqəddəs bilən, qəlbləri doğma yurda sevgi ilə dolu, ənənələrimizə sadiq, saf əqidəli övladlar yetişdirirlər. Haqq işi uğrunda apardığımız Vətən müharibəsində xalqımıza parlaq qələbə sevinci yaşadan gənclərimizin unudulmaz rəşadəti bunun aydın təzahürüdür.

İnanıram ki, zəngin mənəviyyatlı Azərbaycan qadınları qarşıdakı illərdə də qurub-yaratmaq şövqləri ilə cəmiyyət həyatına yüksək dəyərlər bəxş edəcək və müstəqillik salnaməmizə yeni, işıqlı səhifələr yazacaqlar.

Hörmətlə,

İlham Əliyev,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 6 mart 2023-cü il

Prezident İlham Əliyev Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin həmsədrlərini və İdarə Heyətinin üzvlərini qəbul edib

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev martın 8-də Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin həmsədrləri Vayra Vike-Freyberqanı və İsmail Serageldini, keçmiş dövlət və hökumət başçılarını, Mərkəzin İdarə Heyətinin üzvlərini qəbul edib.

Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin həmsədrləri, keçmiş dövlət və hökumət başçıları, Mərkəzin İdarə Heyətinin üzvləri Mərkəzin fəaliyyətinə göstərdiyi davamlı dəstəyə görə Azərbaycan Prezidentinə minnətdarlıqlarını ifadə etdilər. Ötən 10 il ərzində Mərkəzin sıralarının genişləndiyini və beynəlxalq səviyyədə nüfuzlu bir təsisata çevrildiyini deyən qonaqlar Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin təşkilatçılığı ilə keçiriləcək X Qlobal Bakı Forumunun uğurlu olacağına əminliklərini bildirdilər, bu Forum çərçivəsində beynəlxalq gündəlikdə duran vacib məsələlərin müzakirə ediləcəyini vurğuladılar.

Dövlətimizin başçısı Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinə göstərdiyi dəstəyi bundan sonra da davam etdirəcəyini dedi, bu təsisatın beynəlxalq səviyyədə nüfuzunun və çəkisinin artırılmasının, vacib platformaya çevrilməsinin əhəmiyyətini vurğuladı, onun sıralarının genişlənməsini və yeni regionlardan olan təmsilçilərin Mərkəzin fəaliyyətinə qoşulmasını müsbət amil kimi dəyərləndirdi.

Prezident İlham Əliyev X Qlobal Bakı Forumunun çox aktual mövzuya həsr olunduğunu qeyd edərək, Forum çərçivəsində multilateralizmlə, regional və qlobal problemlərlə bağlı məsələlərin müzakirə olunacağını dedi.

Vayra Vike-Freyberqa 10 il əvvəl ölkəmizə səfəri çərçivəsində qədim Gəncə şəhərində dahi Azərbaycan şairi və mütəfəkkiri Nizami Gəncəvinin yubileyinə həsr olunmuş konfransda iştirakını qeyd edərək, Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin yaradılmasının və Qlobal Bakı Forumunun keçirilməsinin əsasının məhz həmin tədbirdə qoyulduğunu xatırladı.

Bu il Azərbaycan xalqının Ümummilli Lideri Heydər Əliyevin anadan olmasının 100 illiyinin qeyd edildiyini deyən qonaqlar Forum çərçivəsində Ulu Öndərin dövlətçilik fəaliyyətinə həsr olunmuş konfransın keçiriləcəyini bildirdilər.

Görüşdə beynəlxalq və regional gündəlikdə duran məsələlər ətrafında fikir mübadiləsi aparıldı.

Dövlətimizin başçısı Cənubi Qafqazda sülh və təhlükəsizlik məsələləri, Azərbaycanla Ermənistan arasında münasibətlərin normallaşdırılması və sülh müqaviləsi üzrə danışıqlar prosesi, ölkəmizin Avropanın enerji təhlükəsizliyində oynadığı rol, Azərbaycanın 2030-cu ilədək inkişaf strategiyası, bu xüsusda nəqliyyat-logistika imkanlarının artırılması, rəqəmsal transformasiya, həmçinin enerji resurslarının inkişafı və ixracı konsepsiyaları barədə ətraflı məlumat verdi və qonaqların suallarını cavablandırdı.

Prezident İlham Əliyev İsrailin sabiq Baş nazirini qəbul edib

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev martın 9-da İsrailin sabiq Baş naziri Ehud Olmerti qəbul edib.

Görüşdə X Qlobal Bakı Forumunun yüksək səviyyədə təşkil edildiyi vurğulandı, bu Forumun getdikcə çox mühüm beynəlxalq platformaya çevrildiyi məmnunluqla qeyd edildi, burada çox sayda ölkədən nüfuzlu siyasətçilərin və digər qonaqların iştirakı bunun göstəricisi kimi qiymətləndirildi.

Söhbət zamanı Azərbaycan-İsrail əlaqələrinə toxunuldu, münasibətlərimizin müxtəlif istiqamətlərdə uğurla inkişaf etdiyi qeyd olundu. Bu baxımdan İsraildə Azərbaycan səfirliyinin açılmasının önəmi vurğulandı.

Görüşdə ticarət, kənd təsərrüfatı, turizm və energetika sahələrində əməkdaşlıq məsələləri qeyd edildi.

521-1:1.QXD 10.03.2023 0:29 Page 3

Daşkəsəndə 8 Mart Beynəlxalq Qadınlar Günü münasibəti ilə tədbir keçirilib

"Qadınlar cəmiyyətin bəzəyidir, gözəlliyidir. Qadınsız cəmiyyət ola bilməz, qadınsız həyat ola bilməz. Azərbaycan qadınları da öz ağıllarına, zəkalarına, biliklərinə, istedadlarına görə, eyni zamanda gözəlliklərinə görə dünya qadınları içərisində özünəməxsus və çox yüksək yer tuturlar. Ona görə də biz qadınlarımızla fəxr edirik".

Heydər Əliyev, Ümummilli Lider

Martın 7-də Daşkəsən Rayon İcra Hakimiyyətində 8 Mart Beynəlxalq Qadınlar Günü münasibətilə keçirilən bayram tədbirində Daşkəsən Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı Əhəd Abıyev və Rayon İcra Hakimiyyəti Başçısı Aparatının əməkdaşları iştirak ediblər.

İcra başçısı Əhəd Abıyev Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidenti çox hörmətli Mehriban xanım Əliyevanın simasında bütün Azərbaycan qadınlarını əlamətdar gün münasibətilə Daşkəsən rayon ictimaiyyəti adından təbrik edib, xoş arzularını bildirib.

Əhəd Abıyev onu da deyib ki, indi respublikamızın bir çox sahələrində çalışanların böyük hissəsini qadınlar təşkil edir. Bunun təməlində Ümummilli Lider Heydər Əliyevin uzaqgörən siyasəti və həmin siyasi kursun möhtərəm Prezidentimiz cənab İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilməsi dayanır. "Respublikamızda olduğu kimi Daşkəsən rayonunun sosial-iqtisadi, ictimai-siyasi və mədəni həyatında qadınların böyük rolu var", - deyən Əhəd Abıyev diqqətə çatdırıb ki, Azərbaycanda qadınlar ölkə tarixinin bütün dövrlərində xalqın taleyüklü məsələlərinin həll edilməsinə öz layiqli töhfələrini veriblər. Xüsusilə vurğulayıb ki, Azərbaycanın Birinci vitse-prezidenti, ölkəmizin birinci xanımı, Heydər Əliyev Fondunun prezidenti, İSESKO-nun xoşməramlı səfiri hörmətli Mehriban xanım Əliyevanın haqq-ədalət, humanizm, xeyriyyəçilik və bəşəri prinsiplərə söykənən çoxşaxəli fəaliyyəti nəinki Azərbaycan qadınları, eləcə də dünya qadınları üçün əsl örnəkdir.

Digər çıxış edənlər də Azərbaycan xanımlarının ünvanına xoş sözlər deyiblər, səmimi təbriklərini və arzularını çatdırıblar.

Bayram tədbirinin sonunda icra başçısı Əhəd Abıyev hədiyyələr təqdim edib.

Laçın Rayon İcra Hakimiyyəti başçısı Aqil Nəzərlinin növbəti görüşü-səyyar qəbulu Ağcabədi rayonunun Taxta Körpü ərazisindəki Hacılar obasında keçirilmişdir

Laçın Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı Aqil Nəzərlinin laçınlı məcburi köçkünlərlə növbəti görüşü-səyyar qəbulu 2023-cü il 9 mart tarixdə Ağcabədi rayonunun Taxta Körpü ərazisindəki Hacılar obasında keçirilmişdir.

Ağcabədi rayonunun Taxta Körpü ərazisindəki Hacılar obasında müvəqqəti fəaliyyət göstərən Laçın rayonunun Hacılar kənd tam orta məktəbinin inzibati binasında keçirilən, 36 nəfər laçınlı məcburi köçkünün iştirak etdiyi görüş-səyyar qəbulda çıxış edən Laçın Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı Aqil Nəzərli ölkə Prezidenti cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə 44 günlük Vətən Müharibəsində qazanılan qələbədən, qısa müddət ərzində işğaldan azad olunmuş ərazilərdə aparılan geniş tikinti və quruculuq işlərindən, ölkə rəhbərinin işğaldan azad olunmuş ərazilərə mütəmadi səfərlərindən, Laçın rayonunun ərazisində iki mühüm dövlət əhəmiyyətli obyektin - Güləbird Su Elektrik Stansiyasının açılışında və Laçın rayonunun Qorçu kəndi ərazisində beynəlxalq hava limanının təməlqoyma mərasimində iştirakından, eyni zamanda 2022-ci il 26 iyun tarixində Laçın rayonu ərazisinə səfər etməsi zamanı Laçın Beynəlxalq Hava Limanında aparılan tikinti işlərindən, "Qorçu" elektrik yarımstansiyasında görülən işlərdən, "Həkəriçay" su anbarı layihəsi ilə tanış olmağından danışmış, 26 avqust tarixində Laçın şəhəri, Zabux və Sus kəndlərinin ordumuzun tam nəzarətinə götürülməsini ölkə rəhbərliyinin torpaqlarımızın bütünlüklə azad olunması istiqamətindəki qətiyyətinin bariz nümunəsi olduğunu bildirmiş, 2022-ci il 21 sentyabr tarixində işğaldan azad olunmuş Laçın rayonu ərazisinə sayca dördüncü dəfə səfəri zamanı Laçın şəhərində Azərbaycanın üçrəngli Bayrağını ucaltmağı və "Laçın" Qovşaq Yarımstansiyasının təməlqoyma mərasimində iştirak etməyini Azərbaycan tarixinin ən əlamətdar hadisəsi olduğunu bildirmişdir. Rayon rəhbəri çıxışında eyni zamanda şəhid ailələrinə, müharibə əlillərinə, məcburi köçkünlərə göstərilən diqqət və qayğıdan söz açmış, son illər məcburi köçkünlərin mənzil-məişət şəraitinin yaxşılaşdırılması ilə bağlı xeyli işlərin görüldüyünü, 100-dən artıq müasir yaşayış kompleksinin və qəsəbələrin salındığını, digər köçkünlərlə yanaşı yüzlərlə laçınlı məcburi köçkün ailəsinin də yeni mənzillərlə təmin edildiyini bildirmişdir. O, daha sonra çıxışında Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidenti Mehriban xanım Əliyevanın ölkənin sosial-iqtisadi həyatındakı xidmətlərindən söz açaraq, respublikada məcburi köçkünlərin həyat şəraitinin yaxşılaşdırılması istiqamətindəki çoxşaxəli fəaliyyətindən də danışmışdır.

Səyyar qəbulda məcburi köçkünlərin müraciətləri dinlənilmiş, həmin müraciətlərə baxılması üçün aidiyyəti üzrə konkret tapşırıqlar verilərək, icrası nəzarətə götürülmüşdür.

Qəbulda Laçın Rayon İcra Hakimiyyəti başçısı aparatının məsul işçiləri, eyni zamanda aidiyyəti üzrə nümayəndəliyin əməkdaşları iştirak etmişlər.

Səyyar qəbulda iştirak edən rayon sakinləri doğma torpaqlarımızın işğaldan azad olunmasına, onlara dövlət tərəfindən göstərilən davamlı diqqət və qayğıya görə ölkə Prezidenti cənab İlham Əliyevə tükənməz minnətdarlıqlarını bildirmişlər.

Niyazi Bayramov Almaniyanın Azərbaycandakı səfiri Ralf Horlemannla görüşüb

Almaniya Federativ Respublikasının ölkəmizdəki fövqəladə və səlahiyyətli səfiri Ralf Horlemann Gəncəyə səfər edib. Səfər çərçivəsində o, Gəncə Şəhər İcra Hakimiyyətinin başçısı Niyazi Bayramovla görüşüb.

Niyazi Bayramov qonağı salamlayaraq bildirib ki, Gəncə Azərbaycanın ən qədim şəhərlərindən biridir. Tarixən elm və mədəniyyət mərkəzi olan Gəncədə son illərdə sənaye sahəsi də inkişaf etməkdədir. Burada bir sıra ali və orta ixtisas məktəbləri fəaliyyət göstərir. Gəncədə olan tarixi abidələr, muzeylər, park və xiyabanlar şəhərə gələn qonaqların zövqünü oxşayır.

Şəhər rəhbəri Gəncədə alman izlərinə də rast gəlindiyini qonağın nəzərinə çatdırıb. O qeyd edib ki, 1886-cı ildə alman sahibkarı Xristofor Förer tərəfindən şərab anbarı üçün tikilən binada sonradan rekonstruksiya işləri həyata keçirilərək Gəncə Dövlət Dram Teatrının istifadəsinə verilib. Bununla yanaşı, 1901-ci ildə Cavad xan küçəsində "Zingerin evi" kimi tanınan bina, o cümlədən 1915-ci ildə, hazırda Ə.Cəmil küçəsində yerləşən Gəncə Dövlət Kukla Teatrının yerləşdiyi bina məhz almanlar tərəfindən inşa edildiyini bildirib.

Almaniyanın Azərbaycandakı səfiri Ralf Horlemann iki ölkə arasında tarixi əlaqələrdən söz açıb, Azərbaycanda alman mədəni irsinin qorunub saxlandığını, bunun da mövcud dostluq münasibətlərinin bariz nümunəsi olduğunu deyib. O, dahi şair Nizami Gəncəvinin Məqbərəsini, o cümlədən Cavad xan türbəsini, Gəncə Dövlət Filarmoniyasını ziyarət etdiyini bildirib. Həmçinin, diplomat Azərbaycan şairi və mütəfəkkir Mirzə Şəfi Vazeh yaradıcılığının Almaniyada geniş təbliğ olunduğunu vurğulayıb və onun muzeyi ilə yaxından tanış olmaq istdiyini söyləyib.

Görüşdə qarşılıqlı əməkdaşlıq məsələləri ətrafında fikir mübadiləsi aparılıb. Sonda qarşılıqlı hədiyyələr təqdim olunub, xatirə şəkli çəkdirilib. Daha sonra səfir Ralf Horlemann 44 günlük Vətən müharibəsi zamanı Gəncənin Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən raket atəşinə tutulması nəticəsində dağılan əraziyə baş çəkib. Burada səfirə erməni terroru barədə geniş məlumat verilib. Diplomat terror qurbanlarının xatirəsini yad edib, dağıntıların baş verdiyi yerlərə güllər düzüb.

Rayon rəhbəri 8 mart Beynəlxalq Qadınlar Günü münasibəti ilə Tərtər Şəhər Kommunal Təsərrüfatı İdarəsinin qadın işçilərini qəbul edib

Tərtər Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı Müstəqim Məmmədov Yeni Azərbaycan Partiyasının rayon təşkilatının inzibati binasında Tərtər Şəhər Kommunal Təsərrüfatı İdarəsinin qadın işçilərini qəbul edib.

İcra başçısı rayonumuzun zəhmətkeş qadınlarını 8 mart Beynəlxalq Qadınlar Günü münasibəti ilə səmimi qəlbdən təbrik edib, şəhərimizin təmiz saxlanmasında onların əməyini xüsusi vurğulayıb, qadınların qayğıları ilə maraqlanıb.

Tədbirdə Tərtər Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı Müstəqim Məmmədov müəssisənin qadın işçilərinə öz minnətdarlığını bildirərək, onlara qiymətli hədiyyələr təqdim edib.

521-1:1.QXD 10.03.2023 0:29 Page 4

Jîyan û bi serhata azadîkarê gelê kurd Gênêral Mistefa Barzanî

44 sal ji ser wefata Serok û Rêvebirê Gellê Kûrd Gênêral Mela Mistefa Barzanîyê hertim zindî re derbas bû

Piştî Silemaniyê, gunde Barzan dibe navenda xebata sîyasî li başurê Kurdistanê:

Piştî şikesta şorişa Şex Mahmudê nemir barê xebat û karê Kurdayetîyê li başûrê Kurdistanê bi yekcarî dikeve herema Behdînan ku navenda rêberatîya vê xebat û hereketa gundê biçuke Barzan e.

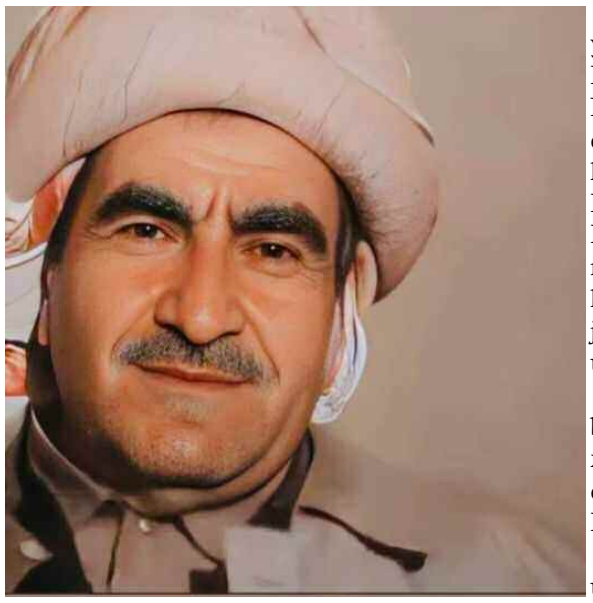

Qeza Mêrqasor ku nahîyên Mêrqasor, Barzan û Şêrvan digire ber xwe, girêdayî wîlayeta Hewlêrê ye.

Devera Berzan berîya kû piştî çend şerhildanên kurdan bi yekcarî ji alîyê rêjîmên dagirker ve wêran bibe, 400 gundên awedan têda hebune û hejmara runiştvanen heremê zêdetir ji 40 hezar kesan buye. Herema Barzan û navenda wê gundê Barzan di çaxê Şêx Ebdulselamê yekem da ku di sala 1872-ê zayînî de wefat kir, ji ber ku tekeya terîqeta Neqşbendî li Nehrîyê têda bu, mîna navendeke olî û avedan ku herdem tevî mirîdên ve terîqêtê bu, tihat hesibandin. Şêx Ebdulselamê yekemîn berêvajî şêx û axayên hemdemî xwe, mirovekî dadmend û bi edalet bu. Wek jêderên bîyanî didin xuyakirin di çaxê wî da hinek karên baş û xebatên sosyalî ji bo pêşketina jîyan û rewşa civakî hatin kirin ku ger bi pîvanên roja îro bên nirxandin û şirovekirin, di wê serdemêde pir girîng bun. Ji wan karan:

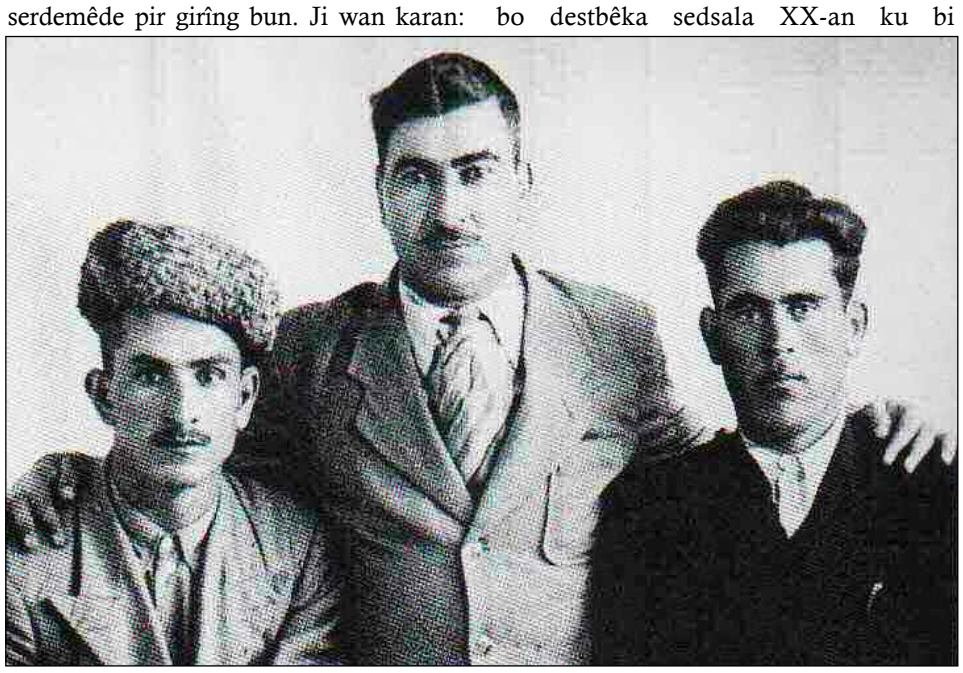

parvekirine zevî û erdê çandinê bi ser gundîyan de, qedexekirina milkdarîya zêde bi şêweyên fêodalî, qedexekirina bi zorê zûdayîna keçan û parastina siruşta Kurdistanê anku birina dar û dirextan, şewitandina daristana û qedexekirina kuştin teyr û tiwalan, nêçira heyvanên kovî, bêhinfireyî li hemberî dîyanetên der û dora coxrafîya jîyana wan û herema Behdînan (Jîyana hevpar bi Kurdên êzidî, turkmên, kildanî, yehudî, xaçparêzên ermeni ê musliman bun û ...) jîyana dostanî bi hemu gelên heremê re û xala herî girîng parastina mafê gelê kurd û serkeşîya bizava netewîya kurdan di heremek coxrafîya girînga Kurdistanê de ku nîşana dêmokratîkbuna bîr û ramanên bireveberên Barzanî bû, tesîrek mezin li ser bizava sîyasî 1olîya vê malbatê danî.

Piştî wefata Şêx Ebdulselamê yekem kurê wî Şêx Mihemed Barzanî dibe cîgirê wî. Şêx Mihemed piştî zewacê dibe xweduye pênc kuran: Şêx Ebdulselam, Şêx Ehmed, Mistefa Barzanî, Mihemed Sîdîk û Şêx Babo. Wan tevan ji desbêka xwenasandinê bu hemu awayan xebat kirin ku rîya kalkê xwe ya xizmeta ji bo gel di hemu warên sîyasî, olî û civakî de dibomînîn.

Navdartirîn endamê vê malbatê ku tevaya temenê xwe di rîya xebata sîyasîya jib o kurd û Kurdistanê derbas kir, Mistefa Barzanî ye.

Mistefa Barzanî kîye, çikirîye û serhildana wî di dîroka Kurdistanê de xwedî rolekî çawaye?

... Jîyana te jî tijî buyer, derdiberî û niştimanperwarîya Mistefa Barzanî ye heja radeyeke. Bersîva van pirsên me bide. Jiyanê nemir Mistefa Barzanî, malbata wan û çend buyerên din di jîyana wî da. Mistefa Barzanî di 14-ê adara sala 1903-an (14. 03. 1903) de le gundê Barzan hat dinê. Berîya ku ew cavên xwe bi jîyana dinyayê veke, bavê wî (Şêx Mihemed) ji di sala 1903-an de wefat kiribu. Li gor çavkanîyên dîrokî her çend nerazîbun (itiraz) û bizava Şêx Ebdulsalam Barzanîyê duyemin li dijî Osmanîyan zêde dewam nekir, clê ev serhildan û serhildanên din yên mîna serhildana eşîreta Millîyan bi serokatîya Îbrahîm Paşayê Millî û çend serhildanên din li heremên cuda bi cudayên Kurdistanê, bun sedemên xweşkirina zemînêya çêbuna şoreşa Îtîhadîyan di sala 1908-an de. Çaxe çalakî û lêbatên sîyasîyen Barzanîyan vedigere bo destbêka sedsala XX-an ku bi serokatîya Şêx Ebdulsalamê duyemîn di sala 1907-an de bi qasî du mehan li heremê berdewam bû. Piştî ku Osmanîyan serî hildan tekşikandin gelek kes zindanî kirin ku Mistefayê 3 salî jî yek ji wan bu ku bi dayika xwe ve di girtîgeha Musilê de hatin girtin. Mistefa Barzanî zu tema derdê duri û xema bindestîya gelê xwe ji sê salîya, dema ku hê zarok bu di nava lepên dujminê dagirker da kesand. Salek piştre di çaxê hêrişa êtihadê de gundê Barzan ket ber hêrişa hêzên wan yên di bin serokatiya Silêman nezif Paşa

da. Ji ruyê neçarîya Şêx Ebdulsalam Barzanî pêna xwe bo Seyîd Tehayê Nehrî dibe û di gunde Rajan li herema Mirgever (wilayeta Ûrmîyê - Rojhilatê Kurdistanê) dimîne û bi hevkariya serokê Kurd nemir Simkoyê Şikak bi karbidestên Rusan re dikeve nava peywendîyen sîyasî, lê mixabin çaxe ku ew li herema Mirgever bû, ji alîye xwefiroşekî bi navê (Sofi Ebdullah) ve bi şêweywk namerdane hat girtin û ew teslîmî dewlwta Osmanîyan kirin. Osmanîyan di 14-e çiraya paşîn sala 1914-an de piştî pekanîna dadgehek formaliê, Şêx Ebdulsalamê Barzanî li bajare Musilê darda kirin.

Di etmosfêrek wiha tijî kîna li hemberî dewletên dagirker û zordarîya destgeh û berpirsyarên hokumeta Osmanî de, Mistefa Barzanî ji mîna Îsmaîl Axayê Şikak, Şêx Mehmudê Berzençî û gelek serokên din yên kurd çavên xwe bi jîyaneke tijî êş û elem vedike û di nava malbatek olî de mezin dibe. Ev rewşa jiyanê pêşeroja jîyan û helwesta sîyasîya wî lîdêrê kurd ji dide destnîşan kirin û ew bîr û ramanên Kurdayetiyê bêtir di hest û mêjiyê xwe de dide perwerdekirin. Piştî ku Osmanîyan bi bêbextî Şêx Ebdulasalam Barzanî şehîd kirin, Şêx Ehmedê birayê wî bu rêber û serkarê herema Barzan û eşîretên Barzanî. Wê demê têmenê Mistefa Barzanî 18 salî bu. Berîya wê li gor çavkanîyên dîrokî di navbera salên 1917-a, 18 û 19-an de, Şêx Ehmedê Barzanî birayê xwe yê xurt Mistefa Barznîyê 16 salî bi Şêx Ebdulrehmanê Şirnexî rê jib o lidarxistina kar û barê şoreşek berfireh li bakurê Kurdistanê dişîne bajarê Muşê û ew li wir hev dîtîneke bi Şêx Ebdulqadirê Nehrî û Şex Seîde Pîran re pêk tîne. Herwiha Şêx Ehmed bi şeweyek nihinî ji sala 1920-an û pêde bi Şêx Mehmudê Berzençî û Sîmkoyê Şikak re ku sergermî xebeta li dijî her du dewletên Îraq û Îranê bun, dikeve nava tekêlîyên polîtîk. Mistefa Barzanî ji çaxê li xwe famand, zû bi bindestî û tepeserîya gelê kurd hesîya. Wî dixwest bi hevkarîya birayê xwe Şêx Ehmed, xelekên zincîra hereketa kurdî bi rêk û peki bidomîne.

Herwiha Mistefa Barzanî ji temene 15 saliya xwe û pêde bo kar û barê parastina hoza Barzan li dijî desthilatdarîya dewleta navendîya Îraqê û hozên çiran, roj bi roj wekw şervanekî zîrek erk û wezîfeyên zêdetir li ser milên xwe hîss dikirin.

Eşîretên kurd bi giştî û eşîretên Barzan bi taybetî di tevaya dirêjahîya dîroka xebata sîyasîya xwe de bi wefadarîyek mezin û di tengavîyên herî giran de rêbatên xwe bi tenê nehîştine û bi dilsozî û fedakarî ew parastnine. Ev rasti di bîraninên wan serleşkêrên artêşa dewletên dagirker de ku bi hêzên Barzanîyan re ketine nava şerên

giran ji, tê dîtin. Serleşker Teferuşyan, Hesen Erfeî û Rêzim Axa di pirtukên xwe de vê rastîyê diselmînin.

(dûmahî rûpêla 7)

521-1:1.QXD 10.03.2023 0:29 Page 5

Jîyan û bi serhata azadîkarê gelê kurd Gênêral Mistefa Barzanî

44 sal ji ser wefata Serok û Rêvebirê Gellê Kûrd Gênêral Mela Mistefa Barzanîyê hertim zindî re derbas bû

(despêk rûpêla 6)

Sala 1919-an Mistefa Barzanî li ser biryara birayê xwe Şêx Ehmedê Barzanî dema ku xortekî 19 salî bu weke fermandarekî şervan û şareza, bi hêza xwe wê ji bo hevkarîya xebatkarên şoreşa Şêx mehmudê Berzinçî xwe gêhand herema Silêmaniyê. Hêza wî bû du qoli ku halîkarî ji qolla Pîyaw û koma din jî ji navçeya Balek de derbas bun. Ew herçend di rê de rastî şerê bi eşîretên hevkarên înglîzan re rast hatin jî, lê bi fîdakarîyêk mezin û şehîtbuna çend şervanên Kurd wan xwe gêhandin herema Silêmanîyê. Mixabin berî ku ew bigêhin wê derê şoreşa Şêx Mehmude Berzençî jî bi dilî ji Kurdistanê hat dur xistin. Mistefa Barzanî bi ve kiryara xwe da îspatkirin ku pêvista her kes bi şêveyek netewî nêzî pirsgireka gelê xwe bibe.

Kurdistanê (Mihabad 1946) de jî Melle Mistefa Barzanî sînorên destçêrikî bi fermî nasnekirin û xwe gêhand paytexta komara bajarê Mihabadê. Ev nîşanek ji bo selmandine ve

rastîya dîrokî bu ku di navbera Kurdan de hevgirtinek bihêz pêkhatîbu. Lê mixabin merc û rewşa sîyasîya cîhanê, dîroka Kurdan ber bi rêyek din ya berovajî berjewendîyên Kurdan ajot.

Yekemîn serhildan û şorêşa Barzanî di roja 9-e Sibata sala 1931-an (09.02.1931) de bi beşdarbuna 80-ê şervanên Kurd di bin serokatîya Mistefa Barzanî de di şerekî bi navê (Berqê Begê) li diji artêşa Îraqê destbêkir. Di vî şerê ku piştre di domandina qedera sîyasîya Kurdên başurê Kurdistanê de rolekî girîng lîst, hêzên artêşa Îraqe bi giranî li hemberî şervanên kurd şikestê xwarin û xisarek canî û maddî ya zêde bi dewlwta Îraqe ket. Li hemberi şehîdbuna 5 peşmergeyên Kurd û birindarbuna hejmarek kêm ya şervanên kurd, artêşa dewleta Îraqe 126 kuşti û bi sedan birîndar li pey xwe hîştibun.

Ev tê wê wateyê ku di çaxe serhildana sala 1931 û 1932-an de êdi tiwan û hêza Mistefa Barzanî wek rêberekî şareza li hemberî hêza dûjmin bi temamî hatibu eşkere kirin.

Lê şerê herî mezin ku nemir Mistefa Barzanî hertim di jiyana xwe de bi serbilindî û şanazî behs

li şer kirîye, şerê bi navê (Dole Vajî an ji Dola Vajiya yê ku di rojên 3 û 4-ê 02). Şûbatê sala 1931-an de li Dola Vajîya li hemberi artêşa dewleta Îraqe qewimî.

Di şere Dola Vajîya de Mistefa Barzanî yê 28 salî bi wan şarezîyên ku li ser taktîkên şerê partizanî hebun, karî bi hewkarîya şervanên xwe 235 esker û fermandarên artêşa dewleta Îraqe bikujin û bi sedan kes jî hêzên dewletê jî di vî şerî de birindar bun. Ev di helakî da bu ku ji şervanên Barzanî tene 12 kes hatibun şehîd kirin. Di vî şerî da jî ber wan hêriş û berwanîyen ku li gor zanist û taktîkn şer bênumune bun, stêrka şansê Mistefa Barzanî wek rêber û serleşkerê kû jê hatî roj bi roj geştir bu û wî karî di nava Kurdên hemu Kurdistana mezin da hêzek menewi ya bilind biafirîne. Bona wî vî şerî ne tenê di nava Kurdan de belkî di nava medya dewletên cîran û cîhanî de ji dengekî bilind veda. Ji bona bêtir nasandina van calakîyên dîrokî li ser hereketên Barzanî pewîştîyek girîng bi lêkolînên akadêmik û zanistî heye.

Bihara sala 1932-an artêşa Îraqe bi hevkarî û piştgirîya hêza esmanî û leşkerîya dewleta kedxara Brîtanîya, hêrişek giran bir ser herêma Barzan. Gundê Barzan ku wek navendeke rêbaratiya şoreşa Kurdan dihat hesibandin, bi giranî hat bombabarankirin û her çend Barzanîyan bi mêranî berxwedan kirin û di destpêkê de hinek serkeftin bi dest xistin lê nikarin li hemberî hêza pircek û cebilxanê û firokên şer yên Ingîlizan, li berxwebidin. Piştî we buyerê Şêx Ehmed û malbatên Barzanîyan neçar man di havîna sala 1932-an de derbasî bakure Kurdistanê bibin. Lê bihara sala 1933-an dewleta Tirkîyê Şêx Ehmedê Barzanî ku wê demê rêberê sîyasî û olîyê hereketê bû, bi çend şervanên wî jî Tirkîyê teslimî dewleta Îraqe kirin. Ji vê tarîxê û pêde di dîroka serhildana Barzanîyan de rûpelê durketin û derbiderîyê vedibe û jîyanek tijî êş û buyer di nava Kurdên başûrê Kurdistanê de dest bêdike. Dema ku Mistefa Barzanî ev bêbextîya dewleta Tirkîyê dît, ji wir ber bi cîyayên Kurdistanê çu û xwe teslîmî dewlwta Îraqê nekir. Lê li ser daxwaza Şêx Ehmed, Mistefa Barzanî jî xwe gihand cem birayê xwe (Şêx Ehmed) yê ku di girtîgeha bajarê Musilê de bu. Mistefa Barzanî herçend dizanî ku jîyanek tal û nexweş li benda wî ye lê ji ber tewazî û qanunên malbatî, bi kêfxweşî jîyana girdîgehê ji xwe re hilbijart.

Sala 1932-an di çaxê jîyana hêsîrî û dilketîda Barzanîyan dê, dewleta Îraqe bi rênmûnîya axayên xwe yên Brîtanî Şêx Ehmed, Mistefa Barzanî û malbatên Barzanîyan berê şandin bajarê Musilê û piştre jib bo Nasiryê, Kifrî û Pirde (Alton Koprî) û di dawîyê de ji bo Silêmanîyê sirgun kirin.

Di dawîya bihara sala 1936-an Mistefa Barzanî jî bo gotubêjên dîplomatîk bo bajarê Musilê hat vexwîndin, lê berpirsîyarên dewleta Îraqe li wur Barzanî girtin û bi kiryareke durî exlaqe mirovanatîyê walîyê Musilê ye wê çaxê xwest ku bi dayîna jehrê, wi ji holê rake, lê Mistefa Barzanî piştî du hefteyan ku ketibu hale bêhîşyê, ji mirinê rizgar bu.

axa bav û kalên xwe Kurdistanê dijîn. Kesên ku li ser erdnigarîyêk bedew û rêngin jîyanê derbas bikin, zu bi zu nikarin fêrî jîyana dûrî coxrafîya Kurdistanê jî bibin. Bi wateyek din jîyana durî cîya û newelên Kurdistanê jî bo Kurdan pir nexweş e û malbatên wan yên ji Kurdistanê hatin durxistin, li benda derfetek bicuk bun vegerin welatên xwe Kurdistanê.

Şerê cîhanê yê duyemîn Pirsgireka Kurd u Doza Mistefa Barzani:

Şerê cîhane yê duyemîn derfetek girîng ji liv û xebata sîyasîya kurdên başur û rojhilatê Kurdistanê re afirand ku di warê ramyarê (polîtîk) de ji bo netewa xwe karekî bikin.

Sala 1943-an partiya Hîwa bi serokatîya nemir Refiq Hilmî xebatek nihinî û bi dîsplîn di bajarên Îraq û Kurdistanê de didan meşandin. Berpirsîyarên

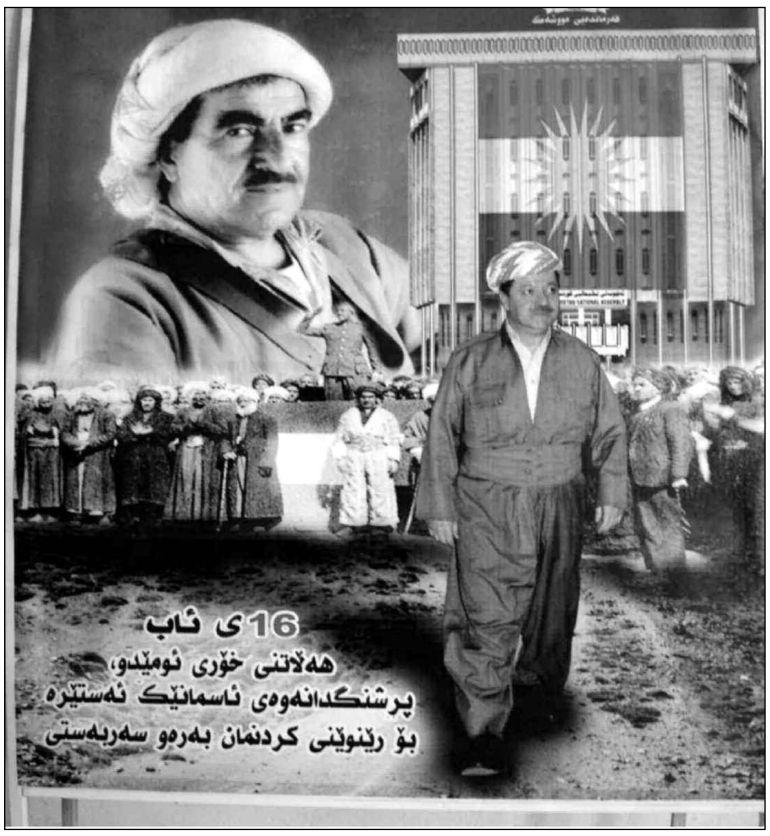

partîya Hîwa ji bo berfiehkirina kar û xebata xwe ya sîyasî û leşkêrî ku bikaribun ji hêza serleşkerekî şareza mîna Mistefa Barzanî û şervanên wî mifayê wergirin di 12.07 Ji sala 1943-an de orqanîzasyona nihiniya endam û sempatên partîya Hîwa, Mistefa Barzanî piştî 10 salan derbiderî û jîyana hêsirîyê ya di destê karbi destên dewleta Îraqê de, ji bajarê Silêmanîyê bajarê Sînoyê li Rojhilatê Kurdistanê kirin. Di wan mercên nazik û hessas de vegera Mistefa Barzanî ya ber bi Kurdistanê tirs û xofek mezin xiste dilê karbidestên herdu dewletan her yekî bi qasî 50.000 dînaran ji bo kuştin an ji anina serê Barzanî dan diyarkirin. Xuyaye ku ev hejmêra bilinda diravê ku ji bo serê Barzanî hatibu dîyarkirin, giringîya xebat û bizava Kurdan ya di bin serokatîye Berzanî di wê demê de dide eşkere kirin.

Bi hezaran sal e ku kurd bona azadîyê şer tike

Lê Mistefa Barzanî piştî jîyana rewşa wan salên ku li durî Kurdistanê û di bin çavderîya berpirsîyarên dewleta Îraqe de derbas kiribû, vê carê bi hurbunî xebiti ku hêzek leşkerî ya rêkubêk li dora xwe bicivîne. Ji bona wê jî di 28.07 Julaya sala 1943-an de bi awayekî nihînî ji rojhilatê Kurdistanê vegerî cihwarê bav û kalên xwe Barzan û di demek kurd de karê zêdetir ji du hezar (2000) pêşmerge û şervanên mêrxas li dora xwe kombike. Bi vî rengî Mistefa Barzanî serhildana xwe ya duduyan di Julaya sala 1943-an de da destpêkirin û şoreşa Barzan ya duyemîn ji heya bihara sala 1945-an berdawam bu. Di vê serhildanê da ji Kurdan li hemberi hêzên dewleta Îraqe gelek serkeftin bi dest xistin.

Di çaxê şoreşa Barzan ya duyamîn de ji 2-ê Oktobra sala 1943-an heya 10-ê Novambra sala 1943-an dijwartirin şerên bixwîn di navbera hêzên Kurd û hêzên dewleta Îraqe de qewimîn ku di tevaya şerên çêbuyî de rejîma Îraqe rastî xisarek mezina maddî û mrovtî bu û bi hezeran leşkeren wan canê xwe ji dest dan.

(dûmahî rûpêla 8)

www.arsivakurdi.org

521-1:1.QXD 10.03.2023 0:29 Page 6

Jîyan û bi serhata azadîkarê gelê kurd Gênêral Mistefa Barzanî

44 sal ji ser wefata Serok û Rêvebirê Gellê Kûrd Gênêral Mela Mistefa Barzanîyê hertim zindî re derbas bû

(despêk rûpêla 7)

Di dîroka azdîxwazîya gelê kurd ya li Başûrê Kurdistanê şerên şoreşa Barzan ya duyemîn an ku şerên Şaneder, Xêrîzok, Gurêtû, Mezinê û şere Meydana Morîkê cîhekî girîng digirin ber xwe. Êdî ji wê şoreşa duyemin û pêda mora netewayîtî bunê bêtir zêdetir ruyê xwe di herekea Barzanîyan de daxuyakirin û partîya Hîwa û hemu efser û serleşkerên Kurd ku di nava artêşa Îraqe de mijulî xizmete bun bi rihek niştimanperwerî piştgirîya vê serhildan û bizava netevi kirin. Xisara mali û canî ya ku dewleta Îraqe li hemberî şervanên Kurd tuş bibu ew neçarkirin ku di 29-ê Novembera sala 1943-an de dawa gotubêjê ji seroke hereketê Mistefa Barzanî bikin.

Di 15-ê çirîya paş sala 1945 (15.01.1945) - an de encumena Azadîyê hat pekanîn. Desthilatdarîya Îraqe li derfeteke digerîyan ku hêzên xwe xurd û berfireh bikin û bi derbeyeke yekcarî şoreşa Barzanî tekbişkîne, lê Kurdan ji bawerîya xwe bi desthilatdarîya Ereban

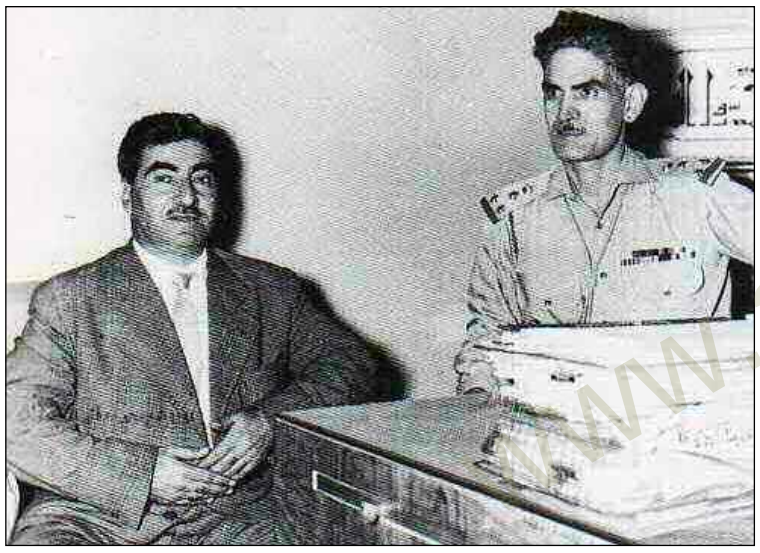

nedihanîn. Bi vî awayî zemineya serekî din di navbera herdu alîyan de hat duristkirin. Gotubêja di navbera herdu alîyan de negêhîşt tu encamekê û bi sere 25-ê Augusta 1945-an (25.08.1945) hevdîtinên du alî bi dawî hatin.

Kurdan careke din di 5-ê ciriya peş sala 1945-an de (05.09.1945) di şere bi nave Meydanê Morîkê de hemasêyek dîrokî afirandin. Di vî şerê giran de artêşa Îraqe bi ji destdayîna 480 kuştî û 80 dîlan ji esker û fermandarên xwe carek din bi vê heqîqetê hasîyan ku nikare bi tenê li hemberî şervanên kurd li berxwe bide. Ji ber ku di şerê navbirî de kurdan tenê 5 kûştî û 7 birîndar hebûn û nav û bangê berxwedana kurdan li her çar perçen Kurdistanê gerîya. Êdû kurdên hemu Kurdistana mezin, Başurê Kurdistanê ji xwe re kirin Keîbeya gêhîştina xwezî, hesret û cîbicîkirine daxwazên xwe yên netewî. Di wan salan de Mistefa Barzanî herçend hê di jîyane de bu jî Kurdên hemu dinyayê re bibu lîdêrekî efsaneyî.

Dema ku şoreşa Kurdan pêşket, dewleta Brîtanya dîsan bi piştgirîkirina ji dewleta Îraqe, careke din qedera sîyasîya Kurdên Başûre Kurdistanê guherand. Lê îdî navê Mistefa Barzanî mîna xebatkar û serokekî qehreman li her dera Kurdistanê bi camêrî belav bubu.

Barzanî û Komara Demokratîka Kurdistan (Mihabad 1946):

Piştî şerê bi navê Meydanê Morîkê dewleta Îraqe bi hevkarîya hêza esmanîya Brîtanya ku jib o berjewendîyên xwe yên aborî hemu yasa û qanûnên mirovanetîye binpê dikirin, karê Barzanîyan tuşî sikeştê bikin û newekhevîya hêzen her du alîyan, Şêx Ehmed û Mistefa Barzanî neçarkirin ku bi biryarek nu di 11-ê Oktobera sala 1945-an (11.10.1945) de ji rîya Keleşîn ya nezîkî bajarê Sînoyê bi armanca hevkarîya komara Demokratîka Kurdistan bi hejmarek mezin xwe bigîhînîn Rojhêlata Kurdistanê û malbatên Barzanîyan li heremên Mirgewer, Tirgewer, Sino, Negedî û Mihabad hatin bi cîh war kirin.

Di çaxê desthilatdarîya Komara Demokratîka Kurdistanê de hêzên Barzanî di parastina dewleta Kurdî de bi hemu rengan hevkarî dikirin û di çaxê komarê de bi du şerên Qarava li herêma Seqiz û şerê Milqerenî xisarek mezin li hêzên Îranê dan. Di şerê Qarawa da heştê (80) serbaz û efserên artêşa şahenşahîya Îrane hatin kuştin û 120 kes jî bi dîl hatin girtin. Di vî şerî de ji ber ku hêza Kurdan heta yek kuştî jî nedabun, tirs û wehşetek mezin ket nava artêşa Îranê.

Li ser rolê Barzanîyan di çaxê Komara Demokratîka Kurdistanê de gelek pirtuk û gotar hatine nvîsandin, lê ji wan dokumênt û nivîsên ku ji çaxê komarê mane, xuya dibe ku hêza Barzaniyan rolekî mezin di parastina dewleta Kurdan de listîye. Li ser vî esasî ji sê mehan piştî ragehandin û ilankirina Komara Kurdistan, Mistefa Barzanî bu Gênêral Barzanî û mîna serleşker û berpirsîyarekî hêza artêşê û sê tîpan bi serokatîya her sê efsêrên başurê Kurdistanê Bekir Ebdulkerîm, Mistefa Xoşnav, Mîrhac û Reis Îzzet di bin berpirsîyarîya wî de bun. **Damezirandina Partî Demokratî Kurdistanî Îraq, Tekçuna Komara Kurdistan û Meşa dîrokî ber bi Sovyêtistanê:**

Salakê piştî damezrandina Partî Demokratî Kurdistan (piştî Partî Demokratî Kurdistan Îran) pişti şêwra ku bi Pêşêvaye Şehîd Qazi Mihemmed û karbidestên komara dêmokratîka Kurdistanê re hatkirin, di 16-ê Augusta sala 1946-an (16.08.1946) de Partî Demokratî Kurdistanî Îraq ji di bin serokatîya Gênêral Mistefa Barzanî de ji bo bizava Kurdên Başurê Kurdistanê hat damezrandin. Piştî ku di dawîya sala 1947-an de komara Dêmokratîka Kurdistan têkçu, Mistefa Barzanî bi hişyarbunek zêde xebitî ku li hemberî dewlwta Îrane berxwedanê bike û bê zerer û zîyan ber bi sinorên Kurdistana Başûr û Bakur hereket bike.

Di 31-ê Adara sala 1947-an de dema ku Mistefa Barzanî û şervanên wî pêhesîyank û Pêşewa Qazî Mihemed hat îdamkirin, xemgîni û bêdengîyek mezin ket nava wan.

Di 15-ê nîsana sala 1945-an de hemu malbatên Barzanîyan bi serokatîya Şêx Ehmedê Barzanî vegerîn. Başurê Kurdistanê û xwe teslîmî berpirsîyarên dewleta Îrqe kirin. Mistefa Barzanî jî meşa xwe ya dîrokî di 6-ê gulana sala 1947-an de ber bi Yekitîya Sovyêtê, da destpê kirin. Lê meşa wan ya xwe va ji Mihabadê derketin û di yekemîn hefteya meha Adara sala 1947-an de serê Nalosê di nawbera her du alîyen de anku hêzên Kurd û Îraniyande qewmi. Ji wê û pêda heya dawîya Adara sala 1947-an şerên Gucar (gundeki herêma Mirgever), enîya Sîno û Negedê, şerê Qarnê li herema Xanê û şerên Ewrîsî û Helec li herema Mirgever ku di tevaya şeran de hêzên Îranî bi berxwedaneken mezina hêzên Barzanî re ru bi ru mabun, di navbera her du aliyan de qewmin.

Di 3-ê Nîsana sala 1947-an de(03. 04.1947) di navbera hêzên Barzanî û artêşa Îranê û caşên ku hevkarîya dewleta Îranê dikirin, şerê Nêrgî an ji Berêzer(li Mirgewer) çêbu ku Mistefa Barzanî bi xwe ji di vî şerî de bi sivikî birîndar bu.Ji ber şertên nebaşên hewayê (etmosfer), destpêka biharê serok Barzanî û şervanên wî di 19-ê nsîsan 1947-an de neçar man ku vegerin nava axa başurê Kurdistanê. Lê zexta dewleta Îraqê û hêsirbuna Şex Ehmedê Barzanî û malbatên Barzanîyan, Melle Mistefa neçar kirin ku bi hêzek taybetî ku ji 502 pêşmergeyên herî mêrxas pêkhatibu di 25-e Nîsan sala 1947-an(25. 04. 1947an) xwe bigêhîne gundê Bayê li bakure Kurdistane.

Lê artêşa dewleta Tirkîyê jî li hemberî hatina wan kete nava tevgerê û ew neçar man 2 roj

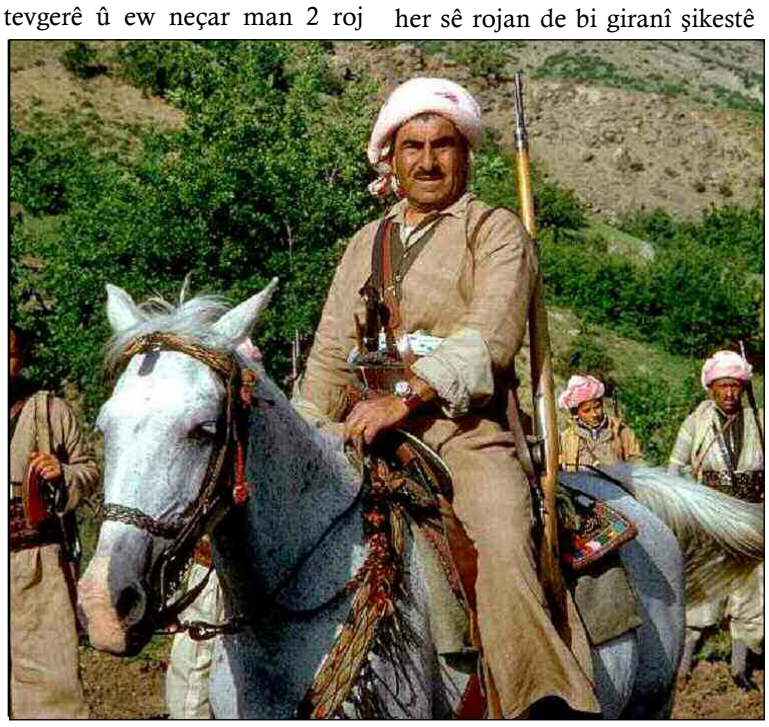

piştra anku di 27-ê nîsana sala 1947-an de xwe bigêhînin gundê Cermê(an ji Cermî) û Bedkarê li rojhilatê Kurdistanê ku dikevin jêrîya cîyayê Şehidan. Li wê derê li şerê çîyayê Xehîdan Mistefa Barzanî bi dengeki xemgîn û bihêz wiha got:

Gelî pêşmergeyan!! Binêhirin, ji şerê vî cîyayî em golla Wanê û Urmîyê her duyan jî dibînin, her du jî cîhwarê herî kevnare jîyana bav û kalên mene, lê li ser vê axa xwe em mehkumî, mirin û revê ne û dagirkerên Kurdistanê nahêlin em li ser axa xwe di rihetîyê de bijîn. Guneha me tenê Kurdayetî ye, hişyar bin û eme biser bikevin, cimkî em ji xwe re dixebitin…!(Mistefa Cihangîr Şatî yek ji wan 502 kesan bu ku bi serok Barzanî va çubu Sovyetistanê).

bi hemu top û tank û balefirên xwe demek dirêj bu ku amadekarîyên xwe kiribun, di her sê rojan de bi giranî şikestê xwarin û piştî ku bi sedan kuştî li pey xwe hîştin (yanî biqasî 271 kesan) bi dehan kes jî serbaz û fermandarên artêşa şahenşahî ji bi dîl ketin destê hêzên Barzanîyan.

Di 18-e hezîrana sala 1947-an (18.06.1947) de Mistefa Barzanî piştî 51 rojan meşa xwe ya dijwar, şervanê herî dawîyê ji 502 servanên hêza xwe bu ku ji rubarê cema Erezê derbasî nava axa Sovyetistanê bu.

Jîyana li Sovyêtistanê û sîyaseta Baqîrov li hemberi Barzanîyan:

Di 29-ê îlona sala 1947-an de Gênêral Mistefa Barzanî û cend kesên derdora wi bi destura dewleta Sovyestistanê pisti 40 rojan ji bajarê Nexçewane ber bi Baku paytextê komara Azerbaycanê hatin veguhastin.

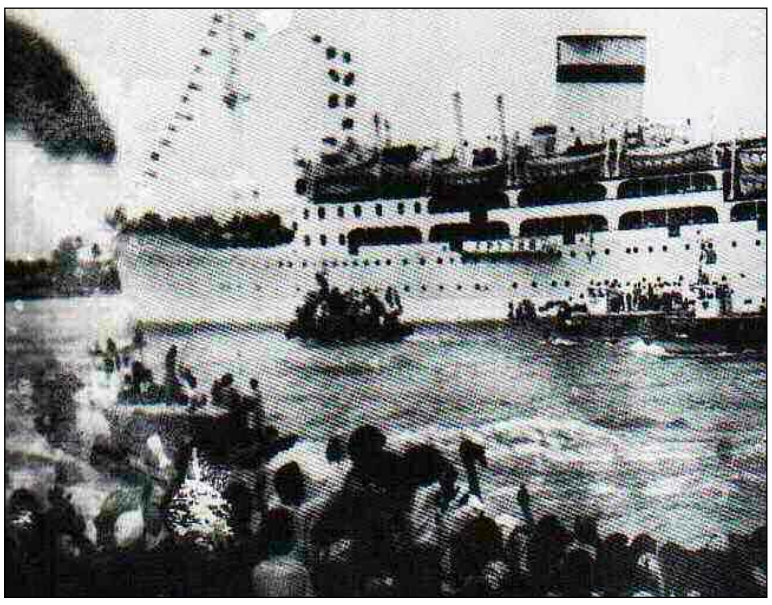

Hereketa Barzanî û şervanên wî ber bi sînore Îran û Yekitîya Sovyêtê didome û ew ber bi heremê Maku dimeşin. Di 9-ê heya 11-ê Gulana sala 1947-an de şerên mezin û berfireh di deşta Makuyê û çîyayên derdora wê de sê roj û sê şevan bi giranî di navbera her du alîyan de berdewam bun û di vî şerê dijwar de herçend artêşa Îranê

Di 19-ê çilayê paş sala 1948-an(18.01. 1948) dê di konfiransa giştîya ku ji alîyê Yektîya Sovyêtê ve ji bo karê Kurdayetî yê penaberên başur û rojhilatê Kurdistanê hatibu lidarxistin, Mistefa Barzanî wek berpirsyarê giştîyê ve xebata hevpara Kurdên her du parrên Kurdistanê, hat hilbijartin.

(dûmahî rûpêla 9)

521-1:1.QXD 10.03.2023 0:29 Page 7

Jîyan û bi serhata azadîkarê gelê kurd Gênêral Mistefa Barzanî

44 sal ji ser wefata Serok û Rêvebirê Gellê Kûrd Gênêral Mela Mistefa Barzanîyê hertim zindî re derbas bû

(despêk rûpêla 8)

Baqîrov (Serokkomarê wê demê yê komara Azerbaycanê) ji destpêka hatina hêzên Barzanîyan bi helwestek şovênîstî dan û standin bi wan re dikirin. Xuyabu ku ew ji di bin tesîra desthilatdarên komara Tirkîyê de mabu ku hebuna netewa kurd înkar dikin û Kurdistana bakur di wan salan de di bin sîya esmanekî reş û bi goman de mabu. Bona hebuna Kurdên komara Azerbaycanê jî ku bi hejmara xwe ji kurdên komara Ermenîstanê zêdetir jî bun, ji alîyê desthilatdarên komara Azebaycanê ve dihat înkar kirin.

Li ser helwesta nifşparêzîya Baqîrov di 29-ê Tebaxê 1948-an de Barzanî û hevalên wî ji bajarê Baku ber bi Taşkend (paytextê komara Uzbêkistanê) hatin veguhastin û li nêzî wî bajarî hatin bi cîh war kirin.

Di 13-e Adara 1949-an de bi pilan û komployên Baqîrov û bi destura berpirsyarên para parastina Yekîtîya Sovyetistanê M. Barzanî ji hevalên wî cuda kirin û li herêma derya Ûral bi awayekî desteser(dest bi ser) û di bin çavderîya tund û tûj de, demeke dirêj jîyana xwe derbas kir. Lê karbidestên Sovyetistanê di 9-ê îlona sala 1951an de careke din Mistefa Barzanî

vegerandin Taşkendê.

Di 5-ê Adara sala 1953-an de Josêf Stalîn mir û Xuruşhov wek sekreterê giştî û serkarê Yekitîya Sovyêtistanê ji alîyê Partîya Komunîst ve hat hilbijartin. Li gor telîmata Xuruşhov, Barzanî li paytexta Sovyêtistanê (Moskovayê) hat bi cîhwar kirin û çend caran ji wan bi hevre hevdîtin pekanîn. Di çaxê desthilatdarîya Xuruşhov de rewşa sîyasî û jîyana Barzanî û hevalên wî hinekî baştir bibu.

Desthilatdarîya Ebdulkerîm Qasim, vegera serok Barzanî bo Îraqê û Beesî:

Piştî ku di 15-ê tîrmehê sala 1958-an de komek ji efserên Îraqî bi serokatîya Ebdulkerîm Qasim desthilatdarîya xanedana paşayên Haşimî û Nurî Seîd bi zerbeyek eskerî ji holê rakirin, di 6-e çiriya pêş sala 1958-an de Mistefa Barzanî piştî 11 sal û nîvan derbiderî û jîyana durî Kurdistanê, li ser vexwesdina Ebdulkerîm Qasim vegerîn Îraqê û li Bexdayê bi cî û war bun. Pêşwazîya ku di çaxê vegera serok Barzanî de ji alîyê kurd û ereban ve jî hat kirin, pir germ û buyerek dîrokî bu. Mistefa Barzanî pir xebitî ku xwe bi şert û mercên rewşa sîyasîya Ebdulkerîm Qasim re biguncîne û heta hinek gotinên wî hebun ku gele kurd hez nedikir û bi başî nedidîtin ku serokekî mîna Barzanî ji Qasim re bêje:

"Ez xwe bi serbazekî we dizanim "

Lê Barzanî bi van gotinan dixwest xurtura efserekî xwedî desthilat, têr bike û gelê Kurd û ereb di nava aştîyê de bi hevre bijîn. Di destpêkê de Ebdulkerîm Qasim wusa da dîyarkirin ku Îraq welatê kurd û erebaye û gel li benda rojên xweş bu ku du netewe bikaribin di aştî û wekhevîyê de bi hevre bijîn. Lê alîyê Kurd û Ebdulkerîm Qasim li ser pirsgireka Kurd li hev nehatin û di Adara1961-an de Melle Mistefa Barzanî bi yekcarî ji Bexdayê vegerî Barzan û mijulî kar û bar destpêka şoreşek din ya li dijî dewleta Îraqê bu.

Di hemu hevpeyvînên ku gênêral M. Barzanî bi rojnamevanên biyanî re pêk anîne, ew hertim li ser biratîya gelan û jiyanek tijî aştî bê sazkirin.

Barzanî di hevpeyvîneke xwe de dibêje:

"Em aştîyê dixwazin û bila şer bi dawî be ku kurd û ereb bi awayekî birayane û di nava aştîyê de bi hevre bijîn...! (Ji hevpeyvîneke têlêvîzyonî ku rojnamevanekî Înglîzî pere çêkirîye).

Di 11-ê îluna sala 1961-an de Mistefa Barzanîyê nemir soreşa xwe ya ku 14 salan berdewam bu li dijî rêjîma Ebdulkerîm Qasim û Beesîyên ku piştî wî hatin, dadestpêkirin. Mezin buna Mistefa Barzanî di vê rastîyê de yê ku wî karî bi xebat û çalakîyên xwe ji serokatîya hoz û eşîretekê, sal bi sal ber bi pêsve bimeşe û di nava dîroka xebata bi şan û şerefa netewa Kurd de weke serokê neteweke bê hezkirin. Di wan salan de Mistefa Barzanî wek nunerê pirsgireka millîya Kurd li hemu cîhanê dihat nasandin. Ji bona wê jî başurê Kurdistanê bibû qada hevdîtina rojnamevan û sîyasetvanên biyanî bi serokê Kurd Mistefa Barzanî re.

Di 8-ê Sibata sala 1963-an(08. 02. 1963) de rêjîma Ebdulkerîm Qasim bi alîyê Beesîyan ve hatibu lidarxistin, tekçu û Ebdulkerîm Qasim hat kuştin. Barzanî ji bo ku di wê dema dijwar de azadîxwazên kurd û ereb bi destê Beesîyan neyên kuştin, derîye Kurdistan û heremên azadkirî ku di bin desthilatdariya partîya wî de bun, ji wan re vekirî hîşt û bi vî awayî gelek kesan cane xwe ji destê Beesîyan rizgarkir. Di wan rojên hessas de ku Bexda bibu qada tolhildana Beesî û alîgirên rêjîma Ebdulkerîm Qasim, ev sîyaset, durdîtina û mêrxasîya Mistefa Barzanî carek din hizr û ramanên mirovhezîya wî ji herkesî re dan ispatkirin.

Piştî ku ji salên 1963-an heya Sibata sala 1968-an desthilatdarîya Îraqê di navbera Ebdulselam Arîf û Beîsîyên de dest bi dest dibu, wan piştî ku hemu dijberên xwe serkutkirin, vê carê berê xwe dan Kurdistanê û heya Adara sala 1970-an şerrên dijwar di navbera herdu alîyan de qewmîn. Piştî xebata salên giran di 11-ê Adara sala 1970-ê de li pey gotubêjên dur û dirêj di çarçoveya desthilatdarîya Îraqê de otonomî ji Kurdên Kurdistanê re hat dîyarkirin. Xuyabu ku Beesî di vê biryar û lihevhatinê semîmî nebun û li benda derfeteke bun ku kar û barê xwe yê desthilatdarîyê rêk û pêk bikin û piştre dîsan bi Kurdan re bikevin nava şer û hereketa Kurdistanê bi yek carî bifetisînin.

Ev sirra wan bi kiryareke hovane zu ji Kurdan re eşkera bu. Yanî dema ku di 29-ê Îlona sala 1971 an(29. 09. 1971) de îstîxbarata Îraqê bi şandina çend kesên di kincên meletîyê de xwest ku rêberê şoreşê Mistefa Barzanî bikuje û ew di vî karê xwe de bi ser neketin, careke din şerên dijwar di navbera herdu alîyan de dest pêkirin. Vê carê dewleta Îraqê xebitî ku bi hevkarîya hêzek sêyemîn şoreşa Kurdan tuşî şikeste bike. Şer di Adara 1974-an de bi germî li hemu heremên başurê Kurdistanê dest pêkiribu. Di Adara sala 1974an de dewleta Beesîyên Îraqê qanuna xwe ya otonomîyê îlam kirin. Lê Mistefa Barzanî ji ber mesela Kerkuk, Xaneqîn û Musilê qanuna otonomîya ku dewletê îlam kiribu, nepejirand û ew otonomîya Beesîyan otonomîyek leyîskî bi nav kir. Ji bona wê jî di Çirîya pêş sala 1974-an de bi qasi 17 mehan conta Beesîyan bi hemu şeweyên hovane, hêrişî ser gund û bajarên Kurdistanê kirin. Bi vî rengî Beesîyan mirin, reşerojî û derbiderî li hemu Kurdistanê direşandin. Wê demê jî cîhan li hemberî van kiryarên Beesîyan kerr û bêdeng bu û xaça sora(Heyva Sor) cîhanî ji bi çi şeweyan hevkarîya kurdan nekirin, ji ber ku ew ji di bin tesîra dewleta Îraqê da mabun û ev jî berêvajî zagonên vê rêxistina cîhanî bu. Di nasandina pirsgireka Kurd de şoreş û xebata Barzanî rolekî bercav lîst.

Peymana Elcezayer, rewşa doza şoreşa Eylulê û Wefata Serok Barzanî:

Di 6-ê adara sala 1975an de Îraq û Îran bi navbeynkarîya serokkomarê Elcezayîrê (Hewari Bu mîdyên) û girêdana peymana Elcezayîr lihev hatin. Mihemed Riza Sahê Pehlewî ku ji alîyê Rojava û Amêrîka ve wek jandarme Rojhilata Navîn dihat hesibandin, mezintirin xiyaneta dîrokî li Kurdan kir. Piştî wê bi sedhezaran Kurd ji başurê Kurdistan mişextî Rojhilatê Kurdistanê bun ku li seranserî Îranê wek penaber ji Kurdistanê hatin durxistin. Durutîya şahê Îranê ku xwe warsê tac û textê padişahîya hemu Arîyan dihesî band, ji dîrokê re eşkera bu. Wî bi vê peymana bi Beesîyan re bi cîhana sîyasetê da selmandin ku bizava nemir Barzanî bandorekê mezin li ser Kurdên Rojhilatê Kurdistanê jî hiştîye û ev bizav ji bo desthilatdarîya wî ya paşerojê li Îranê ji metirsyek mezin bu.

Mistefa Barzanî piştî ku li bajarê Kereçe hat bi cîh kirin, di hemên salê de çu Amêrîka û di 1-ê Adara sala 1979-an dema ku gelê kurd piştî tekçuyîna rêjîma sîtemkara 2500 salîya Şahenşahî li Îranê li bendê bun ku Mistefa Barzanî vegere Kurdistanê û şoreşek nu li dijî dewleta Îraqê bide dest pêkirin, bi nexweşîya kansêrê li nexweşxaneyeke Amêrîkayê wefat kir.

Di roja 5-ê Adara sala 1979-an de termê Mistefa Barzanî bi merasîmeke li bajarê Sino ku bi sedhezaran kes têde beşdar bubun, hat veşartin.

Lê piştî mirinê ji termê Mistefa Barzanî dîsan bu armanca komployên dewletên dagirker ku dixwestin Kurdan bi destê Kurdan bidin kuştin. Mihaciret û derbiderî li ser axa Kurdistanê heta di çaxê mirinê de ji dev ji Mistefa Barzanî bernedida.

Di 6-ê çiriya pêş sala 1993-an termê serokê Kurd Mistefa Barzanî û kurê wî nemir Îdrîs Barzanî ji gundê Helecê yê di herema Mirgewer de vegerandin cîh warê bav û kalên wî herema Barzan. Mistefa Barzanî di dîroka sîyasîya gelê Kurd de buye nirxekî gelemperî û wek lîdêr û serokekî doza bi şan û şerefa Kurdistanê hê jî di dilê gelê xwe da dijî.

Amadekar:
Tahir Silêman

521-1:1.QXD 10.03.2023 0:29 Page 8

QƏHRƏMAN KÜRD XALQI HƏR ZAMAN DAR GÜNDƏ AZƏEBAYCAN XALQINA ARXA VƏ DAYAQ OLMUŞDUR

Kürd xalqının əfsanəvi lideri, general Molla Mustafa Barzaninin ölümündən 44 il ötdü

Müsahibim 1946-cı ildə Pişəvəri ilə birlikdə Azərbayca-

na gələn, hazırda ADF-si MK-sının sədri Əmrəl bəy Ləhrudidir.

-Əmrəl müəllim, xahiş edirik Molla Mustafa Barzani haqqında xatirələrinizi danışasınız.

-Molla Mustafa Barzaninin qəhrəmanlığı haqqında, istər o tayda, istərsə də bu tayda çox eşitmişdim.O, bütün döyüşlərdən qalib çıxırdı, çünki onun peşmərqələri könüllü ona qoşulmuşdular və hamısı da çalışırdı ki, ondan qabaq döyüş meydanına atılsın. Onların bu cür döyüş taktikası hər zaman düşməni qaçmağa məcbur edirdi. Peşmərqələr ölümü özlərinə şərəf bilirdilər.

SSRİ-nin xəyanətindən sonra Pişəvəri Molla Mustafa Barzanini eşitmədi Bakıya gəldi və gəldiyi gündən də gəlməyinə peşman olmuşdu. Geri qayıtmaq planı üzərində işləyib partizan hərəkatı başlatmaq istəyirdi. Ona görə Mahabada adam göndərdi. Lakin, gec idi. Molla Mustafa Barzani 1947-ci ildə Təbrizdə olan Sovet konsulxanasına müraciət edir, silahlı mübarizəsini davam etdirmək üçün məsləhətləşmələr aparır. Səfirin müavini -vitse konsul Nuriyev məsləhət görür ki, işişdən keçib, daha silahlı mübarizə vaxtı deyil, bu məsələnin üzərindən keçməyə çalışsın.Bu xatirəni mənə konsulxanada Molla Mustafa Barzani ilə görüşən bir yoldaş söyləmişdi. Molla Mustafa Barzani çox çətinliklərlə rastlaşmışdı. İran Kürdüstanından İraq Kürdüstanına, Iraq Kürdüstanından Türkiyə Kürdüstanına, oradan da yenə İran Kürdüstanınına keçmiş və Araz çayını keçib Naxçıvana gəlir. Orada onu çox gözəl və səmimi qarşılayırlar, yer verirlər. Bir neçə gündən sonra peşmərqələri ilə birlikdə Bakıya gətirirlər.Bir müddətdən sonra onları Özbəkistana göndərirlər.

Bakıda olarkən, onun dostu Qulam Danişkian Molla Mustafa Barzani haqqında gözəl xatirələr söyləyirdi.Bir xatirəsində o deyirdi:

Bir gün Mir Cəfər Bağırov hamımızı qonaq çağırmışdı. Molla Mustafa Barzani də həmin qonaqlıqda iştirak edirdi.Masanın üstünə hər cür ləziz xörəklər düzülmüşdü. Hamı yeməyə başladı, Molla Mustafa Barzani isə əlini yeməyə uzatmadı. Bunu görən Mir Cəfər Bağırov soruşdu ki, bu gözəl xörəklərdən nə üçün yemirsən?

Molla Mustafa Barzani cavab verir ki, peşmərqələrim azuqə sarıdan çətinlik çəkirlər, onların rahatlığı olmadan mən yemək yeyə bilmərəm,yemək boğazımdan keçməz.

Qulam Yəhya deyirdi ki, həmin günü bütün azuqələrdən hazırlayıb peşmərqələrə apardılar. Molla Mustafa Barzaninin o hərəkətinə görə bütün peşmərqələri geyim-keçimlə də təmin etdilər. Molla Mustafa Barzaninin mərdliyi, kişiliyi, qəhrəmanlığı gözümün qabağındadır. Öz gördüklərimdən başqa Qulam Yəhya da onun haqqında çox əhəmiyyətli xatirələr söyləyirdi.

-Əmrəl müəllim, Qulam Yəhya kim idi?

-Qulam Yəhya Zəncan cəbhəsinin danişkanı idi. 1945-ci ildə Azərbaycan Demokratik Firqəsi MK-nın üzvü idi. Hərbi nazirin müavini sayılırdı. Zəncan cəbhəsinin komandanı, fərmandarı idi. İran qoşunlarında Zülfüqari bandasının dəstələri ilə vuruşurdu, bir addım da geri çəkilmirdi. O da Molla Mustafa Barzani kimi qorxmaz, qəhrəman, sözünün üstündə duran adam idi. İrandan gələn mühacirləri yerləşdirmək ona həvalə edilmişdi. Azərbaycanın 30 rayonunda mühacirlər yerləşdirilmişdir. Bu iş bilavasitə bir il çəkdi. 1959-cu ildə Azərbaycan Demokratik Firqəsinin sədri seçildi, 1985-ci ilə qədər o vəzifədə qaldı, sonra dünyasını dəyişdi. Mən Gəncədə olduğum üçün Molla Mustafa Barzanini Bakıda görə bilmədim.Onu ancaq 1955-ci ildə Moskvada Partiya Məktəbində gördüm. Məni və Muxtar Dudəkani adında bir firqə kadrosunu firqə göndərmişdi, orada oxuyurduq. Məktəbimiz Minsk meydanına yaxın yerdə yerləşirdi. Biz məktəbin ikinci mərtəbəsində dərs keçirdik. Tənəffüsə çıxanda gördüm ki, Molla Mustafa Barzani dəhlizin o biri başında durub. Onun qəhrəmanlığı haqqında o qədər danışmışdılar ki, görən kimi tanıdım.Əlində uzun bir qəlyan var idi, onu tüstülədirdi. Molla Mustafa Barzani tək oxuyurdu, onunla fərdi qaydada məşğul olurdular. Müəllim və dilmancı onunla tək bir otaqda bütün fənnlər üzrə dərs keçirdilər. Bir tələbə olaraq onu hər tərəfli bir diplomat kimi hazırlayırdılar. Üç il biz partiya məktəbində oxuduq.

- Əmrəl müəllim, bu üç ildə dəyərli bir xatirə yadınızda qalıbmı?

-Birinci əsas xatirəm odur ki, Molla Mustafa Barzani hər gün dərsdən sonra saat 4-5-də Moskvanın Qorki küçəsi ilə paralel bir küçə vardı, o küçə ilə 4-5-saat piyada gəzərdi və bir böyük dürbin də həmişə çiynində olardı. Bir dəfə biz ondan soruşduq ki, bir belə piyada gəzirsən, bəs durbin nəyinə lazımdır? O, dedi ki, durbin mənim cəbhə yoldaşımdır, ona görə də onu hər zaman özümlə gəzdirirəm. Piyada gəzməyimin səbəbi də odur ki, mən mütləq Kürdüstan dağlarına gedib inqilabi mübarizəmi davam etdirəcəyəm. Bu durbin də o mübarizədə əvvəlcə olduğu kimi indi də yaxın köməkçim olacaqdır. Gəzməyim isə ona görədir ki, burada ayaqlarım tutulmasın, dağlarda düşmənə qarşı döyüşən zaman titrəməsin, qüvvədən düşməsin, möhkəm olsun. İkinci xatirəm odur ki, Minski küçəsində ona 6 otaqlı bir ev vermişdilər. Demək olar ki, o ev Molla Mustafa Barzaninin müsafirxanası idi. Daşkənddən və başqa yerlərdən gələn peşmərqələr həmin o evdə yeyib-içər, deyib-gülər, yatardılar. Qruplar bir-birini əvəz edərdi. Molla Mustafa Barzani daimi onlarla birlikdə olardı. O, həyatını onlarsız təsəvvür etməzdi. Mən özüm də bir neçə dəfə o evə getmiş, onlarla birlikdə olmuşdum. Çox gözəl, hər şeylə təmin olunmuş bir ev idi. Çarpayı qoyulmamışdı, çünki darısqal olardı. Ona görə də təxtixan yox idi. Yerə xalı-xalça döşənmişdi. Hamı uzanıb onun üstündə yatardı. Peşmərqələrdən 10-15 nəfər partiya məktəbində oxuyurdular. Onların hamısı cavan oğlanlar idilər. Onlardan çoxu həmin məktəbdə dərs deyən cavan qızlarla evləndilər.

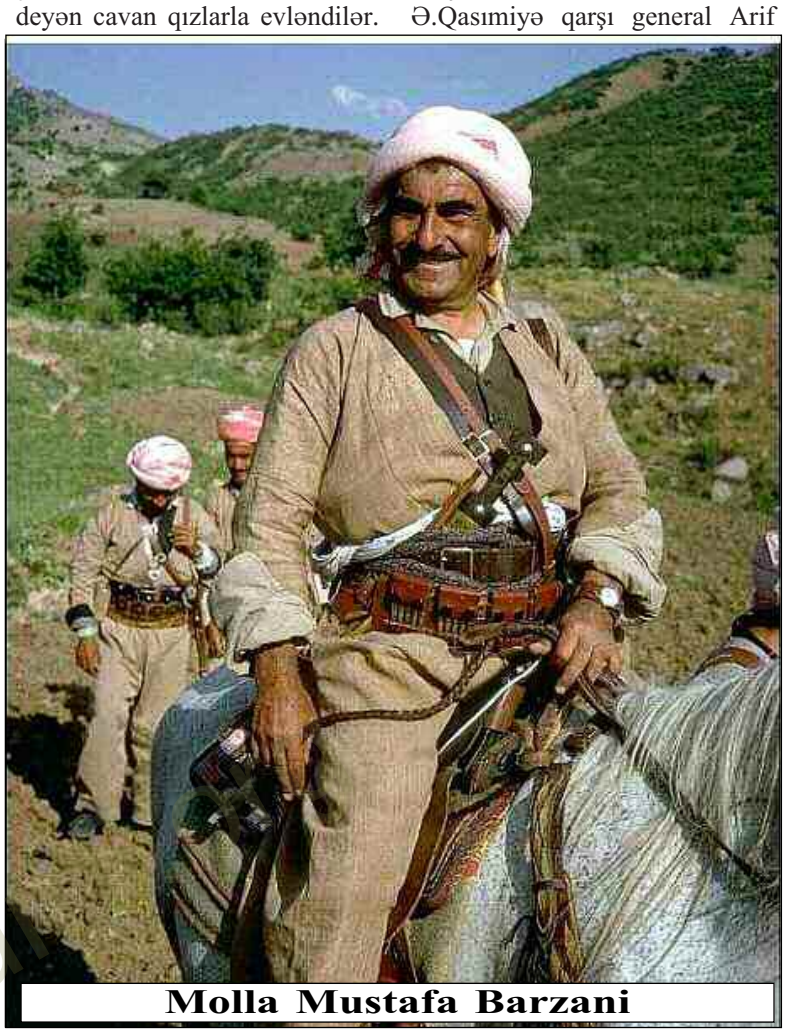

Molla Mustafa Barzani

Əbdülkərim Qasiminin dövlət çevrilişindən sonra Bəsrədən böyük bir gəmi göndərdilər, İraqdan mühacir düşmüş peşmərqələri geri dəvət etdilər. Onlar gedən zaman evləndikləri qadınları da özləriylə bərabər apardılar.

-Hansı yol ilə getdilər?

-Onlar Qara dənizdən çıxdılar Aralıq dənizinə,oradan Oman dənizi ilə Bəsrə körfəzinə getdilər.

- O zaman İraq rəhbəri kim idi?

-Əbdülkərim Qasimi idi.O 1958-ci ildə Molla Mustafa Barzanini birbaşa İraqa dəvət etdi. Sovet hökuməti Molla Mustafa Barzaniyə xüsusi təyyarə verdi. O, Moskvadan Praqaya, oradan da birbaşa Dəməşqə, Dəməşqdən isə Bağdada gedir. Onu Əbdülkərim Qasimi özü çox dəbdəbə ilə qarşılayır, ona bir qəsr verir. Molla Mustafa Barzani ailəsi ilə o qəsrdə yaşamağa başlayır. O, 1963-cü ilə qədər Ə.Qasiminin müşaviri olur. 1963-cü ildə Ə.Qasimiyə qarşı general Arif qardaşları üsyan qaldırırlar və hakimiyyəti ələ alırlar. Onlar kürd xalqına qarşı da çıxırlar.Ona görə də Molla Mustafa Barzani ətrafı ilə birlikdə dağlara çəkilir, Kürdüstanda öz iqamətgahını bərqərar edir. Bu mənim eşitdiyim və bildiyim dəqiq məlumatlardır.

Moskvada oxuyan peşmərqələrdən birinin adı dəqiq yadımdadır, adı Əli idi. O, şəkil çəkən idi. Bütün ləvazimatı var idi. Mən də bir fotoaparat aldım. Əli bu işdə mənə yardımçı oldu. O vaxtan mən də həvəskar oldum.

Onların indi harada olmasından, yaşayıb-yaşamamasından xəbərim yoxdur. Əgər sağ-salamatdırlarsa buradan onlara salam söyləyirəm. Molla Mustafa Barzani doğrudan da Kürdüstana getdi və dünyasını dəyişən günə qədər mübarizəsini davam etdirdi və mən çox şadam ki, oğlu Məsud Barzani cənabları onun mübarizəsini davam etdirdi və ölməz Molla Mustafa Barzaninin arzularını həyata keçirdi.Bu müqəddəs işdə onlara, kürd xalqına böyük müvəffəqiyyətlər arzulayıram.

Sağlıq olsun, qismət olsa o böyük şəxsiyyətin qəbrini ziyarət etməyə və Məsud Barzani cənablarını görmək, xatirələrimi onunla bölüşmək istəyirəm.Mən, bütün Kürdüstan xalqına səmimi salamlarımı göndərirəm.

-Müsahibə üçün təşəkkür edirəm.

-Sağ olun.

Müsahibəni apardılar:
Tahir SÜLEYMAN

521-1:1.QXD 10.03.2023 0:29 Page 9

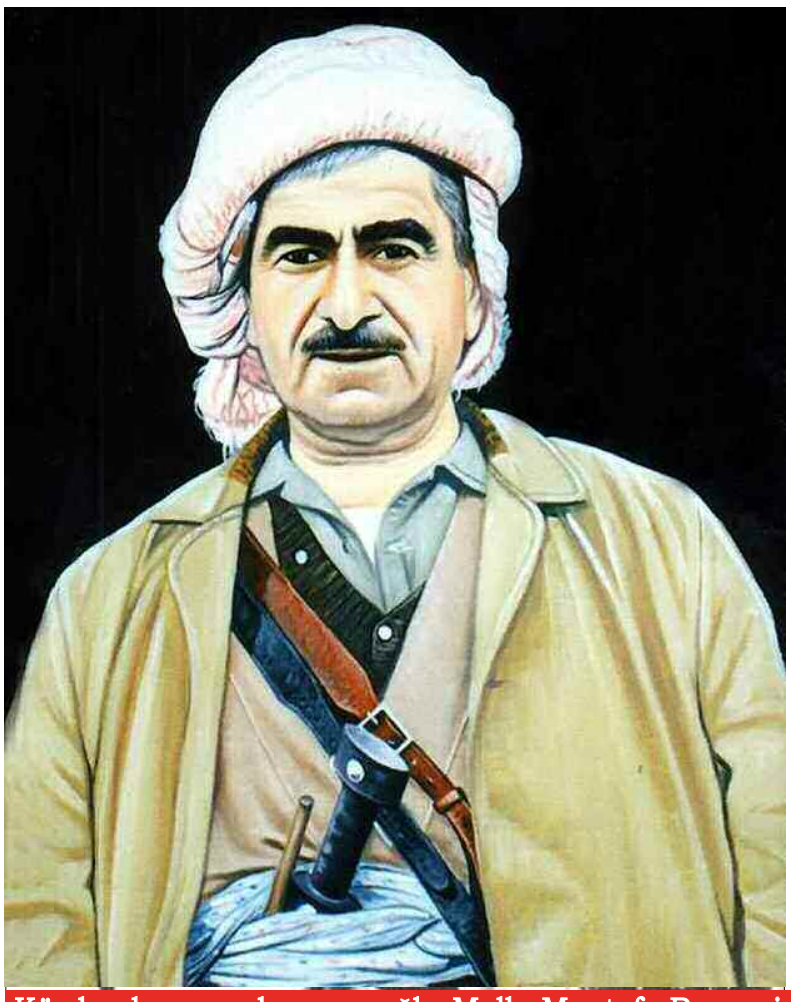

Kürd xalqının qəhrəman oğlu Molla Mustafa Barzani

HEÇ KƏS KÜRD VƏ AZƏRBAYCAN XALQLARININ BİRLİYİNİ POZA BİLMƏZ!

Kürd xalqının əfsanəvi lideri, general Molla Mustafa Barzaninin ölümündən 44 il ötdü

Hacı müəllim, mən istərdim sizi oxucular tanısın, Hacı müəllim kimdir, bu haqda oxucular məlumat verəydiniz?

Mən xalq fədaisi kimi 1945-46 - cı illərdə Marağa vilayətində milli azadlıq hərəkatının iştirakçısı idim.Marağa vilayətində bu milli azadlıq hərakatına rəhbərlik edən general Kəbiri, altı min fədai ilə cənubi Azərbaycanın cənub və cənubi qərb bölgələrində şah rejiminə qarşı vuruşmada iştirak etmişdim. Və o cümlədən də general Kəbirinin köməkçisi idim.

Hacı müəllim, həyatın hansı dalğaları sizi Şimali Azərbaycana gətirib çıxartdı və siz Bakıya necə düşmüsünüz?

Mən 1947 - ci ildə bilavasitə həpsxanadan ailəm ilə birlikdə sürgün olundum İran Kürdüstanının Loristan vilayətinin Xürəmabad şəhərinə. Sonradan Xürəmabadda mübarizəni davam etdirdik, şahlıq rejiminə qarşı. 1954 - cü ilin avqust ayında İran şahı "Xızıta" təşkil elədi, Amerika imperializmi ilə birlikdə. General Zahidi iş başına gəldi, başladılar repressiyaya. Hər yerdə mütərəqqi adamları həps edirdilər. Mən də o dövrdə Sovetlər birliyinə pənah gətirdim öz ailəmlə birlikdə.

Hacı müəllim, sizin ölməz Molla Mustafa Barzani ilə görüşünüz necə və hansı şəraitdə olub?

Molla Mustafa Barzanini mən cənubi Azərbaycanda Təbriz şəhərində tanıdım.Pişəvərinin göstərişi ilə general Kəbiri onun təchizatını təşkil etmək və maddi köməklik göstərişi vermişdi. Bu zaman Mustafa Barzani ilə Təbrizə bir getdik. General ilə birlikdə onun peşmərqələrini təchiz eləmək üçün milli hökumətin göstərişini nəzərinə çatdırdıq və biz getdik Bokana. Saray kəndi Molla Mustafanın qərargahı idi. Şahın ordularından Saqqız, Banənin dağlıq hissəsini və Kürdüstana hücumlarının qarşısını alırdıq. Orada biz Molla Mustafanın tələblərini, müəyyən xahişlərini yazırdıq və Molla Mustafa Barzaninin peşmərqələrinə təchizat yardımı edirdik. Və bununla da biz bir il ərzində Molla Mustafa Barzani ilə təmasda olmuşduq. O zaman Barzan bölgəsinin Təğiyabad kəndində yaşayan ermənilər köçüb getdilər Ermənistana. Onların kəndinin ixtiyarını verdilər Barzaninin hissələrinə. Onlar o kəndə yerləşdilər. Və bir hissəsini də Molla Mustafa Barzaninin xahişi ilə Surquz Üşnəbi tərəfə apardılar hansı ki, kürdlərlə azərbaycanlılar orda bərabər yaşayırdılar. Ancaq Tehran qoşunları fitnə-fəsadlarla, müəyyən hücumlar təşkil edirdi və onun hissələri də bu hucumların qarşısını almaqla bizə köməklik edirdi və Molla Mustafa Barzanini mən şəxsən bir yaxşı milli azadlıq hərəkatının rəhbəri kimi və xalqını istəyən bir lider kimi tanıyaraq ona böyük hörmətim var idi. O , həmişə öz fədailərinə, öz ətrafında olan peşmərqələrə öz ailəsi, balaları kimi qayğı göstərirdi. Elə qayğı biz tərəfdə yox idi. Barzaniyə General Kəbirinin xüsusi hörməti var idi. Biz nə lazım idisə-sursat, ərzaq, geyim Molla Mustafa Barzani hissələrinə çatdırırdıq. O vaxtlar Mmilli Azadlıq Hərəkatına pis münasibət var idi. Həmişə çalışırdılar ki, bizim Milli Azadlıq Hərəkatını şah əli ilə ləğv etsinlər. Buna hacirət dövrü başlayır. Müəyyən qüvvələr var idi ki, Molla Mustafa Barzaniyə bir lider kimi hörmət etmək əvəzinə bəzi çatışmayan cəhətlərlə üzləşdirdilər. Molla Mustafa Barzani sonra Xruşov hakimiyyətə gələndən sonra və İraqda 1958-ci ildə Əbdül Kərim Qasiminin İnqilabı olan dövrdə Nuri cəzalanır və Molla Mustafa yenidən qayıdır İraqa öz ailəsi və fədailəri ilə. Yenidən mübarizə aparırlar. Məmməd Arif hakimiyyət başına gəlir, yenə repressiya başlayır kürdlərə, türkmanlara qarşı. Yenə Molla Mustafa Barzani təzədən nə isə İrana keçir və Kərəkdə fədailəri ilə müəyyən müddət yaşayır. Bu dövrdə Molla Mustafa Barzani xəstələnir və müalicəyə, Amerikaya gedir və mühacirətdə olarkən dünyasını dəyişir.

Hacı müəllim, Molla Mustafa Barzani xaraktercə sizin hafizənizdə necə qalıb. Siz onu necə təsvir edərdiniz ?

-Çox yaxşı. Yaxşı adam idi. Öz fədailərinə, öz xalqına və Milli Azadlıq Hərəkatında iştrakına görə mənə çox müsbət təsir bağışladı. Öz xalqını çox istəyirdi və bir komandir kimi öz fədailərinə həmişə hörmət bəsləyirdi.

- Molla Mustafa Barzani Azərbaycandan niyə sürgün olundu Orta Asiyaya, bu haqda nə deyə bilərsiniz?

- Milli Azadlıq Hərəkatının liderinə qarşı burda təziqlər, qarşıdurmalar var idi. Və Molla Mustafa Barzani belə adamlara qarşı olduğu üçün onu və fədailərini Özbəkistana sürgün etdilər.O, çox həssas adam idi.Azərbaycanda olan repressiyalara qarşı çıxırdı.O da, o vaxtkı bəzi hökumət dairələrinin xoşuna gəlmirdi.Və o gördü ki, burada yaşamaq ona çətin olacaq.Ona görə də onları Daşkəndə sürgün etdilər. Və sonra Xruşov hakimiyyətə gələndən sonra getdi Moskvaya, Belarus vağzalının yanında ona imarət verdilər.Və o, öz fədailəri ilə birlikdə orada yaşayırdı.Və onun ətrafında da yaxşı zabitlər var idi.

Mir Həci, Əziz Mahmudi və bir çox bacarıqlı peşmərqə ,rəhbərlər idilər. Və ona görə də tale onun da həyatında müəyyən mənfi rollar oynadı.

Məhəmməd Qazi hərəkatında Barzaninin rolu barədə nə deyə bilərsiniz?

Məhəmməd Qazi hərəkatında Barzaninin onunla münasibətləri pis deyildi. O, Azərbaycanın Kürdüstanla qərb cəbhəsini şah qoşunlarının hücumlarından qoruyurdu. Saqqız Banə və Saray onun qərargahı idi. Mən orda gördüm ki, o öz fədailərinə, peşmərqələrinə necə diqqətlə qayğı göstərir.

Həmişə də onun peşmərqələri Barzaninin yolunda ölümə gedirdi.

Hacı müəllim, özünüz bilirsiniz uzun müddət istər kral olsun, istər faşist Səddam Hüseyn olsun, orada yaşayan xalqlara heç bir mənəvi və mədəni haq verməmişdilər. Bildiyiniz kimi mən bu yaxınlarda 2 aya qədər İraqda oldum. Və orda bir sıra az saylı xalqların nümayəndələri ilə görüşlərim oldu, o cümlədən türkman partiya rəhbərləri ilə. Və 1991 - ci ildən bu xalqların birliyi nəticəsində Məsud Barzani və Cəlal Tələbaninin rəhbərliyi ilə Kürdüstan hö-

küməti yaranmışdır. Və orada yaşayan bütün azsaylı xalqlara mədəni muxtariyyat verilmişdir-,o cümlədən türkman qardaşlarımıza. Onların 17 - yə qədər orta məktəbi 15 -ə qədər siyasi partiyası, 10-a qədər Mədəniyyət Mmərkəzi təşkil olunmuşdur. Və Kürdüstan hökuməti hər partiyaya ayda 10 min dollar yardım edir. Bu quruluş haqqında nə deyə bilərsiniz?

Bu quruluş haqqında onu deyə bilərəm ki, Kürd xalqı dövlət quruluşuna müvəffəq olsalar, azadlıqlarını bərpa edə bilsələr çox gözəl olar. Amma imperializmin hiylələrinə uymasınlar. Diqqətli olsunlar. Onların azadlığı Cənubu Azərbaycanın azadlığı demekdir. Burada bir sıra qüvvələr bunu dərk etməsələr də bu belədir. İnperializmin hiylələri cənubi Azərbaycanda bizim başımıza çox oyun gətirdi.30 minə yaxın cəsur oğlanlarımızı məhv etdi. Ona görə də ayıq olmaq lazımdır. Öz mənafeyləri naminə hər cür hiylələrə əl ata bilərlər.Və mən Kürd və türkman xalqlarının birliyini təbrik edirəm. Doğrudan da belə bir quruluş əldə olunubsa möhkəm saxlasınlar.Mən onları təbrik edirəm və uğurlar arzulayıram.

Əgər bu gün Kürdüstan hökuməti Hacı müəllimi və ziyalılarımızı Kürdüstana dəvət etsələr, dəvəti qəbul edərsinizmi?

- Mən gedəcəm ona görə ki, Məsud Barzaninin atasına xüsusi hörmətim olub. Onun dəvətini böyük məmnuniyyətlə qəbul edərəm.

Bu gün siz çıxışınızla Məsud Barzani cənablarına və Cəlal Tələbani cənablarına və İraq xalqına nə demək istərdiniz?

- Mən arzu edirəm ki, İraqda xarici qüvvələrin müdaxiləsi kəsilsin,qoysunlar ki, İraq xalqı özləri öz müqəddəratlarını həll etsinlər.

Mən Kürdüstan televiziyası və radiosu ilə dəfələrlə 1905-ci ildən ta günümüzə qədər ermənilərin başımıza açdığı bəlalardan söz açmışam.

Mən istərdim ki, Kürdüstan və Azərbaycan hökumətləri arasında dostluq əlaqəsi yaradılsın. Bu gün Ərbildə bir çox ölkələrin nümayəndəlikləri açılıb. Olmazmı Azərbaycanın nümayəndəliyi Ərbildə, türkmanların nümayəndəliyi Bakıda açılsın?

- Mənə elə gəlir ki,bəzi məsələlər öz həllini tapandan sonra qardaşlıq əlaqələri mütləq yaranacaqdır.Çünki,kürd və azərbaycan xalqları o qədər biri-birinə qaynayıb qarışıb ki,heç kəs azərbaycan və kürd xalqlarının birliyini poza bilməz.

Son olaraq Məsud Barzani və Cəlal Tələbani cənablarına nə arzu edərdiniz və onlardan nə istərdiniz?

- Əvvəla salamımı yetirərsiniz. Məsud Barzaninin qardaşı Loğman Barzanini çox yaxşı tanıyırdım. Atası Molla Mustafa Barzani ilə bir yerdə görmüşdüm.Çox qoçaq,mübariz oğlan idi. Atası da mübariz idi, allah atasına rəhmət eləsin. Və Tələbaniyə də, Barzaniyə də arzu edirəm ki, bir olsunlar,qüvvələrini birləşdirsinlər. Hökumətlərini bir etsinlər, birləşdirsinlər. Müvəffəqiyyət birlikdədir. İmperialist dövlətlərə heç vaxt bel bağlamaq olmaz.

Məndən bütün Kürdüstanlılara səmimi salam söyləyin.

Müsahibə üçün çox sağ olun.

Siz də sağ olun.

Müsahibəni apardı:
Tahir Süleyman

P.S. Hacı müəllim aramızda olmasa da, onun xatirələri hər zaman bizimlədir.

www.arsivakurdi.org

521-1:1.QXD 10.03.2023 0:29 Page 10

"Azərbaycanlılar və kürdlər qardaş xalq, bir ailədir" - GIZLI TARIX

İstedadlı tədqiqatçı Adıgözəl Məmmədovun Cənubi Azərbaycanda milli azadlıq hərəkatının məchullarına gün işığı tutan dəyərli araşdırmasının dərcini davam etdiririk. Tədqiaqtın mənbəşü-

naslar, iranşünaslar və ümumən Pişəvəri hərəkatı ilə maraqlanan hər kəs üçün maraqlı olacağını düşünürük.

STALİN yoldaşa

Martın 28-də Sovet Culfasında biz İran Azərbaycanı Milli hökumətinin rəhbərləri Pişəvəri, Şəbüstəri və doktor Cavidlə görüşdük. Sizin göstərişinizə müvafiq olaraq, biz yaranmış şəraiti onlara izah etdik və bu gün İran Azərbaycanında mövcud olan vəziyyətin saxlanmasında təkid etməməyi məsləhət gördük. Onlara Tehran hökuməti ilə bağlanacaq sazişdə bizim səfirin Qəvama ünvanlanmış 24 mart tarixli məktubunda irəli sürülən təklifləri əsas götürməyi tövsiyə etdik. 14 mart tarixində mən (M.C.Bağırov – A.M.) onlarla ilkin söhbət aparsam da, bizim son təkliflərimiz onlara çox ağır təsir bağışladı. Hər üçü bildirdi ki, onlar bizim məsləhətimizi qeyd-şərtsiz icraya qəbul edirlər, amma eyni zamanda aşağıdakıları bizim diqqətimizə çatdırmağı zəruri sayırlar:

İran Azərbaycan Demokrat Partiyası və Milli hökuməti mövcud olduqları dövr ərzində xalqa çoxlu vədlər vermişlər ki, onların da bir hissəsi artıq həyata keçirilib və indi elan olunmuş tədbirlərdən əl çəkilməsi onlara çox ağır gəlir. Onlara Qəvama inanmır, gözəl bilirlər ki, o, Azərbaycan xalqının hüquqları haqqında bütün vədlər və hətta yazılı sazişləri İran Konstitusiyasına istinadla tədricən ləğv edəcək, İran Konstitusiyası isə mahiyyətcə xalqın hüquqlarını deyil, mürtəce rejimi müdafiə edən sənəddir. Onlar İran silahlı qüvvələrindən qorxmurlar, amma əmindirlər ki, Qəvam irticaçı tacirləri, mülkədarları və ruhaniləri ələ almaqla, Azərbaycanda vətəndaş müharibəsi törədəcək, kürdlər və azərbaycanlıları millətlərarası qırğına sürükləyəcək. Bu işdə isə ona ilk növbədə ingilislər kömək edəcəklər.

Qəvam həqiqətən də İranda islahatlar keçirmək istəyirsə, onun üçün silahlı qüvvələri ilə birlikdə Milli hökumətdən etibarlı dayaq ola bilməz. Amma Qəvam çətin ki, bunu istəsin.

Deyilənlərə əsasən, Pişəvəri, Şəbüstəri və Cavid xahiş edirlər ki, bizim qonşular geri çəkildikcə onlara Şimali İranın digər vilayətlərindəki mütərəqqi demokratik elementlərlə əlaqəyə girmək və birgə səylərlə Tehran irticasına qarşı mübarizəyə başlamaq icazəsi verilsin. Onlar Sovet İttifaqının vasitəçiliyini Azərbaycan xalqının heç olmasa minimal hüquqlarının qorunub saxlanmasının yeganə real zəmanəti hesab edirlər.

Yaranmış ağır maliyyə vəziyyəti və öz silahlı qüvvələrinin formalaşdırılmasını tezliklə başa çatdırmaq zərurəti ilə əlaqədar olaraq onlar:

1. Azı 5 milyon tümən məbləğində pul yardım etməyi;

2. 100 yük avtomaşın ayırmağı

3. Sərhəd xidmətinin təşkil olunması və daxili qoşunların yaradılması üçün İran Azərbaycanına bir ay müddətinə Azərbaycan SSR Daxili İşlər Nazirliyi qoşunlarından 20 azərbaycanlı təlimatçı göndərməyi;

4. Milli ordunun ehtiyacları üçün müəyyən həcmdə dərman və tibb ləvazimatı ayırmağı xahiş edirlər;

Onların xahişinin təmin olunmasını zəruri hesab edirik.

Sizin göstərişlərinizi gözləyirik;

M.C.Bağırov

İ.İ.Maslennikov

29 mart 1946-cı il

1946-cı il aprelin 4-də Tehranda SSRİ ilə İran arasında birgə Sovet-İran

neft şirkətinin yaradılması haqqında saziş imzalandı və müqavilə bağlandı. Bu müqavilə İran Məclisi tərəfindən yeddi ay ərzində təsdiq edilməli idi.

Sovet qoşunları İrandan çıxarılandan sonra Cənubi Azərbaycanda və Şimali Kürdüstanda demokratik hərəkatı Moskvanın nəzarəti altında saxlamaq üçün M.C.Bağırov və İ.Maslennikov ABŞ-ın diplomatik "örtüyü" altında fəaliyyət göstərən xüsusi xidmətlərin köməyi ilə İran Kürdüstanının lideri Qazi Məhəmmədin söhbətinin yazısını tapıb Stalinə göndərə bildilər.

F № 1, siy. № 89, iş № 112

STALİN yoldaşa

İran Kürdüstanının rəhbəri Qazi Məhəmmədin ABŞ konsulu vəzifələrinin müvəqqəti icraçısı ilə 25 aprel 1946-cı il tarixdə Təbriz şəhərində olmuş söhbətinin qısa yazısını Sizə göndəririk.

KONSUL: Rezaiyyədə (Urmiyada) ABŞ vətəndaşı yaşayır. Mən Rezaiyyədə hər hansı bir çaxnaşma və ya qiyamın baş verdiyi halda onların qorunması üçün tədbirlər görməyi xahiş edirəm.

QAZİ MƏHƏMMƏD: Nə ABŞ vətəndaşları, nə də Rezaiyyə əhalisi üçün təhlükə yoxdur. Məni hətta Sizin hansısa xəyali təhlükə və ya bandalar haqqında sualınız təəccübləndirir. Rezaiyyədə azərbaycanlılar, aysorlar, ermənilər və kürdlər vahid, mehriban ailə kimi yaşayır və onların öz aralarında bölə bilməyəcəyi bir şey yoxdur. Mən sizi əmin edə bilərəm ki, bizim sakitliyimizi, dostluğumuzu heç kəs poza bilməz və biz buna yol vermərik.

KONSUL: Əvvəllər, müharibədən qabaq İran, Türkiyə və İraq kürdləri yaranan problemlərlə bağlı öz nümayəndələrini seçir və ABŞ-a göndərirdilər. Bəs nə üçün kürdlərin nümayəndələri indi ABŞ-a müraciət etmirlər?

QAZİ MƏHƏMMƏD: Biz, İran Kürdüstanının nümayəndələri yalnız öz əhalimiz haqqında düşünürük və Türkiyə, İraq və ya digər ölkələrdəki kürdlərlə işimiz yoxdur. Əgər Siz, ABŞ nümayəndəsi kimi, bizim ABŞ-a öz adamlarımızı göndərməyimizi istəyirsinizsə, biz bu dəvəti minnətdarlıqla qəbul edirik.

KONSUL: Siz əlbəttə, öz adamlarınızı ABŞ-a göndərə bilərsiniz, amma xüsusi məsələlərlə bağlı yox, çünki Kürdüstan dövlət deyil. Qəvamın nümayəndəsi azərbaycanlıların yanına gəldiyi kimi, Tehran hökuməti Sizinlə, kürdlərlə görüşmək üçün də nümayəndə göndərirmi?

QAZİ MƏHƏMMƏD: Biz Tehrandan heç bir nümayəndə gözləmirik və buna elə bir ehtiyac da yoxdur. Azərbaycanlılar və kürdlər bir xalq, bir ailədir və azərbaycanlılar gələn nümayəndə ilə istər özlərinin, istərsə də bizim məsələlərimiz barəsində danışa bilərlər.

KONSUL: Azərbaycan və Tehran nümayəndələri arasında danışıqların mümkün nəticəsi haqqında nə düşünürsünüz?

QAZİ MƏHƏMMƏD: Mən əminəm ki, danışıqların nəticəsi kifayət qədər uğurlu olacaq. Nə azərbaycanlılar, nə də Şimali Kürdüstanda yaşayan digər xalqlar böyük tələblərlə çıxış etmir və İranın bütövlüyünü pozmağa can atmırlar. Digər İran xalqları kimi, biz, kürdlər də hazırkı rejimdən razı qala bilmərik. Əgər Qəvam üzdə göstərdiyi kimi, həqiqətən də demokratiyanın tərafdarıdırsa, onda o Azərbaycan xalqının qanuni tələblərinin təmin olunmasına razılıq verəcək.

KONSUL: Mən Sizin Amerika istehsalı olan "Cip" avtomobilində gəzməyinizə etiraz etmirəm. Kürdlər nəyi

üstün tuturlar, bu maşınları, yoxsa atları?

QAZİ MƏHƏMMƏD: Kürdlər nəyi daha üstün tuturlar, bu maşınları, yoxsa atları? Düşünürəm ki, bu Sizə də tam aydındır. Amerika texniki baxımdan zəngin ölkədir, amma indiyə kimi bizə bir maşın da olsun bağışlamayıb. Siz əvvəlcə bizə maşın verin, sonra soruşun.

KONSUL: Düşünürdüm ki, Siz maşınları bizim İranı tərk etmiş ordumuzdan alıbsınız.

QAZİ MƏHƏMMƏD: Maşınları biz Tehranda pulla almışıq. Biz kürdlər bilirik ki, Amerika Demokratik ölkədir. Özünüzü demokratiya tərəfdarı və kiçik xalqların müdafiəçisi elan etmiş İngiltərə də özünü demokratik ölkə adlandırır. Amma biz kürdlərə aydın deyil ki, nə üçün ingilislər Londondan yayımlanan verilişlərində bizim dünyada sülh üçün təhlükə törətdiyimizi, idarəetmə orqanlarımızın məhv edilməsini, yer üzündən silinməsini və s. bəyan edirlər. Özünü demokratik adlandıran ölkənin belə bir bəyanatını biz heç cür anlaya bilmirik. Bəlkə bunun səbəbini bizə Siz izah edəsiniz.

KONSUL: Biz amerikalılar xarici dövlətlərin radio verilişləri və bəyanatlarına izahat verə bilmərik. Bundan başqa, biz ümumiyyətlə, digər dövlətlərin işinə qarışa bilmərik.

QAZI MƏHƏMMƏD: Biz kürdlər Amerika, Sovet İttifaqı, İngiltərə kimi böyük dövlətlərin bizə diqqətini hiss etmirik. Biz Sizdən rəsmi olaraq bizə diqqət yetirməyi və bizə Amerika xalqı kimi azad və demokratik xalq olmaqla kömək göstərməyi xahiş edirik. Biz də amerikalılar kimi əsarətsiz yaşamaq istəyirik, biz öz xalqımızı mədəniyyətə doğru aparmaq və öz geriliyindən yaxa qurtarmış bir çox qabaqcıl xalqlar kimi yaşamaq istəyirik.

KONSUL: Əfsus ki, biz amerikalılar kürd xalqının həqiqi həyatı və vəziyyəti haqqında heç nə bilmirik. Etiraz etmirsinizsə, biz üç həftədən sonra konsul Tehrandan qayıtdıqdan sonra Sizin yanınıza gələrik.

QAZİ MƏHƏMMƏD: Biz heç kimə Kürdüstana gəlməyi qadağan etmirik. Siz orda olmaq istəyirsinizsə, buyurun, gəlin.

M.C.Bağırov

İ.İ.Maslennikov

27 aprel 1946-cı il

M.C.Bağırov və İ.İ.Maslenikovun Stalinə göndərdiyi məktub Sovet qoşunlarının İrandan çıxarılmasının nəticələrini əks etdirir. Əslində, Stalinin atdığı addıma qarşı çıxan M.C.Bağırov Azərbaycan xalqının İran hökuməti ilə təkbətək qalmasından gizli narazılığını bildirir. Bundan başqa, hədəf kimi Qəvamı seçərək, yazır ki, İranın hakimiyyət dairələrində Cənubi Azərbaycanda baş verən proseslərin qafqazlılar tərəfindən törədildiyi haqqında söhbətlər gəzir. O, bunun Stalin- Beriya-Bağırov üçlüyü olduğunu eyham vurur. O həmçinin, Qəvam və Stalin arasında razılaşmanın yenidən baxılmalı olduğuna da işarə edir. Bundan başqa M.C.Bağırov bu məktubda amerikalılar və ingilislərin Cənubi Azərbaycan və Şimali Kürdüstanda baş verən proseslər üzərində nəzarəti ələ almalarını xüsusi olaraq qeyd etməyə çalışıb.

F №1, siy. № 89, iş №112

STALİN YOLDAŞA

Bizim qoşunlarımızın İran Azərbaycanından çıxması əhali kütlələri, irticaçı elementlər və ingilispərəst dairələr arasında müxtəlif reaksiyalar doğurdu. Kəndlilər, fəhlələr, ziyalılar və bütün demokratik elementlər qoşunların İrandan çıxarılması ilə bağlı açıq-aydın təəssüf hissi keçirirdilər.

Bu əhali təbəqələri bizim qoşunlarımızın getdikdən sonra irticaçı qüvvələrin hücuma keçəcəyini əvvəlcədən görərək, Azərbaycanda demokratik hərəkatın gələcək taleyi ilə bağlı narahatlıq və həyəcan ifadə edirdilər. Amma əhali və demokratların rəhbər dairələri arasında çaşqınlıq və ruh düşkünlüyü müşahidə olunmamışdır. Bizim qarnizonlarımızın yerləşdiyi bütün Azərbaycan şəhərlərində Qızıl Ordu hissələrinin yola salınması təntənəli ümumxalq nümayişlərinə çevrilmişdir. İran Azərbaycanının Ərdəbil, Marağa, Rezaiyyə, Xoy və Zəncan kimi iri şəhərlərində hələ Qızıl Ordunun çıxması ərəfəsində mağazalar, idarələr və şəxsi evlər ucdantutma xalçalar, Sovet və İran bayraqları, Stalin yoldaşın, sovet xalqının rəhbərlərinin, Qızıl Ordu qəhrəmanları və sərkərdələrinin portretləri ilə bəzədilmişdi.

(Ardı var)

Adıgözəl Məmmədov

http://publika.az/p/9146

www.arsivakurdi.org

521-1:1.QXD 10.03.2023 0:29 Page 11

Casûsê Sovyetê Sûdaplatov: ”Barzanî siyasetvanekî jêhatî û qumandarekî bi tecrube bû”

Ev nivîsa jêrîn ji pirtûka Pavel Anatolîyeviç Sûdaplatov a ku bi zimanê Rûsî, di bin navê. Ev nivîsa jêrîn ji pirtûka Pavel Anatolîyeviç Sûdaplatov a ku bi zimanê Rûsî, di bin navê "îstixbarat û Kremlîn" hatiye wergerandin. Pirtûk sala 1997 de hatîye çapkirin, di pirtûke de Sûdaplatov behsa gelek tişte hundur û navnetewî é heta nûha bi dizîbun dike; wek problemen Ukrayna, Valenberg, Troçkî û gelekên din. Sûdoplatov her weha behsa Melle Mustefa Barzani dike dema ku ew hatibû Yekîtîya Sovyet. Ew qismé ku behsa Barzani dike, ji rûpela 308-314'a min ji Rusi wergerandiye Kurdî. Berya ew wefat bike me hev nas kir behsa hinek tiştên Barzanî dikir ku di pirtûkê de nîne. Min li vir behsa wan tiştên di sohbeta mede derbas bûne lê nekirine. Bes li vir beşê li ser Barzanî ên di pirtûkê de hatiye wergerandin.

Leonîd Şabaşkin ku serokê îstixbaratê a derve KGB'e bû, Pavel Anatolîyevîç Sûdaplatov weha dide nasandin: "Casusa Yekîtîya Sovyetê yê heri mezin bûye. Di sala 1907 li bajarâ Melîtopol hatîye dinye, Di îstixbarata Yekîtîya Sovyet de ji sala 1921 heta sala 1953'an, serhev 32 sal xebitîye. Di sala 1951 de bûye wekîlê serok qismé derve é NKVD (Komîta Gel a Karê Hundir). Her weha bûye serokê qismé casustîye ê NKVD-NKGB. Piştî seré cîhané ê duemîn bûye serokê qismê teybetî ê Wezareta Ewlekarî. 15 sala di hepsa Sovyeté de mayi, di sala 1992 de şeref û itibara wî bi şunde dané, heger di istixbarat de efsane hebûna, Sûdaplatov wé biba qehremaneki wan." Di sala 1946 an 1947 de hêzên Kurda yên çekdar di bin serokatîya Melle Mustefa Barzani de bi ordîya Şah re ketin şer û ew mecbur man ji alîye hudûde me ye Îrane de derbas bûn hatin nav Azerbeycane. Kurde kû li Iraqe, İrane û Türkiye dijîn tu zulm nema ku ne kişandin. Her weha di salen 1939-1941 de dema di serokatiya Tehrane de tesîra Almanya xurt dibû, berpirsyaré hukûmeta îngliz ewên bi Kurdanre dilîstin, pişti ordiya îngiliz û Sovyetê derbasi îranê bû dev ji Kurdan berdan.

Hezen Barzanî en çekdar dema ku hudud derbas kirin ku dor du hezar çekdar hewqas ji malbata wan hebûn, hukmê Sovyetî destpeke ew girtin û xistin kampeke, di sala 1947 de Abakûmov (Wezire Emni. wer) emir da min ku ez bi Barzanî re tekilî deynim û pêşniyar bikim ku, Barzani û yen pêre hatine, penaberen siyasi ne û wan li Ozbekistane günde dora Taşkente bi cîh bikim. Ez bi Barzanî re bi nave Matveyev, wek Wekile Mudûre Gişti TASS'ê (Ajansa Telegrafe ya Yekîtîya Sovyet, wer) û berpisyare hukûmeta Sovyete hatim naskirin. Di jiyana xwe de bi rasti cara yekemin bû ku ez bi Axayekî bi meerifetre bûm nas. Her weha qenaetek bi min re çebu, ku Barzanî siyasetvanekî jehatî û qumandarekî eskerî bi tecrubeye. Wi ji min re got, di sedsala dawî de Kurda heyşte caran serhildan li dijî Fansa, Iraqîya, Turka û Îngilîza kirine û betirî şest carî ji Rûsa alîkarî xwestine û wek lazim e alîkarî wergirtne. Li gor peyve wî ji alîye wan de pir tebiiye ku di dema ji wan re zehmet e, wexte hukûmeta Irani Cumhûriyeta Kürdî ji orte radike alîkarîye ji me bixwazin.

Berî van weqîetan, seroken serhildana Kurde Îrane ketin feqa (xefka) Şah: Ew hatin dewet kirin bo Tehrane ji bo guft û go; le li wir ew girtin û dardekirin. Bes Barzanî filitî. Dema Şah Barzanî dewetî guft û go kir, wî bersiv da, ku ewe bi wî şertî be, heger Şah hinek kes ji malbata xwe wek rehin bişîne meqere wî. Dema hazirîya guft û goya bi Şah re dibû, Barzani bêtirî hêze xwe bi alîye başurê Îrane nezî hudûdê Sovyete de bir. Ji alîyê me de, menfîete siyaseta me dixwest ku, em Kurda ji bo tesîra Îngilîz û Emerîkîyan, ku li ser welaten Rojhilata Navîn a ku li ser hudûde Yekîtîya Sovyetê bû kem bikin bi kar bînin. Min ji Barzanî re da diyarkirin ku, terefê Sovyetî qebul dike ku, Barzani û hinek amirhêzên wî di. dibistana eskeri û akademîyen me de xwendinek xas bikin. Her weha min bawerî daye ku, bi cîh kirina wan a li Asya Navîn weqtî ye, ku heta

şertên vegera Kurdistanê çêbibin. Abakûmov ji min re qedexe kir, ku ez naveroka guft û goyên bi Barzanî re, bi teybet razî bûna Stalîn a ku îmkan da ku amirhêzên Kurda dikarin di xwendegehê me yên eskeri bixwînin, ji seroké partiya komunist Azerbaycané Bagirov re bêjim. Ji ber kû Bagirov dixwest Barzanî ji bo tevlihevîyê (bê istiqrarî) li Azerbeycana Îrané çê bike bi kar bîne. Bes Mosko dihesiband ku Barzanî dikare rolek giringtir bileyze, wek wergerandina hukmê Iraqê ku di bin tesira Îngilîza de bû. Dervi wê. tiştê muhîmtir, bi alîkarîya Kurdan em dikarin demek diréj bîrén petrola İraqê (musilé) xera bikin a ku ji bo hêzén Ingiliz û Amerîka li rojhilata navîn û li behra sipî ku wê demê roleke girîng dilîst. Piştî guft û go bi Barzanî re, ez bi teyare hatim Taşkente, min ji bo hatina Barzanî informasyon da seroken Usbekîstane. Piştre vegerîyam Mosko.

Barzanî û mufreza wî ya be çek tev malbate wan çûn Özbekîstan. Piştî penc salan, di adara 1952, ez çûm Özbekîstan li nezî Taşkente, ji bo ku çareserkirina problemen derketibûn ez û Barzanî hevdu bibinin. Barzanî ji sekna bê kar (bê hevi) û ji tekilîyen hukûmeta Ozbekîsne ne razî bû. Wi gihandibû Stalîn, ku alîkariye dixwaze û xwestibu sozê bere dabûne bînin cî. Wî dixwest ku mufrezên Kurda çekdar çêbikin. Barzani dixwest tesîra wi li ser terefdaren wî kêm nebe, ewên ku li kolxoze dora Taşkente belav kirine her weha kanibe wan kontrol bike. Rasthatina min bi Barzanî re li havingeha hukûmetê çêbû. Tercumanê min Zamskov, serbazeki eskerî bû, ew ji wek Barzani bi İngilîzî dipeyivi. Barzanî ji min re digot ku, çawa Emerîkî û Îngilizî dixwestin wî bikin tere-fe xwe, ji bo zore bidin hukûmetên Iraq, Îran û Turkî. Bi emre Wezîrê Emnî ê nuh Îgnîyatev min plan çêkir ku, ji Kurda mufrezak eskerî teybetî ku ji hezar û pencsed kesî pêk bê ava bike, ji bo emelîyaten eskerî li Rojhilata Navîn. Her weha ji bo vergerandina hukmê Nûri Seîd li Bexdade, ewê ku dihat plan kirin, ku we tesîra Îngilîza li hemû Rojhilata Navin kem bike. Bi alikarîya Kurda ev plan giha serî di sala 1958 de, dema ku ez di hepsê de bûm. Kurda her weha dibê rolek di teqandina xeta petrole di navbera Iraq, Îran û Sûryê da bilîsta, heger şer an ji tehdida hucûmekê li ser Yekitiya Sovyet heba. Barzanî diyar kir ku amadeye bi hukûmeta Sovyetê re îtifaqê îmza bike, bi şerte garantî û xebata Mosko ji bo avakinna Cumhûriyetek Kürdi; ew cihe ku Barzanî digot Kurd bi hevra dijîn, mintiqa hudûde bakure Iraq, Îran û Turki bû.

Pişti mm Barzanî guhdar kir, mm bersîv daye, ku ez nikarim biryar li ser îtîfaqek weha bidim, ji ber ku di deste min de hewqas berpirsiyarî nîne (qesta Sûdoplatov ew e ku qiyada Sovyetî ya bilind dikare îtîfaqek weha munaqeşe bike. wer.) Bes em ne li dij bûn ku hukûmetek Kürdi li surgûne ava bibe. Ewê ku em bi hevre çûbûn ji bo guft û go, xebatkare kismê navnetewî ê K.M (Komita Merkezi) ya Partiyê, Mancxa, peşniyar kir ku Partîya Demokrat a Kurdistan bi serokatîya Barzanî bê avakirin. (Qesta Mancxa, rexistina partîyê li Ozbekistanê be avakrrin. Wer.) Bi fikra Mancxa, Partîyê we kordinasyona kare hukûmeta Barzanî li tevaya mintiqê ku Kurd le dijin bike û meqerê partîyê li gor peyva Barzanî li kolxoza ku panzdeh kîlometra ji Taşkente dure, çebike.

Ez tev ve peyve nebûm, bes bi dîqet min guhdar kir. Dema peyv xelas bû, Barzanî ez dewet kirim rasthatineke bi amirhezê meqerê xwe re. Bi rasthatina me, di ode de sî meriv bi hevre "bi rehetî" rabûn ser xwe. Piştre bi emir giş daketin ser çonga û bê deng ber bi Barzani ve çûn, ji bo Barzanî rê bide wan qiraxa kinc û sole wi maç bikin. Bê guman, xeyale minê Kurdistana demokratîk heta nuha hebû; ji wê seetê pê ve wenda bûn. Ji min re hate eşkere kirin ku eve ji insiativek fikrî ya K.M (Komita Merkezî, wer) li meydana kevne (Meydana kevn cihe avaye Komita Merkezi a Partîya Komunîst ya Yekîtîya Sovyete le bû. wer)

Di nîsana sala 1952 de Barzanî bi malbat û merivê xwere li kolxozek mezin li dora Taşkentê bi cih bûn li Mosko qerar hatibû dayin ku ji bo Kurda navçeyek otonomî bê ava kirin. Kar hat dan Wezareta Emnî ku ji bo Kurda perwerda eskeri çêbikin, her weha îmkana çêkin ku kanbin têkilî bi Kurdê derve re bikin. Me ceriband ku em zilamên xwe têxin dora Barzanî an hinka ji wan bikin zilamen xwe. Bes em bi ser neketin, hemû re ji aliye komita wanî emnî hatibûn girtin. Bes Zemskov, ew e di tekiliyen Kurda de bi tecrube bû yek ji amirhezê ku akademiya eskeri dixwend razi kiribû ku bi wan re kar bike, le piştî ku ev amirheza vegerîyabû Taşkente, wenda bû û me nikanbû ew bidîta; em gîhan we qenete ku amirhez bi emre Barzanî hatibû tesfîye kirin. Bi rîya pirsa Kurdi min qaidê burokratîyê ji nas kir; ku ji polîtburo re çawa dokûment dihatin hazir kirin. îgnatev emir da min ku ez li oda Mancxa bimînim, heta ku razî bûna xwe bînin li ser peşniyarê me di mesela Kurdi de. Îgnatev merivekî her tim nazik û bi terbiye bû, bes wexte min je re got li otela Mosko rasthatina min bi Barzanî re heye, wi bi acizî ji min re got, ku tu muhîmata pirse fem naki. Emir da min, ku ez rasthatinê texîr bikim, beri her tiştî dibe em razî bûna polîtburo di mesela Kurdî de bistînin. Ez, Mancxa û Îgnatev em çûn cem Molotv û Vişînskî (Molotov Wezire Derve, Vişînskî Cigire wî bû), ji bo em razîbûna wan li proja çareserkirina pirsa Kurdî bistinin. We çaxê min dît ku Molotov û Vîşînskî çuqas îxtiîyar û bê taqet bûne. Bes taqeta wan terê kir ku ji pirojê tiştê ku pê ne razi bûn derxin û ew tiştê ku Wezareta Derve jî ji bo guft û go û şêwrê dixwaze, ji bo mesela Kurdi karbinin. Her weha wan dixwest ku ev pirs bi peşniyarîya Wezareta Emni li politburo be gengeşikirin, le ne wek peşniyarek müşterek Wezareta Derve û ya me. Dema me peşniyarî Mancxa kir ku em herin cem Lûbyanka û ji nûh de şikle dokumente ye tali li ser esase peyva Molotov û Vîşînskî ber çav bigrin le bikin. Îgnatev razi bû. Ji vir û pe de tişte ji ali min ne dihatin fem kirin dest pekirin. Me şiklê tekstê dawî peşniyarî Îgnatev kir; wi razi buna xwe anî. Bes ji bo wezîr jî her weha gelek muhîm bû nama li gel tekstê a ku wê ji endame politburo re bihata şandin. İgnatev sê cara dokument bi paş de vegerand, ji ber ku naven endamê polîtburo, ewê ku lazim bû dokumenta me hazir kirîye, wekî ji wan re bi hata şandin. Ne wek lazim bû hatibû lêkirin. Heta wî ji Mancxa pirsî lazim e nav li gor elfabê bê lêkirin an pêşi navên endamê polîtburo ên endamê komisyina tékiliyên derve. Bi vî awayî lazime navê Xrûşov berya navê Bûlganîn bê lêkirin. Bêrîya cawa bikin, Lazime ew li peş Melnkov be? Ev nuansa ku min je fem ne dikir, ez pe ecebmayî dimam. Bes Mancxa di hazir kirina dokûmenta de yekî jehatî bû, di vî warî de wi re li ber Îgnatev dixist. Ji bo we jina ku dokument li deqtilo dixist eceb ma bû: Ji bo çi dokument ji nuh de be çapki-rin, tevi dervî guhertina naven endame K.M (Komita Merkezî) û hukumetê nefsa dokûmente te çapkirin..

Di bihara sala 1953 de tişteki eceb bi min re çebû, min qayide disiplîna eskerî xerakir. Barzanî dihat dersa akademîya eskerî, ewa ku min bi xwe le dixwend. Careke wî ez bi kince general dîtim. Bê ku mirov his bike, wi çav ji min re şikand û bi rîya tercumanê xwe ve, ku letinanteki xort bû, ji mim re got:

Ez geleki kefxeşim bi têkilîyê li gel berpirsyare hukûmeta Sovyet ê ku xwedîyê rutba eskerî ya bilind e. Min, ji alîyê xwede, bersîva wî bi serketina fêrbûna disîplîna eskerî da.Cara dawî berî girtina xwe min Barzanî li ser riya Gorkî dit. Ez bi kincê eskeri bûm. Wi ez dîtim û min jê derxist ku dixwaze bê cem min. Ji rewşa xwe ya wê demê min hesiband ku rasthatina me wê bê mene be û min weha kir ku wek ez le hay nebûme, min lezand û di nav xelke de wenda bûm.

Barzani gelek bi aqil bû. Wî fem dikir ku peşeroja Kurda bi nakokîyê navbera dewletê mezin ve giredayiye; bi taybetî ewên ku menfietê wan li Rojhilata Navîn heye. Em dev ji nerînê bere berdin, tu dinerî, dewletê me-zin xebat nakin ku pirsa Kurdî bi awaki adil safi bikin. Qedera Kurdistanê, wek di menfiete Kurda de tu carî ne li Kremlînê, her weha ne li Londonê û ne li Waşîngtone nehatiye li nerin. Menfîetê welatê rojava û e me tene tiştek bû; bele derde me ew bû ku emê çawa bighêjin bîrên petrolê yê Rojhilata Navîn. Ev cuqas bê ar û be edebî ye. Piştre pirsa Kurda sparte Sûslov, wi soz dan Barzanî ku ewê hemû alîkarîyê ji bo otonomî bi Kurda re bikin, ji bo bikaribin bi alîkarîya Kurda hukmê Nurî Seîd li Iraqê wergerînin. Emerîkîya jî ji alîyê xwe weha soz dan Barzanî, ji bo ku bikaribin hukmê li Iraqe ku bi Îngilîza ve giredayîye wergerînin û zilamê xwe deynin cihe wî, bes di dema heri zehhmet de wana siyaseta xwe guhart bi İngiliza re li hev kirin, yani wan, bi qedera Kurda cuqas karibûn hewqas listin. Di salên 40-50 de armanca me ew bû ku em tevgera Kurdî di nakokîye di navbera me û welatên rojava de, di "şerê sar" de bi kar bînin. Fikra avakirina cumhûriyeta Kürdî îmkan dida me ku em siyaseta teesira Îngiliz û Emerîkîya li Rojhilata Navin kem bikin bi meşînin, bes siyaseta kêmkirina tesira Îngiliz û Emerîkîya li ve mintiqê ji tevaya Kurda re pir ferq nedikir. Heta dawiya sala 50 li Rojhilata Navîn hevalbendên me tenê Kurd bûn. Piştre bi înqilabek eskerî (bi alikariya me) rejîma Nurî Seid hat wergerandin û me gelek hevalên wek Iraq, Sûrî û Misir bi dest xist, li gor menfietê jeopolîtîk ê Yekîtîya Sovyetê ew ji Kurda muhimtir bûn. Iraq û Sûri rola esasî di siyaseta me ye Rojhilata Navîn û di nakokî ye me bi welate rojava re li ve mmtiqa be istiqrar de lîstin. Tragediya Barzanî û a gele wî ew bû ku, di menfeatê Yekîtîya Sovyet û welate rojava (heta derecak e welaten Ereba û İran) li Kurda te nerin wek quwetek pe hevdû bitirsînin an jî wek kartekê di nakokiye navbera wan û Turkî, Îran û Iraq de bi karbînin. Çareserkirina pirsa Kurdî bi awayekî maqûl we ew be ku, di bin garantîya navnetewî de otonomî bidin Kurda, bira cuqas kêm be jî. Di esas de ne li welatên rojava û ne li welate Ereba kesek naxwaze, ku petrola Musile di Kurdistaneke serbixwe, an di kontrola wê de be.

Di sala 1963 de di navbera me û hukmê Qasim û qewmiyê hatibûn şûna wî nexweşî derket. Ez we çaxê di hepsêde bûm, ji wir min pêşniyara xwe şand ku bi Barzanî re têkevin têkiliya û min bihist, ku ew pêşniyara min hatîye qebulkirin. Ji Kurda re alîkarî û sîleh şandin ji bo ku karibrin axa xwe ji hicûmê ordîya Iraqe biparêzin. Bes kare me ye ku em Kurda bikin hevalbendê xwe ye stratejik, ji bo em karibrin teesîrê lı ser Problemên Iraqê bikin, bi ser neket.

Nivîskar: Pavel Anatolîyeviç Sûdaplatov
Werger ji Rûsî : Alk.doç.Dr Ekrem Önen
ekremonen@hotmail.com
Konfîdîtsîal (Dizî) *
Rojhilata Navîn
eşkere û dizî (Nivê qirnê XX û destpêka qirnê XXI)
Nivîskar: Yevgenî Prîmakov
Werger ji Rûsî: Dr.Ekrem Önen

www.arsivakurdi.org

521-1:1.QXD 10.03.2023 0:29 Page 12

Mesrûr Barzanî bi şanda Banka Cîhanê re civiya

Serokwezîrê Herêma Kurdistanê Mesrûr Barzanî, îro 7ê Adarê li Hewlêrê pêşwazî li şanda Banka Cîhanê ya bi serokatiya Rêveberê Herêma Rojhilata Navîn û Bakurê Afrîkayê Jean-Christophe Carret kir.

Piştî civînê hat ragihandin ku di hedîtinê de herdu aliyan li ser kar û projeyên hevbeş ên navbera Hikûmeta Herêma Kurdistanê û Banka Cîhanî yên di warê avakirina jêrxane, rê û ban, karûbarên civakî û îdarî û darayî de gotûbêj kirine.

Di civînê de tekezî li girîngiya pêşvebirina hevkarî û hevahengiya di navbera herdu aliyan de û piştevanîkirina çaksaziyên Kabîneya Nehem a Hikûmeta Herêma Kurdistanê, bi taybet di warên aktîfkirina sîstema bankî û dîjîtalkirina xizmetên giştî de hat kirin.

Hat destnîşankirin ku rewşa aware û penaberên li Herêma Kurdistanê û pêwîstiya alîkarîya Hikûmeta Herêma Kurdistanê ji aliyê civaka navdewletî ve jî di civînê de hatiye axaftin. ***PeyamaKurd***

Nûnera Herêma Kurdistanê: Îro em hemû piştgiriya Amedsporê dikin

Nûnera Hikûmeta Herêma Kurdistanê ya Amerîkayê Beyan Samî Ebdurrehman diyar kir ku nijadperestî û tundiya li qadên futbolê nayên qebûlkirin û got, "Îro em hemû piştgiriyê didin Amedsporê."

Lîstikvanên Amedporê li bajarê Bursayê hem berî lîstika bi tîma wî bajarê li otela dima rastî êrîşê hatibûn hem jî di dema lîstikê de ji aliyê lîstikvanên Bursasporê ve rastî erîşa hatibûn û sloganên nijadperest li dijî wan hatibûn bilindkirin.

Herwiha Di dema lîstikê de li nava stadyumê pankarta otomobîla Torosa Spî û wêneyên kujerê bi navê Yeşîl ji aliyê alîgirên Bursasporê ve ve hatine bilindkirin. Wan wêneyan, di nava raya giştî ya Kurdî de gelekî deng vedan. Traumayên salên notî, careke din vejiyan ku wan salan bi hezaran kes ji aliyê kujerên weke Yeşîl ve, bi wan torosên spî ji malên wan birin, bi awayekî hovane kuştin.

Vê yekê gelk karvedanan ligel anîn û heta niha jî karvedanên wan êrişên nijadperstî berdewam in.

Nûnera Hikûmeta Herêma Kurdistanê ya Amerîkayê Beyan Samî Ebdurrehman jî yek ji wan kesan bû ku li hemberî vê yekê li ser hesabê xwe yê medyaya civakî nerazîbûn nîşan da.

Beyan Samî Ebdurrehman dibêje: "Ev cureyê nijadperestî û tundiya ku divê di lîstika futbolê de pêk neyê, nayê qebûlkirin. Îro em hemû piştgiriya Amedsporê dikin. Nîjadperestiya li dijî Kurdan, qadên futbolê yên li rojavayê Tirkiyeyê qirej dike." ***Nerina Azad***

Iro salvegera koça Mihemed Şêxo ye

Hunermendê kurd ê navdar Mihemed Şêxo di sala 1948'an de li başûrê rojavayê welêt, li gundê GîrbanînaQamişloyê tê dinê. Navê wî yê rastî Mihemed Salih Şêxmûs e. Di zarokatiya wî de malbata wî koçber dibe û li gundê Xecokê bi cîh dibe. Li vir mirêbetiyê dike. Şêxo mezinê yanzdeh bira ye. Di sala 1959´an de dest bi xwendinê dike, lê sê sal şunda dest ji mektebê ber didê. Di salên xwe yê mektebê da Mihemed Şêxo gelek hunermendên kurd nas dike. Ji tesîra wan nêzikî muzîkê dibe û di sala 1969'an de dest bi dengbêjîtiyê dike. Ew salên xwe yên di navbera 1969 û 1972'yan li Lubnanê ji bo xizmeta hunerê xerc dike û li Bêrûtê du sal dersên muzîkê distînê. Di sala 1972'an de bi hinek hevalên xwe re bi navê Koma Serkeftin komek mûzîkê saz dike. Mihemed Şêxo 1973'an de derbasî Başûrê Kurdistanê dibe û li wir mîna hozan û şervanan kar dike, têkiliyê xwe bi hunermendê kurdên ên din re saz dike. Paşê diçe Şamê, li wir kaseta xwe ya bi navê Ay Gewrê derdixe. Lê li wir dewleta Sûriyê Mihemed Şêxo rihêt nehêlê û gelek caran tê binçavkirin. Ser wê yekê carek din berê xwe da

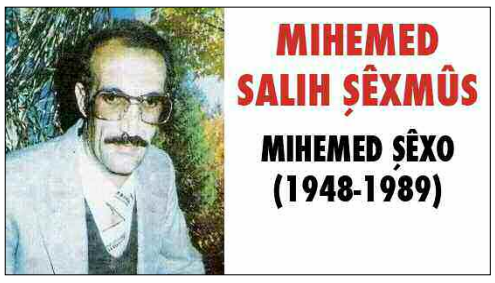

Îraqê û di nav refên pêşmergeyan de cîhê xwe digre. Bi têkçûna serhildana Başûr re ew derbasî Rojhilat dibe û li wir kasetekê tomar dike. Li Rojhilatê Kurdistanê ji bilî karê xweyê muzîkê çend sala mamostetiyê jî dike. Demek şunda rejîma Îran ê jî Şêxo wek dijberê rejimê dihesibîne û derheqê wî da biryara binçavkirinê digre. Ji ber wê yekê Mihemed Şêxo piştî 11 salan carek din berê xwe didê Sûriyê û li wir bi hezkirineke mezin tê pêşwazîkirin. Dewleta Sûriyê ji têkiliya Mihemed Şêxo û gelê kurd aciz dibe û wî digrê, davêjê zindanê. Lê ev biryar jî dengê Şêxo nade birîn. Ew kilamên xwêyê herî baş li heps û zindanan de dibêje û di kilam û stranên xwe de derd û kulên gelê xwe û daxwaz û baweriyên wan bi hunermendîyek bilind tîne ziman. Hunermend di sala 1983'yan de vedigere Qamişloyê û heta sala 1988'an de gelek berheman diafirîne. Mihemed Şêxo di 9'ê adara1989'an de çû ser heqiya xwe. Li Qamişlokê ji aliyê 70.000 kesî bêr bi rêwîtiya xwe ya dawî hat rêkirin.

Bandora Mihemed Sêxo li ser muzîka kurdî

Mihemed Sêxo bi stran, stîl û awazên xwe kartêkirineke mezin li muzîka kurdî kir û gelek stranên wî ji aliyê gelek stranbêjên kurd hatin şîrovekirin û gotin. Bi deng û awazên xwe, kilam û stranên xwe jiyan û hunera gelê kurd dewlemend kir. Mihemed Şêxo bi giştî 14 kasêt amade kirin û pêşkeşî gelê kurd kir. Berhemên wî li hemû parçeyên Kurdistanê hatin belavkirin. Mihemed Şêxo ku yek ji strana wî ya herî bi nav û deng Ay lê Gulê ye, gelek stranên din yên nas û hezkirî bi deng û awazê xwe xist guh û devê guhdaran. Piştî mirina hunermendê mezin, kasetên wî li gelek cihan ji nû ve hatin derxistin û bi vî awayî bêmiriniya wî xwe nîşan da. ***Ji hinek berhemên Mihemed Şêxo***

UNICEF: Ji ber erdhejê 850 hezar zarok bê mal mane

Li gor UNICEFê, ji ber erdheja meha borî, 850 hezar zarok bê mal û 2 milyon û 500 hezar zarok jî pêdiviya wan bi alîkariya bilez heye

Piştî mehekê hêj şopên erdheja 6ê Sibatê, li her devera Dîlokê xuya dikin û dikevin çavan. Wêraniya mal û avahiyan li aliyekî, zirareke zêde gihîştiye xelkê bajar û bi taybetî zarokan. UNICEF hewil dide alîkariyên serekî ji bo bi milyonan zarok dabîn bike.

Li bajarê Dîlokê yê Bakurê Kurdistanê piştî mehekê hêj eserên erdheja 6ê Sibatê, bi sîmaya bajêr ve xuya ne. Ji xeynî wêrankariyê, zerareke zêde gehiştiye xelkê jî, bi taybetî zarokan.

Derbarê vê yekê de Balyozê Nêtpakî Li UNICEFê Cedi Osman dibêje: "Bi milyonan zarok, bi milyonan pêwîstiya wan bi hevkariyê heye. Rêxistina UNICEFê li deverê ye û hevkariyên serekî dabîn dike. Lê divê karê zêdetir bê kirin."

Li gor UNICEFê, ji ber erdheja meha borî, 850 hezar zarok bê mal û 2 milyon û 500 hezar zarok jî pêdiviya wan bi alîkariya bilez heye. Li Sûriyê erdhejê zerar gihandiye 3 milyon û 700 hezar zarokan. Li Tirkiyê UNICEFê

daxwaza 196 milyon dolar hevkarî kiriye û li Sûriyê jî daxwaza 172 milyon dolaran kiriye. Rêxistina UNICEFê dibêje, zarok qurbaniyên sereke yên erdheja 6 Sibatê ne.

Hadise Açikgoz ku li UNICEFê mafê zarokan diparêze dibêje: "Piştî erdheja karesatbar ku bandor li jiyana bi milyonan kes kir, lê zarokan baca herî giran dan, hinekan xweştiviyên xwe ji dest dan û malên wan neman. Ji xwendinê bêbeş bûn û rûbirûyê trawmayê bûn."

Balyoza Tirkiyê Li UNICEFê Tuba Buyukustun jî dibêje: "Jiyana bi milyonan kes ji saniyeyekê de guherî. Lê zerara herî zêde gehişte zarokên me. Di demeke kurt de ew bê dayîk, bav, mal û dibistan man û ji roja yekem ve me hewl daye birînên laşî û derûnî yên zarokan bikewînin."

Li gor UNICEFê, heta niha hevkariya zêdeyî 163 hezar zarokan li Bakurê Kurdistanê û Tirkiyê û zêdeyî 130 hezar zarokan jî li Rojavayê Kurdistanê û Sûriyê kiriye. ***Nerina Azad***

8'ê Adarê li herêma Firatê bi girseyî hate pîrozkirin

Bi dirûşmeya "Jin, Jiyan, Azadî ber bi şoreşa jin ve" bi hezaran jinên li herêma Firatê bi cil û bergên Kurdî herikîn qadan.

Bi wesîleya 8'ê Adarê bi hezaran jinên herêma Firatê ji bo pîrozkirina 8'ê Adarê Roja Jinên Kedkar ên Cîhanê ya 166'an, berê xwe dan daristana Kobanê û heta riya Cerebûsê meşiyan. Jinan bi alên ku li ser hatibû nivîsîn "Jin, Jiyan, Azadî" û bi cil û bergên xwe tevlî meşê bûn. Di meşê de dirûşmeya "Rêberê Gelê Kurd Abdulah Ocalan" û "Jin, Jiyan, Azadî" hatin berzkirin.

Piştî deqeyek rêzgirtinê Koordînasyona Kongra Star Emîna Bekir axivî û 8'ê Adarê li gerîlayên li serê çiyan ku ji bo azadiyê têdikoşin pîroz kir û wiha got: "Ji dîrokê heta roja îro her xeta berxwedaniyê weke çemekê diherike. Bi Klara Zênkî destpê kir û bi Sakîne û Şîlan berdewam kir û ta roja me ya îro bi Arîn berdewam dike. Ji bajarê ku jinê bi têkoşîna xwe tarîtiya DAÎŞ'ê tune kir, jinê di roja 8'ê Adarê de li dijî desthilatdariyê û fikra paşverû serî hilda û ji nû ve dîrok nivîsand. Êdî jin bûye xwedî hêz ku li dijî fikra baviksalarî û li dijî koletiyê got êdî bese. Ev jî bi saya fikir û felsefeya Rêber Apo ye ku ji bo jinê her têkoşîn kiriye ji ber ku dizanîbû jina azad, civaka azad e. Jin êdî dîrokê vedigerîne û nûneriya civaka xwezeyî dike. Em soza xwe bi şehîdan re nû dikin û em ê her tim li qadan bin." ***anfkurdi.com***

521-1:1.QXD 10.03.2023 0:29 Page 13

Qafqazda Şəddadi Kürd dövləti

(Əvvəli ötən saylarımızda)

Qeyd edilənlərə əsasən belə bir nəticəyə gəlmək olar ki, I Fəzlin dövründə Araz üzərində tikilən körpü nəinki yalnız hərbi əhəmiyyətə malik idi, bu, eyni zamanda ölkənin hər iki tərəfi ilə zəruri olan rabitəni təmin etmək, ticarət əlaqələrini yaxşılaşdırmaq və karvan ticarəti üçün şərait yaratmaq məqsədiylə tikilmişdi. Fəzlin hakimiyyəti dövründə Gəncədə onun adına sikkə pul zərb etdirildi. Bu pulların nümunəsi zəmanəmizə qədər qalmışdır. I Fəzlin Şirvanşah Məzyədilərlə olan qohumluq məsələsinə gəldikdə, göstərmək lazımdır ki, Fəzl Sitt adlı qızını Şirvanşah Mənuçehrə (1027-1034) ərə verərək onunla qohum olmuşdu. Lakin bu qadın əri Mənuçehri öldürərək onun qardaşı Əbu Mənsur Əliyə ərə getmişdi. Qohum və bəzən ittifaq yaratmalarına baxmayaraq Şəddadilərlə Məzyədilər arasında vuruşmalar da baş verirdi. Fəzl ibn Məhəmməd Arranda Şəddadilərin müstəqil dövlətini yaratmaq uğrunda fəal surətdə çalışmış, demək olar ki, bu dövlətin yaranmasında birinci təşəbbüs onun tərəfindən irəli sürülmüşdür. Fəzl 375 (985/6)-ci ildən 422 (1030/1)-ci ilə qədər, yəni 47 il hakimiyyətdə olmuş (V. Minorski . Şəddadilər, səh. 45, 77), Fəzl ibn Məhəmməddən sonra hakimiyyətə 422 (noyabr 1031) –ci ildə onun oğlu və vəliəhdi Əbülfəth Musa ibn Fəzl keçdi(Yenə orada, səh. 17). Lakin "Səhayif əl -əxbar" əsərinin kənarındakı Şəddadilərin şəcərə siyahısında Əbülfəth Musanın səhvən Mərzubanın oğlu olduğu göstərilir (Münəccimbaşı. Səhayif əl-əxbar, II cild, səh. 506). Musa ibn Fəzl hakimiyyət başında uzun müddət qalmamışdır. Lakin Münəccimbaşının yazdığına görə, 1031-ci ildə, yəni Musanın hakimiyyət başına keçdiyi ildə ruslar Bakıya gəlmişdilər. Musa qoşun çəkərək onların üzərinə hücum etmiş və Bakı yaxınlığında vuruşaraq rusları öz torpaqlarından qovmuşdur (V. Minorski. Şəddadilər, səh. 17). Musanın hakimiyyəti dövründə Şəddadilər dövlətində baş verən hadisələr haqqında mənbələrdə başqa bir məlumata təsadüf edilmir. Yalnız Münəccimbaşının yazdığına görə Musanın oğlu Əbülhəsən əli Ləşgəri 425 (1033/4)-ci ildə atasının əleyhinə çıxaraq onu hiylə ilə öldürüb hakimiyyətə keçmişdi (Yenə orada, səh. 17-18). Münəccimbaşı II Ləşgərinin qatil, çox xəbis və pis etiqadlı bir adam olduğunu, hətta atasının girovunda olan bir qadınla evləndiyini göstərir (Yenə orada, səh. 18). Müəllif sözünə davam edərək yazır ki, onun 15 illik hakimiyyəti dövründə özü və əhali sakit yaşaya bilmədi, oğuzlar və başqa düşmənlər ölkəyə hücum etdilər, qorxu və zəiflikdən Ləşgəri öz iqamətgahını bir qaladan digərinə köçürdü və 441 (1 049/50)-ci ildə öldü(Yenə orada). II Ləşgərinin hakimiyyəti dövründə yaşamış böyük Azərbaycan şairi Qətran Təbrizi Gəncəyə gələrək, onun sarayında yaşamış və ona təqribən 15 qəsidə ithaf edərək, bu qəsidələrdə Ləşgərini mədh etmişdir. Qətran Təbrizi Ləşgəriyə həsr etdiyi qəsidənin birində onu iki sülalənin, yəni Şəddadilərin və Sasanilərin nümayəndəsi kimi Bəhrami adlandırır və ona Sasani padşahları kimi olmağı arzu edir. Kəsrəviyə görə Qətranın əsil mətnində bu Bəhrami deyil Mehrani olmalıdır. Qəsidənin surətini köçürənlər onu səhv olaraq Bəhrami yazmışlar. Bəlkə Ləşgərinin anası da arranşahlardan, yəni Mehranilərdən olduğu üçün Qətran onu Mehrani –deyə göstərmişdir. Ləşgərinin anası Şirvanşahların qızı olduğu üçün Qətran onu Bəhrami nəslinə mənsub etmişdir (Kəsrvi Təbrizi. Göstərilən əsəri, III cild, səh. 21). (Bizim fikrimizcə əslində Qətran Təbrizi Şəddadilərlə Sasanilərin eyni etnik kökə malik olduğunu göstərmişdir. Son dövrlərdə kürd tarixinin bir çox məsələlərinə dəyərli elmi məqalələr həsr etmiş Lətiif Məmməd Mehranilərin kürd mənşəli olduğunu tutarlı elmi faktlarla sübut etmişdir. -N. H.) V. Minorski hesab edir ki, Ləşgərinin anası Şirvanşahların qızı idi (V. Minorski. Şəddadilər. səh. 45) . Yuxarıda göstərdiyimiz kimi, Fəzl ilə Şirvanşahlar qohum idi. Güman etmək olar ki, ona görə də Qətran Ləşgəriyə müraciət edərəkdeyir ki, "Sənin üçün Syuni nemətli olacaqdır, Şirvan ölkəsi sənin üçün Arran kimi bir ölkə olacaqdır". Başqa sözlə desək Qətran Ləşgəriyə deyir ki, "Arran , Syuni sənindir, Şirvan da sənin olasaqdır". Qətranın qəsidələrindən aydın olur ki, Ləşgəri Təbriz hakimi əmir Vəhsudan və Tiflis hakimi əmir Əbülfəzl Cəfər ibn Əli ilə dostluq və ittifaq yaratmışdı (Bu ittifaq Azərbaycanın qərb torpaqlarına göz dikən erməni-gürcü feodallarına və onları himayə edən Bizans imperiyasına qarşı yaradılmışdı- N. H.). Təbriz hakimi Rəvvadi əmir Vəhsudan 1040-cı illərdə Gəncəyə gəlmiş, Ləşgəri ilə saziş və ittifaq yaratmışdı. Qətran Təbrizi özü də bu zaman Gəncədə olmuş, iki hökmdarın Gəncədə olmasını göstərmiş və Gəncəni tərifləyərək "Gəncə indi cənnət bağçasına dönmüşdür"-deyə yazmışdır. Qətran Təbrizi Ləşgərinin Tiflis hakimi əmir Əbülfəzl Cəfər ibn Əli ilə dostluq və ittifaq yaratması haqqında yazdığı qəsidədə göstərir ki, "indi şir ilə pələng yerdə müttəfiq oldu, indi Günəş ilə Ay bir yerdə ittifaq etdi"(Bax: Kəsrəvi Təbrizi. Göstərilən əsəri, III cild, səh. 27). Qətran Təbrizinin başqa bir qəsidəsindən məlum olur ki, Əbülfəzl Cəfər öldükdən sonra Ləşgərionun qızı ilə evlənmişdir. Bu qəsidədən görünür ki, Ləşgəri onu bəyənmişdi. Çünki "onun üzü insan laləsi, əli bahar buludu kimi idi". Bu "mübarək əhd" və "mübarək ittifaqdan" isə "dinin əsası qüvvətli oldu", habelə düşmənlərə zərbə endirildi. Qətran Gəncədən Təbrizə qayıtdıqdan sonra yenə də Ləşgəriyə qəsidə yazıb göndərir. Bu qəsidədə göstərir ki, "əgər hüzurə gəlsəm. ağam məni üzürlü sayar. Mən başqa padşahın divanında və sarayındayam" (Rəvvadilərin Təbrizdəki sarayı nəzərdə tutulur). Bundan sonra şair Ləşgəriyə mənsub olan "Ləşgərabadı" tərifləyir. Qətran Təbrizinin mədh etdiyi şəxslərdən biri də Ləşgəri zamanında Arranın sipəhdarı Əbülyüsrdür. Qətrannın nəzm şəklində Təbrizdən Əbülyüsrə göndərdiyi məktubda Ləşgərinin sərkərdəsi, yəni Arran sipəhdarı Əbülyüsrün "düşmənin canını yaxıb yandırdığı və dostun ürəyini işıqlandırdığı" göstərilir. Bu qəsidədn aydın olur ki, Qətran Gəncəyə gəldiyi zaman Əbülyüsr onu əzizləmiş, qayğısına qalmış və Ləşgərinin məclisinə aparmışdır. Gəncədə olduğu zaman Ləşgəri və Əbülyüsr şairə bəxşişlər vermiş və Təbrizə yola düşəndə Əbülyüsr ona yol tədarükü etmiş, onun getməsindən qəmgin olduğunu bildirmişdir. Ona görə də Qətran qəsidələr yazaraq Təbrizdən Əbülyüsrə və Ləşgəriyə göndərmişdir(Qətran Təbrizi, Divan. Təbriz, hicri-şəmsi, 1333, səh. 29-30, 54-56, 101-102;Kəsrəvi Təbrizi. Göstərilən əsəri, III cild, səh. 23-24.) Qətranın yazdığı bu mədhnamədə Əbülyüsrün adlısanlı bir şəxs olduğu göstərilir. Qeyd etmək lazımdır ki, "Qabusnamə"də hacib Əbülyüsr haqqında belə bir məlumat vardır. Bu əsərdə göstərilir ki, əmir II Fəzlun hacib Əbülyüsrü Bərdəyə sipəhdar göndərirdi. Əbülyüsr ona dedi ki, qış fəsli olmayınca gedə bilməyəcəkdir, çünkiBərdənin abhavası çox pisdir, xüsusən yayda çox ağır olur. Söz uzandıqda əmir Fəzlun ona dedi ki, heç kəs əcəli çatmadan ölməz, lakin bir şəxsin əcəli çatmamışdırsa, həqiqətən o, yay zamanında Bərdəyə getməməlidir ("Qabusnamə", ikinci nəşri, Moskva 1958, səh. 209). Kəsrəvi bu məlumata əsasən belə bir nəticəyə gəlir ki, II Ləşgərinin sipəhdarı olan və Qətran tərəfindən mədh edilən Əbülyüsr II Fəzlin dövrünə qədər yaşamış və 30 ilə qədər sipəhdar olmuşdur (Kəsrəvi Təbrizi, Göstərilən əsəri, III cild, səh. 26). Qətranın II Ləşgərinin dövründə Gəncədə olduğu vaxtdan II Fəzlin dövrünə qədər 30 ildən artıq vaxt keçmişdir. Bundan başqa, Qətran Gəncədə olduğu zaman Əbülyüsr II Ləşgərinin sipəhdarı idi. Lakin "Qabusnamə"də göstərilən Əbülyüsr II Fəzlin hacibi idi. Fəzl onu Bərdəyə sipəhdar, yəni qoşunbaşçısı göndərmək istəyirdi. Göstərilənləri nəzərə alaraq güman etmək olar ki, II Fəzlin dövründə "Qabusnamə"də adı çəkilən Əbülyüsr, Qətranın mədh etdiyi sipəhdar Əbülyüsr deyil, bəlkə də onun oğludur. Burada tarixi nöqteyinəzərdən maraqlı sayılan məsələ şəxslərin eyniliyi və ya ayrılığı məsələsi deyil, bəlkə də Şəddadilərin dövlət quruluşu, qoşun və onun kimlər tərəfindən necə idarə edilməsi məsələsidir. Qətran Təbrizi və "Qabusnamə"dən gətirilən misallar qeyd etdiyimiz məsələləri tamamilə aydınlaşdırmaq üçün kifayət deyildirsə də lakin Şəddadilər dövlətində qoşun başçılarına sipəhdar deyildiyi, dövlətin vilayətlərdə saxladığı qoşunların sipəhdarlar tərəfindən idarə edildiyi, habelə Şəddadilərin Bərdədə qoşun saxladıqları aydın olur.

(ardı var)

Səhifəni hazırladı:
Namiq Həsənov

521-1:1.QXD 10.03.2023 0:29 Page 14

4 Mart Kürt Sultan Selahaddin Eyyubi'nin vefatı yıl dönümüdür

Bugün 4 Mart tarihin şahitlik ettiği en kıymetli ve adaletli komutanlarından Selahaddin Eyyubi'nin vefatı yıl dönümüdür. ZERnews'in "TARİHTE BUGÜN" bölümü editörü sizin için güzel bir derleme hazırladı. Gelin Selahaddin Eyyubi'yi ve tarihini tanıyalım.

1a- Kürt lider, Eyyubi Devleti'nin kurucusu Selhaddin'in asıl adı Yusuf'tur. "Selah" barış, "din" ise inanç anlamındadır. Barışçıl ve adaletli yönü münasebetiyle kendisine "Selahaddin" lakabı verilmiştir. Mısır İskenderiye Kütüphaesi kaynaklarına göre, İslam tarihindeki ilk hilâlli bayrak: Selahaddin Eyyubî'nin KÜRT HİLÂLİ'dir... Selahaddin Eyyubi; Ortadoğu, İslam ülkeleri ve Kürdistan'a barış, huzur, selamet getirdi. Bu halkların özgürce bir arada gelişmelerini sağladı.

1b- Planlı olarak egemen güçler, Selahaddin vurgusu üzerinden Kürtleri Yahudilere saldırtmaya çalışıyor. Kürtlerin kendi insani ve Kuran'i haklarını talep etmemesi için dikkatlerini başka yere çekmek için tuzak kurmaktalar. Sultan Selahaddin, Yahudilere karşı hiç savaşmadı. Bilakis onları Avrupalı işgalcı Hıristiyanlardan korudu. Çünkü Haçlı Güçler (Günümüzün NATO'su gibi düşünün), o zaman Müslümanlar gibi Yahudiler ve ve yerli Hıristiyanlara da katliamalar yapmıştı. Kürt Sultan Selahaddin, onları zulme karşı savundu.

2- Selahaddin Eyyubi'nin ailesi köken olarak İslam öncesi Kürt kraliyet ailesi Hedbani (Hezbani)'lere dayanır. 1130'da Divin'de Şedadi hanedanlığı yıkılınca Selahaddin'in dedesi, önce Bağdat'a gider oradan Tikrit'e yerleşir. Tikrit tarihte Kürdistan coğrafyası olup artık tamamen Arapalaşmış bir vilayettir. Selahaddin'in kurduğu devleti anlatan tarihi bir eserin ismi de "Tarihü'l Devletü'l Ekrad"dır. Yani "Kürd Devleti Tarihi"dir.

3- Arap - İslam alimlerinin eserlerinde Selahaddin Eyyubi'nin seceresi yazılırken içinde mutlaka "Kürt" olduğu kelimesi geçer ve mutlaka Türk yazarlar o Arapça eserleri Türkçe'ye çevirirken "Kürt" kelimesini yok etmişlerdir, tercüme etmemişlerdir.

Örneğin İranlı alim-bilge Ali Şeriati Din ve Medeniyet isimli eserinde, "Yunanlılar'a medeniyet ve felsefeyi Kürtler öğretti" demişken Türk yayınevleri yıllarca Farsça eserdeki "Kürt" kelimesini "Kelt" olarak Türkçeye geçirmişlerdi. Kürlerin tarihi başarısını Batı Avrupalı "Keltler"e vermişlerdi. Ancak her oy veya savaşta dökülecek kan lazım olduğunda hemen Kürlere dönüp "Biz sizinle Müslüman kardeşiz, Avrupalılar kafir, düşman, emperyalist" derler. İroni'nin alası...

4- Selahaddin Eyyubi 1138'de Tikrit'te dünyaya geldi. 4 Mart 1193'te hakkın rahmetine kavuştu. Dosta ve düşmana karşı hoşgörü, adalet ve centilmenliği ile dünya tarihine adını altın harflerle yazdırmıştır. Onu düşmanları bile çok sevmişti. Nitekim o dönem ve sonrasında bir çok Hıristiyan din alimine göre cehenneme gitmeyecek tek Müslüman Selahaddin Eyyubi'dir.

5- Selahaddin Suriye-Mısır bölgelerinde Eyyubi Devleti'ni kurdu. Kudüs ve Ortadoğu'nun bir çok yerini istila eden, Müslüman ve Yahudiler'e hayatı dar eden, 88 yıllık Avrupa Hıristiyanları'nın işgaline güç, adalet ve barış ile son verdi.

6- Selahaddin Eyyubi Haçlı ordusu ile savaşırken "Fırsat bu fırsattır" diyen Selçuklu Sultanı 2. Kılıçarslan onu arkadan vurur. Ancak Selahaddin'in ordusu dönüp Selçukluları yener. Selçuklu Türkleri'ne Anadolu'da kıtlık ve hastalığın kol gezdiği, sultanlarının hatası yüzünden kendilerinin cezalandırılaması durumunda ayakta kalamayacaklarını, dolayısı ile bir daha bu hataya düşmemeleri gerektiğini söyler.

7- Dönemin İslam halifesi İmadeddin Zengi, Selahaddin'in babası Necmeddin Eyyub'u vali olarak Baalbek ve Şam'a atar. Selahaddin burada büyür, ayrıcalıklı bir çocukluk dönemi geçirir. İyi bir tahsil aldı. Askeri eğitimden ziyade dini derslere de meraklıydı. Sanatla ve ilimle uğraşırdı. Selahaddin'in biyografisini yazan El-Wahrani Onun Öklid Geometrisi, astronomi, matematik ve aritmatik konularında uzman olduğunu belirtir. Mantık, felsefe, sosyoloji, fıkıh (İslam hukuku) ve tarih öğrendi, Şam'daki Dar'ul-Hadis'den (Hadis Üniversitesi) mezun oldu. Kürtçe, Arapça, Farsça ve Türkçe dillerini biliyordu.

8- Yirmi altı yaşındayken amcası ŞÊRKO tarafından eğitilmek üzere kendi hizmetine alındı. Mısır'ın güçlü aşiretlerinden Banu Ruzzaiklerin ele geçirilmesinde Fatımi halifesinin yanında savaştı. Daha sonra Haçlı ordusunun elinde bulunan Mısır'daki Bilbeis şehrinin ele geçirilmesinde görev aldı. Bilbeis'in ele geçirilmesinden sonra karşılaştıkları Haçlı ordusuna karşı amcasının ordusunun sol kanadını oluşturan süvari birlikleri ile elde ettiği başarılar sayesinde kendini gösterdi. Savaşın sonunda haçlı kumandanı "Kayseryalı Hugh" (Hugh of Caesarea) Selahhaddin'in birliğine saldırdığı esnada esir düştü. Savaşın sonunda Selahaddin ve amcası ŞÊRKO (Şirkuh) İskenderiye'ye geçtiler. Burada kendilerine halife tarafından para, asker ve bir kale verildi. Kaleye saldıran Mısır haçlıları Şêrko'nun birliklerini dağıtmayı başardılar fakat Selahaddin'in birlikleri kalenin düşmesine engel oldu.

9a- Haçlı Seferleri ya da Haçlı Akınları nedir? 1096-1272 yılları arasında, Avrupalı Katolik Hıristiyanların, Papa'nın talebi ve çeşitli vaatleri üzerine, genellikle Müslümanların elindeki Orta Doğu toprakları (Kutsal Topraklar) üzerinde askeri ve siyasi kontrol kurmak için düzenledikleri akınlar bütünüdür.

9b- 1. Haçlı Seferi sonucunda kurulan Kudüs Krallığı; gözünü Mısır'a dikmişti. Zamanda Mısır'ın alınabilmesi için çok elverişliydi. O günkü Mısır'daki Fatımiler devletinin iç siyaseti karışıklıklar içindeydi. Mısır veziri Şaver, bir saray darbesi sonucu rakibi olan diğer vezir Dırgam'a yenilip vezirlikten olunca gizlice Şam'a, Nureddin Mahmud Zengi'nin yanına gitti ve yardım istedi (1164). Nureddin Zengi bu olayı fırsat bilerek İslam dünyasındaki iki başlılık problemini halledebileceğini ve Müslümanlar'ı tekrar tek çatı altında birleştirip Haçlılar'la mücadele konusunda güçleneceğini hesaplayarak Şaver'e olumlu yanıt vermiştir.

9c- Sultan Nureddin, Mısır'da Şaver'e yardım etme görevini Esedüddin Şirkuh'a verdi. Şirkuh bu görevi; kardeşinin oğlu Selahaddin'i yanında götürmek karşılığında kabul etti. Eyyub'un oğlu Selahaddin ise, inzivaya çekilmekten ve ilim meclislerinde bulunmaktan büyük bir zevk duyardı.

Bu yüzden savaşa gitme tekliflerini bin bir ricayla kabul etti. Ardından Şirkuh ve askerlerle yola çıktı. Selahaddin'in askeri hayatı bu noktada, amcası Esedüddin Şirkuh'un hizmetine girmesiyle başladı. Bu arada Mısır'da işler iyiden iyiye karışmıştı. Şaver, rakibi Dırgam'ı mağlup etmeyi başarmıştı ve Sultan Nureddin'den gelecek desteğe ihtiyacı kalmamıştı. Sultan Nureddin'e bağlı askerlerin müdahalesinden korkan Şaver, cizye karşılığında Kudüs Krallığı'ndan yardım istedi ve deniz yoluyla bir Haçlı ordusu, kendisine yardım için gönderildi.

Haçlı ve Mısır ordusu, Afrika ile Asya'nın birleştiği noktada buluştular ve savunmaya geçtiler. Bu durum karşısında çok şaşıran Selahaddin ve Şirkuh, yanlarındaki az bir kuvvetle ne yapacaklarını bilemediler. Daha sonra Selahaddin, ordunun komutasını ele aldı ve Sultan Nureddin'den gelecek yardımı bekleme fikrini beyan etti. Ardında ustaca bir manevrayla Belbis kalesini ele geçirdi. Beriden Sultan Nureddin ise, Selahaddin ve Şirkuh'a doğrudan yardım yerine Haçlı topraklarına yürüyürek onları geri çekilmeye zorladı. Bu yüzden çekilen müttefiklerinden ümidi kesen Şaver, Sultan Nureddin'in hücum etmesinden korkarak Şirkuh'un ordusuyla sulha mecbur oldu. Selahaddin, sulh şarlarını bizzat kendi tespit etti.

Sulh yapıldıktan sonra Şam'a dönen Selahaddin, can dostu olarak gördüğü ilim ve irfan sohbetlerine yeniden katılmaya başladı. Bu seferle beraber Selahaddin, askeri alanda ilk maharetini gösterdi. Önceleri Selahaddin bir ilim adamı olmak istiyordu, yönetici olmak gibi bir niyeti yoktu. Nureddin Mahmud, Selahaddin'in bütün karşı çıkmalarına rağmen askeri sahada Selahaddin'den faydalanmak istemişti.

10- Sultan Nureddin, Şirkuh'un ifadelerinden Mısır'ın fethinin kolay olacağını anlamıştı ve bu yüzden Şirkuh'u bir kez daha Mısır üzerine gönderdi. Şirkuh, Selahaddin'in yeniden kendisiyle gelmesi şartıyla bunu kabul etti. Çoğu kişinin ricasını reddeden Selahaddin, Sultan Nureddin'in ricasına dayanamayarak sefere çıktı.

Sultan Nureddin'e bağlı bir ordunun üstüne geldiğini duyan Şaver, cizye vaadiyle Haçlılar'dan yardım istedi. Kudüs'ten hareket eden Haçlı ordusu, Asya ile Afrika'nın birleştiği yerde Şaver ve ordusuyla buluştu. Bunların toplam sayısı 30.000'e baliğ oluyordu. Şirkuh ve Selahaddin'in yanındaysa 2.000 asker vardı. Selahaddin, ordunun kumandasını eline aldı ve kısa bir sürede Sina Çölü'nü aştılar. Kendilerinin 15 misli olan düşmalarını mağlup etmeyi başardılar ve İskenderiye'ye gelip bu kaleyi ele geçirdiler. Çok kısa bir sürede kale halkının muhabettini kazanan Selahaddin, canları pahasınada olsun bu halkın, kendisiyle savaşacağını anladı. İskenderiye'nin düştüğü haberini alan, Mısırlılar ve Haçlılar, önceki mağlubiyetin etkisinden çıkıp İskenderiye üzerine yürüdüler. İskenderiye çok önemli bir mevkiydi ve doğu ile batının ticaret merkeziydi.

11- Şirkuh ve bazı askerler, şehir dışında mühim bir mevkiyi tutarak Sultan Nureddin'den gelecek yardımı beklemeye koyuldular. Selahaddin ve yanındakilerse şehri müdafaaya koyuldular. Selahaddin, kaleyi üç ay boyunca başarıyla savundu. Fakat Haçlılar'a desteğe gelen bir Rum donanmasının deniz yolunu kesmesi sebebiyle umduğu yardımı bulamayan Şirkuh, zaten erzak sıkıntısı çeken kalenin kurtarılmasını mümkün görmeyerek hiç olmazsa maiyetindeki askerleri selamete çıkarmak düşüncesiyle tuttuğu mevkiyi bıraktı ve çekilmeye başladı. Selahaddin, Şirkuh ve askerlerinin gitmesinden sonra sulh istemekten başka çare bulamadı. Sulh şartı olarak askerleri ve silahlarıyla beraber Suriye'ye dönmeyi istiyordu.

Sulh yapıldıktan sonra Selahaddin ve askerleri kaleden çıktılar. Kudüs kralı, büyük bir ordu beklerken 100 kadar yaralı askerin kaleden çıktığını görünce çok şaşırdı. Zaten böyle kahramanlıklara hayran olan Kudüs kralı, üç gün süreyle Selahaddin ve askerlerini ordugahında misafir etti. Selahaddin, bu üç gün içinde Hristiyanlar'ın ordu tertibatına ve Hristiyan kumandanlar arasındaki çekişmelere vakıf oldu. Bu bilgiler ilerideki mücadelelerde çok işine yarayacaktı. Misafirlikten sonra Suriye'ye dönen Selahaddin, kendini tekrar ilim ve irfan sohbetlerine verdi.

12- Yardıma gittiği Fatımi hükümetinin aciziyetini gören Kudüs kralı, savaş ilanına daha lüzum görmeyerek sınırı geçti ve Kahire civarına kadar geldi. Bunun üzerine Sultan Nureddin'e mektuplar gönderen Fatımi halifesi, yardım talep ediyordu. Sultan Nureddin bu talebi kabul etti ve Şirkuh'u yeniden Mısır üzerine gönderdi. Selahaddin'de bin bir rica ile üçüncü sefere gitmeyi kabul etti.

Selahaddin, adeti olduğu üzere büyük bir süratle emrindeki öncü kuvvetlerle önüne tesadüf eden tüm düşman birliklerini perişan etti ve Şirkuh ile esas ordunun, kılıç çekmesine dahi lüzum kalmadan Kahire civarına kadar gelmelerini temin etti. Şaver'in cizye vaadi ve laf kalabalığıyla oyaladığı Haçlı ordusu, bu hücumu haber alır almaz dağılıp firar etti. Kudüs kralının geri dönmesinden sonra Sultan Nureddin'e bağlı kumandanların varlığından hoşnut olmayan Şaver, bir ziyafet tertib edip hepsini ortadan kaldırmaya karar verdi. Şaver'in bu teşebbüsünü öğrenen Şirkuh büyük ıstıraplara düştü.

Selahaddin ise Şaver'den önce davranıp çölde bir ziyafet düzenledi ve ziyafete Şaver'i de davet etti. Ziyafet mahaline yaklaşan Şaver'i karşılamak için yanına giden Selahaddin, yanındaki muhafızlardan çekinmeksizin Şaver'i kolundan tutup çekti ve atından düşürdü. Hadiseyi gören dalkavuklar derhal dağıldı. Zaten Şaver'in iktidar mücadelelerinden bıkmış olan Fatımi halifesi, Şaver'i ortadan kaldırmak için fırsat kolluyordu. Bu olayı duyunca Şaver'i idam ettirdi ve boşalan vezirlik makamına, Sultan Nureddin'den korktuğu için Şirkuh'u getirdi. Fakat bir-iki ay sonra Şirkuh vefat etti.

13- 1171'de Mısır'da Şii Fatımi halifeliğine son vererek Bağdat'taki Abbasi halifeliğine bağlılığını ilan eden Salaheddin Eyyubi böylece Mısır'ın tek yöneticisi durumuna geldi. Fatimiler Şii mezhepçi idi. Selahaddin Eyyubi ise Sünnidir. Bu yüzde Şii Mezhepçi İran rejimi Selahaddin'i sevmez.

Bu gelişme ile İslam dünyasındaki iki başlılık son bulmuş ve biri Bağdat'ta, biri de Mısır'da olmak üzere mevcut olan iki halifeli yapı değiştirilmiş oldu. Artık İslam dünyasında tek bir halife vardı. Bu olay müslümanların haçlılara karşı birleşmesinde tarihi dönemeçlerden birisi olmuştur. Selahaddin Nureddin Mahmud Zengi'ye hayatı boyunca bağlı kaldı, fakat Nureddin'in 1174 yılında vefat etmesiyle durum değişti. Selahaddin, Nureddin'in dul eşi İsmedüddin Hatun ile evlendi. Fakat Nureddin'in yerine

521-1:1.QXD 10.03.2023 0:29 Page 15

4 Mart Kürt sultan Selahaddin Eyyubi'nin vefatı yıl dönümüdür

geçen oğlu İsmail, Selahaddin'i tanımadı ve işbirliğine yanaşmadı. Mısır'daki zengin tarım topraklarını mali dayanak olarak kullanan Selahaddin, Nureddin'in çocuk yaştaki oğlu adına naiplik talebinde bulunmak üzere küçük, ama çok disiplinli bir orduyla Suriye'ye hareket etti.

Ama çok geçmeden bu talebinden vazgeçti. 1177 yılındaki Montgisard Muharebesinde Kudüs kralı IV. Baudouin'e yenildi. 1186'ya değin Suriye, Kuzey Mezopotamya, Filistin ve Mısır'daki tüm Müslüman topraklarını kendi bayrağı altında birleştirmeye girişti ve İslam birliğini tekrar kurdu. Zamanla sahtekarlık, ahlaksızlık ve gaddarlıktan uzak, cömert, erdemli, ama kararlı bir hükümdar olarak ünlendi. O zamana değin iç çekişmeler ve yoğun rekabet yüzünden Haçlılara direnmede güçlük çeken Müslümanların maddi ve manevi açıdan güçlenmelerini sağladı.

14- Selahaddin, yeni ya da gelişmiş askeri teknikler kullanmak yerine, çok sayıdaki düzensiz kuvvetleri birleştirip disiplin altına alarak askeri güç dengesini de kendi lehine çevirmeyi başardı. 1187'de bütün gücüyle, Latin Haçlı krallıklarına yöneldi. Bu arada Kudüs Kralı ölmüş yerine Lüzinyanlı Guy geçmişti. Selahaddin, Kudüs kralını ve ordusunu Kuzey Filistin'de Tiberya yakınlarında Hıttin'e kadar getirmeyi başardı. Hıttin kuyularıyla ünlü bir yerdi. Selahaddin çok önceden kuyuları tutmuştu, böylece haçlılara bir damla su bırakmadı. Kudüs ordusu günlerce süren yürüyüşten sonra 4 Temmuz 1187'de tükenmiş ve susuzluktan bitkin düşmüş bir halde Selahaddin ile karşılaştı, İslam ordusu çoktan kuyuları tutmuş ve hiçbirini bırakmak gibi bir niyeti de yoktu. Bu noktadan sonra geri dönemediler ve Selahaddin'in karşısına çıkmak zorunda kaldılar. Hıttin Muharebesi'nde Selahaddin, Kudus Kralı Lüzinyanlı Guy komutasindaki Haçlı ordusunu yenmeyi başardı. Haçlıların verdiği kayıpların büyüklüğü Müslümanların Kudüs Krallığı'nın neredeyse tümünü ele geçirmesini sağladı. Akka, Betrun, Beyrut, Sayda, Nasıra, Gaman, Caesarea, Nablus, Yafa ve Aşkelon üç ay içinde düştü. Salaheddin Haçlılara en büyük darbesini ise 88 yıl Frankların elinde kalan Kudüs'ü 2 Ekim 1187'de teslim alarak indirdi.

15- Selahaddin'in başarısına düşen tek gölge Sur'un ele geçirilmemesiydi. 1189'da Haçlı işgali altında yalnızca üç kent kalmış, ama sağ kalan dağınık Hristiyanlar zorlu bir kıyı kalesi olan Sur'da toplanarak Latin karşı saldırısının çıkış noktasını oluşturmuşlardı. Kudüs'ün düşmesiyle derinden sarsılan Batılılar yeni bir Haçlı seferi çağrısında bulundu. III. Haçlı Seferi çok sayıda büyük soylu ve ünlü şövalyenin yanı sıra, üç ülkenin krallarını da savaş alanına çekti. III. Haçlı Seferi uzun ve tüketici oldu. İngiltere Kralı I. Richard ("Aslan Yürekli" Richard) hiçbir sonuca ulaşamadı. Haçlılar Doğu Akdeniz'de ancak güvensiz bir toprak parçasına tutunabildiler. Kral Richard Ekim 1192'de dönüş için yelken açtığında savaş sona ermişti. Selahaddin başkent Şam'a çekildi ve burada 1193 yılında vefat etti.

Vefatının ardından akrabaları imparatorluğu paylaştılar.

Selahaddin Eyyubi, 2005 yılında çekilen Cennetin Krallığı adlı filmde Suriyeli aktör Hasan Mesut tarafından canlandırılmıştır. Daha önce 1935 yılında Cecil B. DeMille'in yönettiği The Crusades filminde Ian Keith, 1954 yılında David Butler'ın yönettiği King Richard and the Crusaders filminde ise başroldeki Rex Harrison tarafından canlandırılmıştı. ***tr.zer.news***

Koçgiri Katliamı (1921)

Necat ÖZDEMİR

Kürdler, ya tarih kitaplarından tamamen silinmiş ya da tarihleri düşmanları tarafından yazılmıştır.

Tarih boyunca Kürd halkına yapılan katliamlar silsilesinin bir halkasının adı da Koçgiri'dir. Ancak diğer katliamlar gibi bu katliam da sonraki nesiller tarafından gereği gibi öğrenilememiş ve analize tabi tutulmamıştır. Çünkü Kürdler, ya tarih kitaplarından tamamen silinmiş ya da tarihleri düşmanları tarafından yazılmıştır. Dünyaca ünlü tarihçi Arnold Toynbee'nin "Bir millet için en büyük felaket, tarihinin düşmanları tarafından yazılmasıdır" sözünde vurguladığı üzere, Kürdler maddi katliamların yanında düşmanları eliyle tarihlerinin saptırılması felaketine de maruz kalmışlardır.

Güney-batı Dêrsim olarak da bilinen Koçgiri, 1920'li yıllarda 135 köy ve kırk bini aşkın nüfustan oluşmaktaydı. Bu bölge 18. yüzyıl sonlarında, Osmanlı Sadrazamı Kör Yusuf Ziyaeddin Paşa'nın, Kürdistan'daki tenkil harekâtı sırasında ilk darbeyi yemiştir. Birçok çatışmanın yaşandığı bu harekâtta Sadrazam ve Serdar Kör Yusuf Ziyaeddin Paşa, eski Osmanlı yöneticileri gibi Alevi Kürdleri olan bölge halkından bir gecede hileyle 150 aşiret reisinin başını keserek, aşiretleri cezalandırma yoluna gitmişlerdir. Katliamlarla dolu acı bir mirası devralan Kürd büyükleri, bu mazlum halkın birlik ve dirliğini sağlamak için yirminci yüzyılda daha sistematik ve kurumsal siyasi çalışmalarda bulunmuş, İstanbul merkezli birçok hareket ve cemiyet açıkça faaliyete başlamıştır. Bunların en önemli ve kitlesel olanı Seyyid Abdulkadir liderliğindeki Kürdistan Teali Cemiyeti olmuştur. Dini ve milli meziyetleriyle her bakımdan Kürd toplumunu temsil eden bu cemiyet, Kürdistan şehirlerindeki etkinliği ve siyasi çalışmalarıyla da nam salmıştı. İttihad ve Terakki'den sonra ikinci büyük güç olup iktidara geçen Hürriyet ve İtilaf Fırkası doğrudan Kürdistan Teali Cemiyeti ile ilişkiye geçerek, Kürdler'e özerklik verilmesi temelinde bir anlaşma yapmıştı. Kürdistan Teali Cemiyeti ile Ferid Paşa kabinesi arasında imzalanan bu anlaşmada şöyle denilmekteydi: "Programında esasen mahalli yönetim biçimini kabul eden Hürriyet ve İtilaf Fırkası Genel Merkezi ile Kürdistan Cemiyeti arasında, aşağıdaki madde üzerinde tam anlaşma sağlanarak, her iki taraf Allah'ın yardımına dayanarak ülkenin kurtuluşu ve halifeliğin haklarının korunması için ortak çalışmaya söz verirler. Madde: Çoğunlukla Kürd halkının oturduğu memleketler siyaset olarak İslâm halifeliğine ve Osmanlı saltanatına bağlı olmak şartıyla, toplam halkın çoğunluğu tarafından seçilecek bir Emirin başkanlığı altında özerk yönetime sahip olacaktır. 20 Aralık 1918"

Kürdlerin tarihi lideri Seyyid Abdülkadir başkanlığındaki Kürdistan Teali Cemiyeti Kürdistan'da hızlı bir şekilde şubelerini oluşturmuş, bu kapsamda Alişan Bey'i cemiyetin Dêrsim şubesini kurmak üzere görevlendirmiş, o da Baytar Nuri ile beraber şubeyi açmıştır. Ayrıca Koçgiri (Zara), Divriği, Kangal, Hafik, İmraniye, Beypazar, Celalli, Sincan, Hamo, Zınara ve Domura'da da cemiyet adına çalışmalarda bulunmuşlardır.

M. Kemal Erzurum Kongresi zamanında Alişan Bey ve Baytar Nuri'ye kongre kararlarının Kürdleri de kapsadığı söylemiyle milletvekilliği teklifinde bulunmuş; ancak onlar bu teklifi reddetmişlerdir. Kürd cemiyetleri içindeki gençlik kesimi ve Bedirhanlar öncülüğündeki Kürd Teşkilat-ı İctimaiye Cemiyeti bağımsızlığı dillendirmekte; Seyyid Abdülkadir liderliğindeki Kürdistan Teali Cemiyeti ise, "Türkler'in bu düşkün zamanında onlara darbe vurulmasının Kürdlük şiarına yakışmadığı" gerekçesiyle ve Osmanlı hükümetinin Kürdistan'a muhtariyet vermeyi kabul ettiğini söyleyerek beklenmesi gerektiğini savunmaktaydı. Koçgililer, bu ikilem içinde harekete geçmişlerdi. Bir yandan, Kürdistan Teali Cemiyeti ile İstanbul Hükümeti arasında yapılan gizli anlaşmada öngörülen statüyü ve Sevr Antlaşması'nın 62/64. maddelerinde öngörülen "özerklik" statüsünü gündeme getiriyor, diğer yandan Koçgililer'in yoğun olarak yaşadıkları Zara, Divriği, Refahiye, Kuruçay ve Kemah kazalarının bağlı bulunacağı bir vilayet oluşturulması ve yönetimine yerli Kürdler'den birinin atanması isteniyordu. 1920 yılının başlarında Baytar Nuri, Yellice nahiyesinde Hüseyin Abdal tekkesinde Cangaben ve Kurmeşan gibi aşiretlerin liderleriyle bir toplantı düzenlemiş, 25 Kasım 1920'de de "Batı Dersim Aşiret Reisleri", Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne Sevr Antlaşması'nın uygulanması gerektiğini ve aksi halde silah zoruyla bu hakkı elde etmeye mecbur kalacaklarını bildirmişlerdi.

Türkiye Büyük Meclis Hükümeti Koçgiri aşireti reisi Alişan Bey'i Refahiye kaymakam vekilliğine, kardeşi Haydar Bey'i de İmraniye bucak müdürlüğüne atayarak çatışmayı önlemeye çalışmış, başkaldırı, bölgedeki 6. Süvari Alayı'nın bir grup asker kaçağını yakalamak isterken çıkan çatışmalarla 6 Mart 1921'de başlamıştır. Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti Sakallı Nurettin Paşanın Merkez Ordusu'nun emrinde Topal Osman Ağanın bizzat komuta ettiği 42. ve 47. Giresun Alaylarını isyanı bastırmakla görevlendirmiştir.

6 Mart 1921 tarihinde Sivas'ın Koçgiri (Zara) ilçesinde Kürdler'e yapılacak yeni katliamın fişekleri artık patlamış, katliam sonrası Sivas'a vali olarak atanan Ebubekir Hazım Tepeyran Koçgiri katliamının Nurettin Paşa adlı komutanın vahşiliğinin bir sonucu olduğunu itiraf etmiştir.

Nurettin Paşa 14 Mart 1921 tarihli "ayaktakımı Kürdler" ifadesini içeren bildirisinde gelişmeleri şöyle anlatmaktaydı: "Sivas iline bağlı Zara ilçesi (bu ilçeye 'Koçkiri' de denir) sınırları içinde yerleşik bulunan Koçkiri aşiretleri arasına sokulan bazı arabulucu kötü amaçlı kişilerin kandırdığı bu aşiret reislerinden çoğunun rıza ve muvafakatları dışında bir kısım ayaktakımı Kürdler, Ümraniye'deki askeri müfrezeye saldırmış ve bazı subaylarla Ümraniye'de bulunan Zara ilçesi kaymakamını tutuklamışlardır. Bu ayaklanmacılar, davranışlarının nedeni olarak, hükümetin sözde Kürtleri vuracağını söylemesiyle korku ve kaygıya kapılmış olduklarını yaymışlar…" (Ebubekir Hazım Tepeyran, Belgelerle Kurtuluş Savaşı, Gürer yayınları, s.211) Nisan'da harekâtın birinci evresi sona erdiğinde başkaldıran Kürdler küçük gruplar halinde dağılarak kuzey ve kuzeydoğu yönündeki bölgelere çekilmişlerdir. Yoğunlaşan harekâtlar neticesinde 17 Haziran 1921 tarihinde Haydar Bey'in kardeşi Alişan ve 32 ileri gelen ile 500'den fazla kişi teslim olmuş, bunlar mahkeme için Sivas'a gönderilmiş, başkaldırı böylece kanlı bir şekilde tamamen bastırılmıştır.

Başkaldırı sonunda Sivas valisi şu itiraflarda bulunmuştur: "Böylelikle Ümraniye bucağına ve Zara ilçesinin merkezine bağlı köylerden 76 ve Divriki ilçesinde 57 toplam 132, savaştaki düşman istihkamları gibi yakılmış, yıkılmış ve yüzlerce nüfus öldürülmüştür. Ayrıca bütün mal, eşya, zahire ve hayvanları yağmalanmıştır. Binlerce nüfus da dağlarda, kırlarda açlıktan ve sefaletten ölüme mahkûm edilmiştir…

Nurettin Paşa, hükümetin güvenip kendisine verdiği yetkiyi pek kötü kullanarak yarattığı facialarla yetinmemiş, Koçkiri ileri gelenlerinden öldürülen ya da can korkusuyla dağlarda saklanan kişilerin ailelerini de Sivas'a sürmüştü" (Ebubekir Hazım Tepeyran, Belgelerle Kurtuluş Savaşı, Gürer yayınları, s. 216, 218)

Yüzlerce kişinin hunharca öldürüldüğü, tecavüzlerin yaşandığı, mal ve hayvanların yağmalandığı, köylerin yakıldığı, binlerce kişinin dağlarda ölüme mahkum edildiği Koçgiri başkaldırısının önemli isimlerinden olan Alîşêr ve karısı Zarîfe ise, 9 Temmuz 1937 Cuma günü, Kafat köyü yakınlarında barındıkları bir mağarada, Zeynel, Rehber ve Efendi adlı kişiler tarafından öldürülmüşlerdir. Zeynel tarafından Alişêr'in kafası kesilerek Albay Nazmi Sevgen'e teslim edilmiştir.

Koçgiri Katliamı Osmanlı sonrası kurulan idarenin Kürdler'e yönelik ilk icraatı olarak, adeta ardından gelecek vahşi uygulama ve katliamların habercisi olmuştur. Bu katliamı 1925, Zilan, Dêrsim ve diğer katliamlar izlemiştir.

Kaynaklar
Mehmet Bayrak, Koçgiri İsyanı Ve Alişêr İle Zarife Oral Çalışlar, Dersim'den Önce Koçgiri Katliamı Koçgiri İsyanı, Vikipedi (ramanaronak.wordpress.com) haberdiyarbakir.com

521-1:1.QXD 10.03.2023 0:29 Page 16

1947-ci il. Mustafa Bərzani və onun kürd peşmərgələri Azərbaycanda

1946-cı ilin dekabrında İranda Mehabad respublikası süqut edir. İranın baş nazir Qəvame-Səltənə ilə Mehabadın lideri Qazı Məhəmməd arasında avqustda Tehranda bağlanmış razılaşma pozulur və şah qoşunları həm Təbrizi, həm də Mehabadı ələ keçirir. 1947-ci ilin 30 martında Qazı Məhəmməd, qardaşı Sədr Qazı və Mehabad respublikasının müdafiə naziri Seyf Qazı dar ağacından asılır.

Şah qoşunlarına qarşı müqaviməti yalnız respublikanın Baş komandanı, general Mustafa Bərzani davam etdirir. 44 yaşlı Bərzani sonunda qüvvələr nisbətinin bərabər olmadığını və məğlubiyyətin qaçılmazlığını anlayaraq İranı tərk etmək və SSRİ-yə keçmək qərarına gəlir. 1947-ci ilin iyununda o, silahlı dəstəsi ilə Naxçıvanla sərhədi keçərək Azərbaycan ərazisinə, Culfaya daxil olur. Beləliklə, Bərzaninin və tərəfdarlarının 12 il davam edən SSRİ dövrü başlayır. Həmin dövrün bir neçə ili Azərbaycan SSR-də keçir.

* * *

SSRİ ərazisində dəfələrlə Bərzani ilə ünsiyyətdə olmuş əfsanəvi Sovet əks-kəşfiyyatçısı Pavel Sudoplatov (1907-1996) özünün 1990-cı illərdə işıq üzü görən "Xüsusi əməliyyatlar" adlı memuarlarında xatırlayır: "Bərzani SSRİ-yə gəlməzdən bir müddət əvvəl İrandakı kürd üsyançıların rəhbərləri şahın qurduğu tələyə düşürlər: onlar danışıqlar üçün Tehrana çağırılır, burada həbs edilir və edam olunurlar. Yalnız Bərzani həmin qismətdən qaça bilir. Şah onu danışıqlara dəvət edəndə, Bərzani cavab verir ki, yalnız bir halda Tehrana gələ bilər - əgər şah özünün ailəsini girov kimi Bərzaninin mənzil-qərargahına göndərərsə. Şahla ilkin danışıqlar davam edən müddətdə isə o, qüvvələrinin böyük hissəsini İranın şimal rayonlarına, SSRİ ilə sərhədin yaxınlığına yerləşdirir".

1947-ci ilin iyununda SSRİ Daxili işlər nazirinin müavini Vasili Ryasnoy Stalinə məruzə edir: "Bu ilin 15 iyununda Naxçıvan 41-ci sərhəd dəstəsinin hərbi müşahidəsinə görə, Sovet-İran sərhədindin cənub-qərbində İran təyyarələri peyda olaraq Ağgül gölündən (İran) cənuba doğru uçuşlar keçirib. Onlar bizim ərazilərimizə 200 metrə qədər məsafədə daxil olublar. Elə həmin dövrdə bir neçə bomba partlayışı da qeydə alınıb".

Qonşuların qeyri-adi hərbi fəallığının səbəbləri Moskva üçün sirr deyildi. Vasili Ryasnoyun həmin məruzəsində deyilirdi: "Əldə olunmuş bilgilərə gör, İran Kürdüstanında, Uşnu rayonunda (Urmiyə gölündən cənub-qərbə) 1947-ci ilin martından başlayaraq İran hökumət qoşunları ilə İraqdakı bərzan tayfasının tərksilah olmaqdan imtina etmiş üzvləri arasında hərbi əməliyyatlar başlayıb. Kürd bərzan tayfası 1945-ci ildə İraqdan köçərək İranda məskunlaşıb".

Beləliklə, əvvəl İraqda, sonra isə İranda məğlubiyyətə düçar olmuş molla Mustafa Bərzani kor dalana sıxışdırıldığını yaxşı anlayaraq yeganə qurtuluş yolunu Azərbaycan ərazisinə keçməkdə görürdü. Onun hərbi birləşmələri Maku yaxınlığında şah qoşunlarını məğlub edərək SSRİ sərhədinə doğru hərəkət edirdilər.

Pavel Sudoplatov memuarlarında sərhəddə toplaşmış Bərzani tərəfdarlarının sayı barədə yazır: "Sərhədi keçən Bərzani tərəfdarlarının sayı 2 minə yaxın döyüşçüdən ibarət idi, elə bir o qədər də onların ailə üzvləri vardı". Ancaq digər Sovet əks-kəşfiyyatçısı - Vadim Udilov isə özünün "SSRİ-də terror aktları və təxribatlar" kitabında onların sayının 500 nəfər olduğunu yazır.

İyunun 15-də İran təyyarələrinin bombardmanı altında Araz çayı boyu sərhədə ilk kürd dəstəsi yaxınlaşır. Dəstədən 2 nəfər Sovet sahilinə keçərək Mustafa Bərzaninin Stalinə məktubunu sərhəd komissarına təqdim edir. Ancaq Moskvadan cavab gecikir. 16 iyunda səhər tezdən İran sərhədində öz şəxsi mühafizəçilərinin əhatəsində Bərzani də peyda olur və dəstəsinin SSRİ-yə üzüb keçməsinə icazə üçün danışıqlar aparmaq istəyir. Ancaq sərhədçilərə yalnız bir tapşırıq verilmişdi: diskussiyaya girməmək, sərhədi pozan kürdləri isə saxlamaq və tərksilah etmək.

İyunun 17-də kürdlərin vəziyyəti daha da çarəsizləşir və Araz çayı ilə əvvəlcə yaralılar və taqətdən düşən bir qrup silahlı keçərək Naxçıvan ərazisinə daxil olur. Bu 160 nəfərdən 40 odlu silah götürülür. Çayın o biri sahilindən müşahidə aparan Bərzani öz tərəfdarlarının sərhədçilər tərəfindən atəşə tutulmadığını gördükdə, iyunun 18-də dəstəsinin qalan üzvlərinin də çayı keçməsinə göstəriş verir. Bu vaxt kürdlər silahlarının bir hissəsini İran tərəfdəki qamışlıqlarda gizlədərək sərhədi keçirlər. İyunun 19-da SSRİ Daxili işlər nazirliyi əməliyyatın

nəticələrinə dair Stalinə məlumat göndərir: "İyunun 18-i axşama qədər Molla Mustafa Bərzaninin başçılığı altında kürd dəstəsi Sovet ərazisinə keçib. Onların ümumi sayı 499 nəfərdir. Kürdlərdən götürülüb:

303 tüfəng, 5 avtomat, 55 tapança, 54 qumbara, 13 binokl, 13 min patron. Saxlanılmış kürdlər Naxçıvan şəhərinə aparılıb və burada sərhədçilərin mühafizəsi altındadırlar".

İran sərhəd komissarı tezliklə Sovet həmkarına müraciət yollayaraq Bərzani və tərəfdarlarının təhvil verilməsini təklif edir. Müraciətdə deyilirdi: "Dostluq münasibətlərimizin pozulmaması naminə xahiş edirik ki, 400 əclafı geri qaytarasız". Ancaq Sovet tərəfi bu xahişə məhəl qoymur. Bununla da, Bərzaninin və onun kürdlərinin əvvəlcə çox qısa müddət çəkəcəyi fərz edilən, ancaq 12 ilə qədər davam edən "Sovet dövrü" başlayır.

* * *

Bir müddət Culfada saxlandıqdan sonra, kürdlər Abşerond yerləşdirilirlər. Bərzani isə qısa müddət Şuşada qalır, sonra isə Bakıya köçürülür. Onun Sovet rəhbərliyinə "sosializm uğrunda mübarizəyə hazır olduğuna" dair söylədiyi nitqlər isə istər Miocəfər Bağırovda, istərsə də Moskvadan gələn emissarlarda xəfif ironiya doğurur. Sovet tərəfində əsas təəccüb yaradan cəhətlərdən biri kürdlərdə çox güclü inkişaf etmiş tayfa-nəsil münasibətləri idi. Onlar Bərzanini az qala ilahiləşdirirdilər və bu cür geridə qalmış ictimai münasibətlərlə sosializm quruculuğuna dair vədlər qətiyyən bir-birinə uyuşmurdu.

Odur ki, Sovet rəhbərliyi bu arxaik münasibətləri heç olmasa yumşaltmaq, kürdlərin cəmiyyətə assimilyasiyasına nail olmaq üçün hətta kürdləri Bərzanidən bacardıqca təcrid də edirdi. Üstəlik, kürdlərin arasında kommunist təbliğatı aparmaq, yaxud oraya öz adamlarını salmaq cəhdləri də uğur gətirmirdi - kürdlər yadlar üçün qapalı idilər. Bununla bağlı, Pavel Sudoplatov bir epizodu da xatırlayır - artıq Daşkənddə olanda onların Bərzaninin əhatəsinə informator yerləşdirmək cəhdləri həmin şəxsin izsiz-tozsuz yoxa çıxması ilə nəticələnir.

* * *

1947-ci ilin payızında Sudoplatov Bərzani ilə görüşüb danışmaq üçün nazir Abakumov tərəfindən Bakıya göndərilir. O, memuarlarında bu barədə yazır:

"Mən Bərzaniyə TASS-ın (Sovet İttifaqı Teleqraf Agentliyi) baş direktorunun muavini və Sovet hökumətinin nümayəndəsi kimi təqdim olundum. əyatımda ilk dəfə idi ki, əsl feodal ilə rastlaşırdım. Bununla belə, Bərzani məndə fərasətli siyasətçi və təcrübəli hərbi rəhbər təsiri yaratdı. O dedi ki, son yüz ildə kürdlər farslara, iraqlılara, türklərə və ingilislərə qarşı 80 dəfə üsyan qaldırıb və onların 60-ından çoxunda kömək üçün Rusiyaya müraciət edərək adətən yardım alıblar. Cavab olaraq mən elan etdim ki, Sovet tərəfi Bərzaninin və onun zabitlərinin bizim hərbi məktəb və akademiyalarımızda xüsusi təlim keçməsinə razıdır. Həm də ona bildirdim ki, kürdlərin Azərbaycandan Orta Asiyaya köçürülməsi müvəqqəti xarakter daşıyır və onların Kürdüstana qayıtmaqları üçün şərait yetişənə qədər davam edəcək..."

Sudoplatov xatirələrində daha bir maraqlı məqama toxunur: "Abakumov mənə Bərzani ilə söhbətlərin nəticələrini, habelə Stalinin kürdlərin hərbi tədris müəssisələrimizdə təhsil almalarına razılıq verdiyini Mircəfər Bağırovla bölüşməyi qadağan etmişdi. Məsələ ondadır ki, Bağırov Bərzanidən və onun adamlarından İran Azərbaycanında vəziyyəti destabilizasiya etmək üçün yararlanmaq niyyətindəydi. Ancaq Moskvada fərz edirdilər ki, Bərzani İranda yox, məhz İraqda daha lazımlı ola bilər - oradakı ingilispərəst rejimi devirmək üçün..."

* * *

1947-ci ilin oktyabrında Bərzani Azərbaycan kommunistlərinin rəhbəri Bağırova öz məktub-memorandumunu yollayır. O, Bağırovdan aşağıdakı məsələlərə münasibət bildirməsini xahiş edir:

"1. Tərəfdarlarım ilə görüşməyə icazə verilməsi.

2. Onların təhsili üçün şəraitin yaradılması.

3. Aylıq bülletenin çapının təşkil edilməsi.

4. BMT-yə kürdlərə münasibətdə yeridilən ədalətsiz siyasətlə bağlı şikayətin göndərilməsi.

5. Stalinlə görüşün təşkil olunması".

Noyabrın 15-də o, Bağırova daha bir məktub yollayır. Bərzani məktubunda Bağırovu "Şərq xalqlarının rəhbəri" adlandırır. "Biz taleyimizi Sovet dövləti ilə bağlamağı vacib saydıq, çünki, bu hakimiyyət azadlığın dayağı və xalqların ümididir", - Bərzani yazır. Həmin məktubunda o, "çox məşəqqətli, incidlilmiş və təhqir olunmuş vəziyyətə düşən azadlıq hərəkatı döyüşçülərinə diqqət ayırmasını" xahiş edir.

Məmməd Süleymanov

521-1:1.QXD 10.03.2023 0:29 Page 17

1947-ci il. Bağırov və Bərzani. Kürd Peşmərgələrinin Bakıdan köçürülməsi

Kürd xalqının əfsanəvi lideri, general Molla Mustafa Bərzaninin ölümündən 44 il ötdü

Azərbaycanda olduğu dövrdə Mustafa Bərzaninin burada yaşayan kürdlərlə çoxsaylı görüşləri təşkil olunur, habelə o, Ermənistandakı kürdlərlə tanış olmaq üçün dəfələrlə Yerevana gedir. Onun təklifləri sayəsində Bakıda kürd yazıçı və şairlərinin əsərləri çap olunur, Yerevanda isə kürd radiosu açılır və 1937-ci ildə bağlanmış kürd dilində qəzet bərpa edilir. Həmin dövrdə Yerevan pedaqoji məktəbində kürd fakültəsi açılır, Ermənistan Dövlət nəşriyyatında ("Armqosizdat") isə kürd dilində ədəbiyyatın nəşri üzrə xüsusi komissiya yaradılır. Bu da hamısı deyil: Ermənistan Yazıçılar İttifaqının tərkibində kürd seksiyası, Ermənistan Elmlər Akademiyasında kürdşünaslıq bölməsi, Yerevan universitetində isə kürdoloji fakültə yaradılır. Azərbaycana nisbətən, Ermənistanda kürdlərlə bağlı tədbir və yeniliklərin çoxluğunu isə yəqin ki, Mircəfər Bağırovun Bərzaniyə olan nisbətən inamsız münasibəti ilə əlaqələndirmək olar.

Bərzaninin daha bir ideyası Azərbaycan ərazisində Kürd muxtar rayonunu bərpa etmək idi. Məlum olduğu kimi, vaxtilə Laçın, Kəlbəcər, Qubadlı, Zəngilan, Füzuli, Cəbrayıl və Şuşa rayonlarının ərazisində "Qırmızı Kürdüstan" mövcud idi. Sonralar ləğv olunan həmin strukturun yenidən yaradılması ideyası istər Moskvada, istərsə də Bakıda

neqativ qarşılanır. O cümlədən, Mircəfər Bağırov həmin ideyaya böyük skepsislə yanaşırdı, Bərzaninin öz millətinin nümayəndələrinə nəzarət istəyini isə onun "öz xanlığını yaratmaq" cəhdi kimi qiymətləndirirdi. Ümumiyyətlə, kürd xalqında olan arxaik tayfa münasibətləri və sərt iyerarxiya Mircəfər Bağırovun tənqidinə səbəb olur.

Bərzaninin digər istəyi isə İraqa dönəndən sonra orada Kürdüstan dövləti yaratmaq barədə Stalini yola gətirmək idi. Sudoplatovun memuarlarından bəlli olur ki, Stalin həmin ideyaya da qol çəkmir.

***

Vadim Udilov "SSRİ-də terror aktları və təxribatlar" kitabında yazır: "Bərzani bəyan edir ki, İran hakimiyyətinə qarşı mübarizəni davam etdirmək niyyətindədir və Sovet hökumətindən onun dəstəsinə istirahət üçün bir neçə ay vaxt, silah-sursat verilməsini, hərbi təlimlər üçün şərait, sonra da İrana qayıtmaq üçün icazə verilməsini xahiş edir. İrandan təslimçi qaçışın revanşını götürmək ideyası həm Moskva, həm də Bakıda partiya rəhbərliyinin xoşuna gəlir. 1949-cu ildə DİN-in Stalinə məruzəsində bu barədə deyilir: "Mustafa Bərzaninin arzularına uyğun olaraq Azərbaycan KP(b) MK-nin katibi yoldaş Bağırov hökumətə Bərzaninin dəstəsinin Xəzər dənizi sahilindəki düşərgələrdən birində yerləşdirmək, onları ərzaq və sursatla təmin etmək, habelə şəxsi heyəti hərbi işə öyrətmək barədə təkliflər verib".

Hökumət müvafiq qərarı qəbul edir. Həmin qərara əsasən, Bərzaninin dəstəsindən 3 atıcı bölük, artilleriya batareyası, minaatıcı batareya, minaaxtaran taqım, rabitə və tank taqımları formalaşdırılır. SSRİ Silahlı qüvvələri Nazirliyindən şəxsi heyətə təlim keçmək üçün 25 zabit göndərilir.

Elə görünür ki, SSRİ Bərzaninin dəstəsindən ordu özəyi kimi istifadə etməklə miqyasca böyük olmayan müharibəyə hazırlaşır. Əks halda onun əsgərlərindən tankçı hazırlamaq nəyə gərəkdir?! Ancaq çox tezliklə bəlli olur ki, Sovet rəhbərliyi kürd xalqının planlarını qətiyyən düzgün anlamayıb: Azərbaycan SSR Dövlət Təhlükəsizliyi Nazirliyinin (DTN) Moskvaya məlumatında göstərilir ki, Bərzaninin şeyx komissarları inanclı kürdlər, həmçinin azərbaycanlılar qarşısında xütbələrlə çıxış etməklə onları heç də Sovet hakimiyyətini sevməyə çağırmırdılar. Yəni, söhbət teokratik bir iyerarxiyadan gedir, Bərzaninin Sovet quruluşu haqda söylədiyi pafoslu kəlmələr isə niyyətlərini ört-basdır etmək fəndindən başqa bir şey deyilmiş.

DİN-in Stalinə məruzəsində deyilir: "Bir müddət sonra agentura yolu ilə müəyyən edildi ki, Mustafa Bərzani siyasi savadsız şəxs olmaqla bərabər, kürd tayfalarını birləşdirərək onlardan knyazlıq qurmaq və bu knyazlığın rəhbəri olmaq niyyətindədir. O, SSRİ-də olduğu dövrə onun heç nəyə öhdəlik götürmədiyi müvəqqəti bir təzahür kimi baxır. Bu cür əhval-ruhiyyəni nəzərə alaraq yoldaş Bağırov hökumət qarşısında məsələ qaldırıb ki, kürd xalqının dəstələri Azərbaycan SSR ərazisindən çıxarılsın və bacardıqca İranla sərhəddən uzaqda yerləşdirilsin…"

Bağırovun təklifi yetərli olur. SSRİ Nazirlər Sovetinin 1948-ci il 9 avqust tarixli qərarına əsasən DİN tərəfindən Bərzaninin dəstəsinin Bakıdan çıxarılaraq Özbəkistan SSR ərazisinə, Daşkənd dəmir yolunun Verxneye-Komsomolskoe stansiyasına daşınmasına başlanılır. Bakıdan kürdlərin çıxarılması birdəfəlik aksiya kimi yox, hissə-hissə, xırda dəstələr halında icra olunur. Onlar yeni ərazidə kolxozlarda yerləşdirilir, eyni zamanda burada hərbi təlimləri keçmək üçün şərait də yaradılır. DİN-in məruzəsində qeyd olunur ki, 1948-ci ilin sonunda Mustafa Bərzanin Özbəkistan komunistlərinin başçısı Yusupovla görüşü olur və həmin görüşdə Bərzani öz dəstəsinin şəraitindən narazılığını bildirərək vəziyyətin və gələcək planların müzakirəsi üçün Stalinlə görüşü təşkil etməyi Yusupovdan xahiş edir.

Göründüyü kimi, Sovet hökuməti Bərzaninin heç də "kommunizm qurucusu" olmadığını aydınlaşdıran kimi kürdlərin Bakıdan uzaqlaşdırılmasını qərarına gəlir. Yəni, bu siyasi oyunda hər kəsin öz mənafeyi vardı, üstəlik bu mənafelər üst-üstə düşmürdü. Həmin dövrdə (ta 1950-ci illərin ortalarına qədər) kürdlər Yaxın Şərqdə SSRİ-nin yeganə müttəfiqi idi və Moskva onlardan istər İraqda, itərsə də Suriyada Qərbə qarşı yararlanmaq niyyətindəydi. Bərzani isə öz növbəsində ya İranda, ya da İraqda müstəqil Kürdüstan dövləti qurmaq üçün əlləşirdi.

***

DİN-in məruzəsindən də görünür ki, Bərzaninin dəstəsinin Azərbaycandan kənarlaşdırılmasında maraqlı olan şəxslərdən biri məhz Bağırov idi. Kürd müəlliflər tərəfindən yazılmış "Mustafa Bərzani" bioqrafik kitabında da bu versiya vurğulanır. Kitabdan bir epizod:

"Bərzani tərəfdarları özlərinin Orta Asiyaya sürgün olunmalarını repressiya kimi qəbul edirlər və Bağırovla Bərzani arasındakı münasibətlərin pisləşməsi ilə əlaqələndirirlər. Məsələn, onlar Daşkənddə Orduxan Cəlilə belə bir əhvalat danışır: "Bağırovun ad günündə bayram süfrəsi arxasında yubilyarın yaxınları ilə bərabər "Tudə"nin MK-nin katibi Pişəvəri və general Bərzani də əyləşibmiş. Şən söhbətlər və sağlıqlardan sonra Bağırov hiss edir ki, Bərzani çox qayğılıdır və üzünü ona çevirərək soruşur: "Niyə heç nə yemirsən?" Bərzani isə cavab olaraq yoldaşları ac və yoxsul olduğu bi vaxtda SSRİ-yə əylənmək üçün gəlmədiyini söyləyir. Məhz həmin məclisdən bir qədər sonra kürdlər Bakıdan çıxarıldığından Bərzani tərəfdrları köçürülmə əməliyyatının Bağırovun onlara qarşı münasibətinin soyuması ilə bağlayırlar". Belədir, ya yox? – hökm vermək çətindir. Fakt odur ki, kürdlər Özbəkistan kolxozlarından, bir hissəsi isə Altay vilayətində yerləşdirilir. Bərzani narazılığını Stalinə yazdığı məktublarla ifadə edir. O, Stalinə 72 məktub yazır, ancaq heç bir cavab almır. Bərzani fərz edir ki, məktublar Stalinə gedib çatmır, odur ki, qonşuluqda yaşayan bir qadından Moskvaya getməyi və məktubu orada poçt qutusuna salmağı xahiş edir. Kürdlərin həmin vaxtlardakı narazılıqlarını sonralar Xruşşovla görüşündə Bərzani zarafatla bu cür ifadə edəcəkdi: "Mən 5 dövlətə qarşı vuruşmalı olmuşam – İraq, İran, Türkiyə, Azərbaycan və Özbəkistana qarşı". Bəzi kürd tarixçiləri Bağırovun Bərzaniyə qarşı intriqalar apardığını və bu işdə Beriyanın xidmətindən yararlandığını yazır. Ancaq Pavel Sudoplatovun xatirələrindən də görünür ki, Stalinin xarici siyasət sahəsində böyük ümidlər bağladığı Bərzani ilə çətin ki Beriya və Bağırov açıq qarşıdurmaya keçərdilər. Sudoplatova, görə, kürdlərin Azərbaycandan Özbəkistana köçürülməsi ideyası başdan ayağa Moskvanın ideyası idi və SSRİ-nin Yaxın Şərqə maraqlarının soyuması fonunda bu addım siyasi cəhətdən düzgün addımdı. Sudoplatov yazır: "Mən Yusupovun kabinetinə Bərzaninin başçılığı altında İrandan Azərbaycana qaçmış 3000 kürdün məskunlaşdırılması təklifi ilə gəlmişdim. Onları Qafqazda saxlamaq çox təhlükəli idi, odur ki, rəhbərlik kürdləri Özbəkistana köçürmək qərarına gəlmişdi…"

***

Kürdlərin Özbəkistan dövrü 1958-ci ilə qədər – İraqda 14 iyulda kral II Feysəlin devrilməsinə qədər davam edir. Mütləqiyyətin süqutundan sonra molla Mustafa Bərzani İraqa dönür…

Məmməd Süleymanov

521-1:1.QXD 10.03.2023 0:29 Page 18

Başkan Barzani'den 8 Mart mesajı: 'Emekleri ve fedakarlıkları sonsuza dek hafızamızda kalacaktır'

Dünya Kadınlar Günü dolayısıyla bir kutlama mesajı yayımlayan Başkan Mesud Barzani, "Kürt kadınlarının rolünü not etmek gerekir, emekleri ve fedakarlıkları sonsuza dek hafızamızda kalacaktır" dedi. Başkan Mesud Barzani, sosyal medya hesabı Twitter'dan Dünya Kadınlar Günü dolayısıyla bir kutlama mesajı yayımladı.

"Kürdistan, Irak ve dünya kadınlarının Dünya Kadınlar Günü kutlu olsun" diyen Başkan Barzani, "Mücadelemiz boyunca Kürt kadınlarının rolünü not etmek gerekir, emekleri ve fedakarlıkları sonsuza dek hafızamızda kalacaktır" ifadelerini kullandı. ***Nerina Azad***

KDP-İ lideri Hicri: İran muhalefeti Kürtlerin birliğini parçalamaya çalışıyor

İran Kürdistan Demokrat Partisi (KDP-İ) Merkez Yürütme Başkanı Mustafa Hicri, İran muhaliflerinin bir kısmının Kürtler arasında fitne sokmaya ve birbirine düşürmeye çalıştığını belirterek, "İslam Cumhuriyeti ve otoriter muhalefet birliğimizi bozmaya çalışıyor" uyarısında bulundu.

KDP-İ Merkez Yürütme Başkanı dün yayınladığı bir mesajda "Bir yanda İslam Cumhuriyeti ve yurtdışındaki otoriter yandaşları, Kürdistan siyasi güçlerinin ve partilerinin birliğini bozmaya ve böylece Kürdistan'ın konumunu zayıflatmaya çalışıyor" dedi.

KDP-İ Genel Başkanı, Kürdistan'daki tüm siyasi partilere "ulusal çizginin temel ilkelerine" bağlı kalmaya çağırdı ve Kürdistan'ın haklarının olduğu İran'ın geleceği için gönüllü birlik yolunda ilerlemeye hazır olduklarını söyledi.

Hicri bölünme konusunda uyardı: "Doğu Kürdistan'ın güçleri birleşirse Kürdistan'ın konumu güçlü olur ve egemenliğe kavuşur. Ancak parçalanırsak, işgalin devam etmesini ve ülkenin kaybedilmesine neden oluruz."

Mustafa Hicri'nin mesajı, İran Kürdistan Devrimci Emekçiler Devrimci Topluluğu(Komelaya Zahmetkêşen Şoreşger a Kurdistan ê Îran) Genel Sekreteri Abdullah Muhtedi'nin de aralarında bulunduğu sekiz Rojhılatlı Kürt ve İranlı muhalif partinin işbirliği ve ittifak için bir belge hazırlarken geldi.

Muhtedi, Twitter'da yayınlanan bir video mesajında, "Reza Pahlavi koalisyonda olduğu için olumsuz değerlendirilmemeli." İfadelerini kullandı. Muhtedi, Koalisyonun İran'daki farklı kimliklerin çeşitliliğini tanıyan geniş bir koalisyon haline gelmesini umduğunu kaydetti.

KDP-İ daha önce eski İran Şahının oğlu Reza Pehlevi'nin de yer aldığı bir koalisyona katılmayı reddetmişti. Mustafa Hicri, Kürt haklarını tanımayanlarla ittifak yapmayacaklarını söylüyor.

Rojhılat'ta faaliyet yürüten Kürdistan Demokrat Partisi (Hizba Demokrata Kurdistanê) ve Kürdistan Demokrat Partisi –İran (Hizba Demokrata Kurdistana İranê) 2022 Kasım'ında birleşme kararını imzaladı. İki parti KDP-İ adı altında faaliyet yürütmeye başladı.

Anlaşma metni, KDP-İ Genel Sekreteri Mustafa Hicri ile KDP Genel Sekreteri Halid Ezizi tarafından imzalandı. ***Nerina Azad***

Kürdistan Bölgesi'nde seçim tarihi Mayıs ayına varmadan açıklanacak

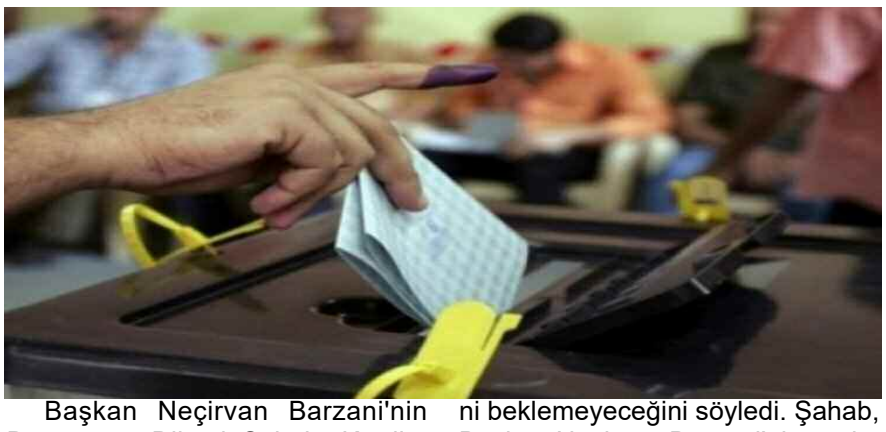

Başkan Neçirvan Barzani'nin Danışmanı Dilşad Şahab, Kürdistan Bölgesi'nde parlamento seçimi tarihinin Mayıs ayına varmadan belirleneceğini açıkladı.

Dilşad Şahab, Rûdaw'a yaptığı açıklamada, Başkanlığın, iktidardaki Kürdistan Demokrat Partisi (KDP) ve Kürdistan Yurtseverler Birliği'nin (YNK) seçimlerle ilgili farklılıklarını "kesinlikle" çözmeleri-ni beklemeyeceğini söyledi. Şahab, Başkan Neçirvan Barzani'nin seçim için Mayıs'tan önce tarih belirleyeceğini de sözlerine ekledi.

Mevcut parlamentonun görev süresinin 31 Aralık'ta sona ereceğini ve seçim için en uygun dönemin Ekim ile Kasım ayı arası olduğunu söyleyen Şahab, gecikmenin güven kaybına yol açtığını ve Kürdistan Bölgesi'nin seçimleri yapmaktan başka seçeneği olmadığını sözlerine ekledi.

Kürdistan Bölgesi'nde parlamento seçimlerinin geçen yıl yapılması gerekiyordu, ancak iki büyük parti arasında yaşanan anlaşmazlıklar nedeniyle, parlamentonun dört yıllık görev süresi geçen Ekim ayında, oy çokluğuyla bir yıl uzatıldı.

KDP ile YNK arasındaki toplantılar, sorunları çözmek için geçtiğimiz günlerde yeniden başladı. Başdanışman, her iki tarafın da Çarşamba günü tekrar bir araya gelmesinin beklendiğini söyledi.

Tarafların, Irak seçim komisyonu ile koordinasyon konusunda anlaştığı da belirtiliyor. Kürdistan Bölgesi Başbakanı Mesrur Barzani de Pazartesi günü yaptığı açıklamada , YNK'yi kabineye dönmeye çağırmıştı. ***Nerina Azad***

Almanya Dışişleri Bakanı: Türkiye'ye ilk yardım eden ülkelerden biri Kürdistan Bölgesi'ydi

Başbakan Mesrur Barzani, Almanya Dışişleri Bakanı Baerbock ile görüştü

Başbakan Mesrur Barzani, Almanya Dışişleri Bakanı Baerbock ile görüştü, görüşme sonrası

ortak bir basın toplantısı düzenledi.

Baerbock, "Bugün burada yüz yüze görüş alışverişinden bulunmaktan memnunum. İlk olarak, Türkiye'deki depremzedelere yaptığınız yardımlardan dolayı size yürekten teşekkür etmek istiyorum. Uluslararası düzeyde, zorlu güvenlik şartlarında Türkiye'ye ilk yardım eden komşu ülkelerden biri Kürdistan Bölgesi'ydi. Bu yankı uyandırdı. Ayrıca IŞİD korkusundan kaçan yaklaşık bir milyon göçmen, Irak Kürdistan Bölgesi'nde yaşıyor. Yine, ülkelerindeki iç savaştan kaçan yüz binlerce Suriye vatandaşı buraya sığınmış durumda. Bu büyük iş için size saygı ve takdirlerimizi sunuyoruz" dedi.

"2014'ten bu yana buraya yaklaşık 800 bin euro gönderdik, Kürdistan Bölgesi'ndeki rolümüzü sürdürmek istiyoruz" diyen Baerbock, şunları kaydetti:

"Kürdistan Bölgesi'nin güvenli bir sığınak olduğu bir kesim de Ezidilerdir. Göçmen kamplarının kapatıldığını duyduk. Bize göre bu, detaylı bir planla yapılmalı ki kadınlar ve çocuk bir kez daha göç etmek ve istikrarsız bir ortamda yaşamak zorunda kalmasınlar. Bir süre önce de IŞİD'in işlediği suçları soykırım olarak tanıdık."

IŞİDtehlikesinin sürdüğüne dikkat çeken Bakan Baerbock, ülkesinin IŞİD'le mücadelede Kürdistan Bölgesi'ne verdiği desteği yineleyerek, Alman güçlerinin Peşmerge'yi eğitmeye devam edeceğini söyledi ve geçtiğimiz 7 yılda Almanya'nın 50 milyon euro ödenek sağladığını ifade etti.

Annalena Baerbock, "Erbil, Almanya-Irak kültürünün etkileşimi ve yatırım açısından önemli bir merkez. Goethe DAAD Enstitüsü'nün burada temsilciliği var ve Kürdistan Bölgesi'ndeki 7 okulda Almanca eğitim veriliyor. Birkaç hafta önce de Alman-Fransız Kültür Enstitüsü'nün temeli atıldı. Bu da ilişkilerimizi ileriye taşıyacak" şeklinde konuştu.

Mesrur Barzani: Ezidi Soykırımı'nı tanıdığınız için teşekkür ediyoruz

Başbakan Mesrur Barzani, Almanya'nın Ezidi Soykırımı'nı tanımasından dolayı Kürdistan Bölgesi adına teşekkür ederek, Şüphesiz bu, Ezidi kardeşlerimize yönelik işlenen suçların tanınması açısından çok önemliydi. Diğer dünya ülkelerinin de Almanya'yı örnek alarak bu katliamı soykırım olarak tanımasını ve Şengal'in, Ezidi kardeşlerimiz için yeniden inşasına katılmalarını umut ediyorum" dedi.

Başbakan, IŞİD'in yenilgiye uğratılması mücadelesinde Almanya'nın Kürdistan Bölgesi'ne büyük destek verdiğini vurguladı.

Terör mağduru Ezidi kadınlardan bazılarının çocuk sahibi olduğunu anımsatan Başbakan, "Ezidi toplumunun bu kadınlara kucak açmasını umut ediyoruz. Kültürel açıdan dönüşlerine izin verilmezse de Kürdistan Bölgesi Hükümeti onların büyük evidir. Güvenlikleri, geçim kaynakları ve çocukların yetiştirilmesinde onlara yardım etmeyi sürdüreceğiz" dedi.

Başbakan Mesrur Barzani ayrıca, bölgenin istikrarı üzerinde etkisi olduğu için Kürdistan Bölgesi ekonomisinin kalkındırılmasında Almanya'dan destek beklediklerini ifade etti. ***Nerina Azad***

www.arsivakurdi.org

521-1:1.QXD 10.03.2023 0:29 Page 19

Başbakan Mesrur Barzani: Kürdistan tarihinde kadınların belirgin bir rolü var

Erbil'de düzenlenen etkinlikte konuşan Başbakan Mesrur Barzani, kadınların, Kürdistan mücadele tarihindeki rolüne burgu yaptı.

8 Mart Dünya Kadınlar Günü dolayısıyla başkent Erbil'de düzenlenen etkinlikte konuşan Başbakan Mesrur Barzani, kadınların, Kürdistan mücadele tarihindeki rolüne vurgu yaptı.

Konuşmasının başında Kürdistan, Irak ve dünya kadınlarının 8 Mart'ını kutlayan Başbakan, "Kadınların hayatta her zaman başarılı olmasını, haklarının korunmasını, zulüm ve baskından uzak olmalarını umuyorum" dedi.

Etkinliği düzenlemesi ve kadınların sorunlarıyla ilgili hizmet protokolünü imzalamasından dolayı Birleşmiş Milletler Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Kadının Güçlendirilmesi Birimi'ne (UN Women) teşekkür eden Başbakan, "Başta hükümet kurumlarında olmak üzere, kadınların toplumsal yaşamın her alanındaki etkili rol ve faaliyetlerine desteğimizi yineliyoruz" diye konuştu.

Başbakan konuşmasının devamında şunları söyledi:

"Kürdistan halkının tarihinde, kadınların toplumda belirgin bir rolü oldu. Kürdistan mücadelesinin en zorlu ve çetin dönemlerinde, her zaman destek ver yardımcı oldular, etkili katılım gösterdiler. Gururla dolu bir geçmişe sahibiz. Raperin'den sonra parlamento ve Kürdistan Bölgesi Hükümeti'nin kurulmasında Kürdistan kadınlarının rolü, her zaman gözle görülür oldu. Kadınların hükümet içindeki etkisinin güçlenmesi, haklarına ulaşmaları ve hiçbir şekilde ihmal edilmemeleri için çalışmaya devam ediyoruz."

İmzalanan protokolün kadınlarla ilgili sorunlarıyla ilgili toplanan veriler konusunda yardımcı olmasını, kadın hakları ihlallerinin son bulmasını ve cinsiyet eşitliği önündeki engelleri kaldırmasını umduklarını belirten Başbakan, sözlerini şöyle sürdürdü:

"Kürdistan Bölgesi Hükümeti olarak tüm gücümüzle, her türlü insan hakları ihlali ve şiddetin, özelliklede kadın cinayetleri, kadına yönelik şiddetin karşısındayız. Ne yazık ki Kürdistan toplumu da dünyadaki birçok toplum gibi bu konudan muzdariptir. Bu şiddet, bizim açımızdan hiçbir şekilde kabul edilebilir değildir ve bunun son bulması için mücadele ve çalışmamızı sürdüreceğiz.

Şiddetle mücadele ve cinsiyet eşitliği, hepimizin görevidir ve toplumun, hükümetin, kadın örgütleri, sivil toplum kuruluşları, din hocaları, okullar, üniversiteler ve tüm kültür merkezlerinin birey ve ailenin bilinçlendirilmesi için ciddi şekilde çalışması gerekiyor. Kürdistan Bölgesi Hükümeti, kadınların konumunun güçlendirilmesi gerektiğine inanıyor ve bunun için çalışıyor. Erkek ve kadınlar, sunulan imkanlardan eşit şekilde faydalanmalı, hak ve görevlerinde de eşit olmalıdır."

Nerina Azad

Başbakan İtalya'nın Bağdat Büyükelçisiyle görüştü

İtalya'nın Bağdat Büyükelçisi Maurizio Greganti ile görüşen Başbakan Mesrur Barzani, Kürdistan Bölgesi seçimlerinin bu yıl yapılması gerektiğini vurguladı.

Kürdistan Bölgesi Hükümeti'nden yapılan açıklamaya göre Başbakan Mesrur Barzani, İtalya'nın Bağdat Büyükelçisi Maurizio Greganti'yle bir araya geldi.

İtalya'nın Erbil Başkonsolosu Michele Camerota'nın da hazır bulunduğu görüşmede Kürdistan Bölgesi seçimleri, Irak ve bölgedeki siyasi gelişmeleri ile Kürdistan Bölgesi-İtalya ilişkileri ele alındı.

Kürdistan Bölgesi seçimlerinin öneminin vurgulandığı görüşmede Başbakan, seçimlerin bu yılın uygun bir zamanında yapılması gerektiğini ifade etti.

Büyükelçisi Maurizio Greganti, Kürdistan Bölgesi Hükümeti'nin hizmetlerde dijitalleşme hamlesi başta olmak üzere, genelde insan hakları özelde ise kadın haklarını koruma ve kadına yönelik şiddetle mücadeleye yönelik reform sürecine övgüde bulundu. ***Nerina Azad***

Uluslararası Koalisyon'dan Rojava'daki üslere askeri sevkiyat

Uluslararası Koalisyon Güçlerinin 20 kamyondan oluşan bir askeri konvoyu Kürdistan Bölgesi sınırlarından El-Welid üzerinden Rojava'nın Haseke kentindeki askeri üssüne aktardığı bildirildi.

Suriye İnsan Hakları Gözlemevi (SOHR), Uluslararası Koalisyon Güçlerinin 20 kamyondan oluşan bir konvoyu Kürdistan Bölgesi sınırlarından El-Welid üzerinden kuzeydoğu Suriye'deki bölgelere getirdiğini bildirdi.

Gözlemevi açıklamasında, konvoyda petrol kamyonları ve kapalı kamyonlar vardı. 30 TIR'lık konvoy daha önce yükünü boşaltarak yola çıktı, denildi.

Ayrıca SOHR 2 Martta, Uluslararası Koalisyon Güçlerinin El-Welid sınır kapısı üzerinden Kürdistan Bölgesi'nden Rojava'ya yeni askeri malzeme getirdiğini bildirdi. Gözlemevi kaynaklarına göre, lojistik malzeme ve silah taşıyan 30 kamyonluk bir konvoy, Haseke'nin güney kırsalındaki El-Şedddadi'deki Koalisyon üssüne ulaştı. ***Nerina Azad***

Başkan Barzani, ABD Savunma Bakanı Austin'i kabul etti

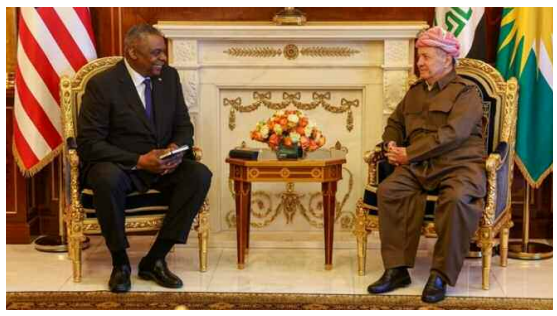

ABD Savunma Bakanı Lloyd Austin, Başkent Erbil'de Neçirvan Barzani ile görüşmesinin ardından Başkan Mesud Barzani ile bir araya geldi. Bağdat temaslarının ardından Erbil'e geçen ABD Savunma Bakanı Lloyd Austin, Başkan Mesud Barzani ile bir araya geldi. Görüşmede, Erbil ile Bağdat arasındaki ilişkilerin yanı sıra çeşitli konuların ele alındığı bildirildi. Başkan Barzani görüşmenin ardından Twitter hesabından yaptığı açıklamada, ABD Savunma Bakanı'nı Erbil'de ağırlamaktan memnuniyet duyduğunu söyledi. Başkan Barzani, "Bakan Austin ve ben, federal hükümet ile ilişkiler ve hem Erbil hem de Bağdat'ın karşılıklı çıkarlar doğrultusunda anlaşmaya varmak için sürekli çabaları dahil olmak üzere çeşitli konuları tartıştık" dedi. ***Nerina Azad***

KDP ile YNK seçim komisyonu heyetleri bugün bir araya geliyor

Kürdistan Demokrat Partisi (KDP) ile Kürdistan Yurtseverler Birliği (YNK) seçim komisyonu heyetlerinin bugün seçim yasasındaki değişiklikleri görüşmek için biraraya gelmeleri bekleniyor.

Konuya ilişkin K24'e açıklamada bulunan Kürdistan Bölgesi Parlamentosu YNK Fraksiyon Başkanı Ziyad Cebar, KDP ile YNK seçim komisyonu heyetlerinin bugün Erbil'deki YNK Politbüro Ofisi'nde bir araya gelerek, seçim yasasında yapılacak değişiklikleri ele alacaklarını ifade etti.

KDP ile YNK seçim komisyonu heyetleri geçen hafta bir araya geleceklerdi fakat YNK'li bir üyenin hastalanması nedeniyle görüşme ertelenmişti.

KDP ile YNK seçim komisyonu heyetleri 28.02.2023 tarihinde Kürdistan Bölgesi Parlamentosu seçim yasasının 6'ıncı maddesinde anlaşma sağlamış ve daha sonra yapılan açıklamada, bir araya gelerek problemli konuları ele alacaklarını duyurmuşlardı. ***Nerina Azad***

Deyrezzor'da İran destekli gruplara SİHA'lı saldırı: 8 ölü

Deyrezzor'da rejim yanlısı İran destekli yabancı milislerin bulunduğu askeri noktaya silahlı insansız hava aracı (SİHA) ile gerçek-

leştirilen saldırıda 8 kişi öldü, 10 kişi de yaralandı.

Rojava'nın Deyrezzor kentinin Hamidiye Mahallesi'nde rejim saflarında yer alan İran destekli yabancı milislerin bulunduğu askeri nokta, SİHA ile hedef alındı.

Yerel kaynaklar, 08.30 sıralarında gerçekleştirilen saldırıda 8 kişinin hayatını kaybettiğini, 10 kişinin de yaralandığını aktardı. Saldırıyı henüz üstlenen olmadı.

İran destekli milislerin, Deyrezzor'dan geçen Fırat Nehri'nin güneyinde ve batısında yoğun bir şekilde konuşlandığı biliniyor. ***Nerina Azad***

521-1:1.QXD 10.03.2023 0:29 Page 20

Peyama 8ê Adarê ya Serok Barzanî: Pêwîst e em girîngiyê bidin rola jinên Kurd

Serok Barzanî 8ê Adarê Roja Jinên Kedkar a Cîhanê pîroz kir û got, pêwîst e rola jinên

Kurd bê berçavgirtin, xebat û qurbanîdana wan her û her di bîra me de bimîne.

Serok Mesûd Barzanî bi minasebeta hatina Roja Jinên Kedkar a Cîhanê li ser hesabê xwe yê Twitterê peyameke pîrozbayî belav kir.

Serok Barzanî di berdewamiya axaftina xwe de got: Roja Jinan a Cîhanê li jinên Kurdistan, Iraq û cîhanê pîroz be û got, pêwîst e em girîngiyê bidin rola jinên Kurd di tevahiya tekoşîna me de, xebat û qurbanîdana wan her û her di bîra me de bimîne. ***PeyamaKurd***

Belemeke koçberan bin av bû: 27 kesan jiyana xwe ji dest dan

Li beravên Lîbyayê belemek bin av bû û nêzîkî 30 kesî canê xwe ji dest dan.

Jêdran tekez kirin ku piraniya wan ji bajarê Kobanê yê Rojavayê Kurdistanê ne. ji aliyê xwe ve Jêderên medyayî raghandin, ku belema binavbûyî 27 koçber li xwe digirt û 10 ji wan ji bajarê Kobanê ne ku 6 ji malbatekê ne û hejmarek ji xelkên Efrînê ne û berê xwe didan Ewropayê û li beravên Lîbayê bin av bûn û canê xwe ji dest dan. ***darkamazi.info***

Li Şingalê sê gorên bi kom tên vekirin

Li Şingalê sê gorên bi kom tên vekirin û tê çaverêkirin ku 40 term tê de hebin.

Îro Şemiyê 4ê Adara 2023an li Şingalê sê gorên bi kom ên dema DAIŞê li gundê Hemedanê yê ser bi qezaya Şingalê tên vekirin.

Tê çaverêkirin ku termên 40 welatiyan di nav wan goran de hebin.

Ev di demekê de ye ku heta niha ji 89 gorên bi kom ên welatiyên Şingalê, 38 gor hatine vekirin û rufatên 160 welatiyan bo kesûkarên wan hatine vegerandin.

Herwiha 500 rufatên welatiyan bo Tiba Dadî ya Bexdayê hatine veguhestin, da ku pişkinîna DNA li ser wan were kirin û nasnameyên wan werin eşkerekirin.

Nêçîrvan Barzanî: Jin azad nebe, civak azad nabe

Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî, ji ber rastlêhatina 8ê Adarê, Roja Jinên Kedkar a Cîhanê, peyamek parve kir û bi rêya peyamê bal kişand ser rola jinan û diyar kir ku heta di nav civakekê de jin ne azad be, ew civak ne azad e.

Nêçîrvan Barzanî, di peyama xwe ya pîrzobahiyê de roja jinan li hemû jinên cîhanê, Kurdistan û Iraqê pîroz kir û wiha got:

"Ez 8ê Adarê, Roja Jinên Kedkar a Cîhanê bi germahî li hemû jinên li Kurdistan, Iraq û cîhanê pîroz dikim û hêviya serkeftinên zêdetir, kolnedan û berdewamiyê ji wan re dixwazim.

Bi salan e jinan xwe bi rêxistin kirine û ji bo dabînkirina mafên xwe yên rewa, binbirkirina çewisandinê, tundûtûjiyê û rûbirûbûna newekheviyê, di hemû waran da xebat kirine.

Çawa ku me berê jî di warê reformên yasayî, siyaseta civakî, serxwebûna aborî û perwerdehiyê de piştgirî da jinan, em dê berdewam bin û her tim em dê piştevaniyê li xebata wan a ji bo mîsogerkirina hemû mafên wan bikin. Bêyî azadiya jinê, tu civakek azad nabe û bi pêş nakeve. Em ê bixebitin da ku li Herêma Kurdistanê derfetên zêdetir bi beşdariya jinan di jiyana siyasî, rêveberî û hemû warên din de bê dayîn û tundûtijiya li dijî jinan û binpêkirina mafên wan ku cihê nîgeraniyê ye, bi dawî bibe.

Di vî warî de pêwîstiya Herêma Kurdistanê, bi siyaset û stratejiyên nû û bi beşdariya hemûyan heye. Perwerde, hînkirin, pêşvebirina lêkolînên akademîk û xebatên

zanistî, hişyarî û diyaloga piralî, rêyên herî baş in ji bo gihîştina vê armancê.

Ji bo wan jinên ku ji xwe bawer bûne, di qadên jiyanê yên cuda de bi pêş ketine û xwe îspat kirine, di pêkanîna erkên xwe de serkeftî bûne û bûne pêşeng, ez pîrozbahî û destxweşiyê li wan dikim.

Jinên Kurdistanê digel jinên cîhanê divê zêdetir berhevî û beşdarî di pirsên jinan û pirsgirêkên din ên jiyanê de hebe.

Bi vê minasebetê, em kar û xebata jinên Kurdistanê di birêxistinên hikûmî û nehikûmî de di femangeh û saziyan de bilind dinirxînin. Em bi rêz û hurmet li erk û keda wan hemû jinên ku di her warekê sektora giştî û ya taybet da dixebitin û bi awayekî çalak di rêvebirin û avakirina civak û welat da beşdariyê dikin, dinihêrin.

Silav li giyanên hemû wan xaniman yên ku ji bo wekhevî û bidestxistina mafên xwe yên jinane canên xwe bexişandine û hemû yên ku bûne qurbaniyên tundûtûjiyê. Bila ruhên wan şad bin yada wan her dem bi xêr be.

8ê Adarê, Roja Jinên Kedkar a Cîhanê pîroz be." ***PeyamaKurd***

Partiya Sosyalîstên Ewropayê, piştgirî da Kiliçdaroglu

Partiya Sosyalîstên Ewropayê (PES) ragihand ku ew di hilbijartinên 14ê Gulanê yên Serokomariya Tirkiyeyê de piştgiriyê didin namzedê Tifaqa Melet Kemal Kiliçdaroglu.

Partiya Sosyalîst a Ewropayê ku ji aliyê endamên Partiya Sosyal Demokratên Yekîtiya Ewropayê (YE) ve hatiye avakirin, piştgiriya xwe ya ji bo namzedê serokomariyê yê hevpar ê Tifaqa Milet Kemal Kiliçdaroglu ragihand û pê re jî daxuyaniyek parve kir.

Di daxuyaniya ku li ser malpera PESê hat parvekirin de wiha hat gotin:

"Partiya Sosyalîstên Ewropayê (PES), bi xurtî piştgiriyê dide Kemal Kiliçdaroglu ku ji Partiya Komarî ya Gel (CHP) wekî namzedê hevbeş ê opozîsyona Tirkiyeyê di hilbijartinên serokomariyê yên meha gulanê de were lidarxistin.

Hilbijartinên bê yên parlamenî û serokomariyê, derfeteke girîng e ji bo rawestana li ber deshilatdariya otorîter a Tirkiyeyê yabin desthilatdariya Erdogan. Erdogan bi qestî cihêbûna desthilatdaran û pirrengiya siyasî kir hedef û bi eşkereyî muxalefeta siyasî çewisand. Dem hatiye em eşkere bikin ku demokrasî, azadiyên sivîl û cudakirina desthilatan, ji yek projeya siyasî girîngtir e.

Sosyalîst û demokratên Ewropî, ji ber ku li piştgiriya Kemal Kiliçdaroglu bûne yek, em partiyên muxalefetê teqdîr dikin. Ev pêngava jixwe bawer, hêzên demokrasiyê yên di nav Tifaqa Milet de dike yek û me gavek din nêzî Tirkiyeyeke adil dike." ***PeyamaKurd***

Li Meletiyê avahiyeke 5 qatî hilweşiya

Li bajarê Meletî yê Bakurê Kurdistanê avahiyeke 5 qatî hilweşiya. Tîmên lêgerîn û rizgarkirinê hewl didin bizanin ku di bin avahiyê de kes heye an na.

Li taxa Mustafapaşa ya li bajarê Meletiyê, ku di erdheja Mereşê de ziyaneke mezin dîtiye, avahiyeke xisardîtî ya 5 qatî ji nişka ve hilweşiya.

Welatiyên ku hilweşîna avahiyê dîtine, agahî dane tîmên 112 û li ser agahdarkirinê, li derdora avahiyê tedbîrên ewlehiyê hatin wergirtin û tîmên AFADê dest bi xebatên

lêgerîn û rizgarkirinê kirin.

Tîmên lêgerîn û rizgarkirinê hewl didin bizanin ku di bin avahiyê de kes heye an na. ***darkamazi.info***

www.arsivakurdi.org

521-1:1.QXD 10.03.2023 0:29 Page 21

Nêçîrvan Barzanî, Wezîra Karên Derve ya Almanyayê qebûl kir

Li gorî agahiyên ji Serokatiya Herêma Kurdistanê hatin ragihandin, Serokê Herêma Kurdistanê

Nêçîrvan Barzanî, îro Wezîra Karên Derve ya Almanyayê Annalena Baerbock pêşwazî kir.

Li gorî daxuyaniya ku Serokatiya Herêma Kurdistanê di derbarê hevdîtinê de belav kir, di hevdîtinê de Nêçîrvan Barzanî spasiya Almanyayê kir ku di warê leşkerî, mirovî û siyasî de piştevaniya Iraq û Herêma Kurdistanê dike.

Di dewama daxuyaniyê de hat diyarkirin ku Nêçîrvan Barzanî tekez kir ku metirsiya terorê heta niha berdewam e û ji ber vê yeke jî pêwîstiya Iraq û Herêma Kurdistanê, bi berdewamiya piştevaniya Almanya û civaka navneteweyî heye.

Hat diyarkirin ku Wezîra Karên Derve ya Almanyayê Annalena Baerbock tekezî li ser wê yekê kir ku Almanya girîngiyê dide pêwendiyên xwe yên ligel Iraq û Herêma Kurdistanê û aramiya siyasî û aborî.

Di daxuyaniyê de hat gotin ku Baerbock tekezî li ser cîbicîkirina rêkeftina di navbera Hikûmeta Herêma Kurdistanê û Hikûmeta Federal a Iraqê de ya ji bo asayîkirina rewşa Şingalê kir ku dibe sedema vegera koçberan û avadankirina navçeyê.

Her wiha hat zanîn ku pêwendiyên Hewlêr û Bexdayê mijareke din a hevdîtinê bû û Nêçîrvan Barzanî bal kişand ser atmosfera erênî ya diyaloga navbera herdu aliyan a ji bo çareserkirina pirsgirêkan û amaje bi hemahengiya bihêz a navbera artêşa Iraqê û Pêşmerge ya ji bo şerê terorên IŞÎDê kir.

Hat zanîn ku pêwendiyên Iraq û Herêma Kurdistanê yên ligel welatên cîran, rewşa koçberên Herêma Kurdistanê, rewşa Şingalê û Êzdiyan û hin mijarên hevbeş hatin nirxandin.

Di dewama daxuyaniyê de hat ragihandin ku Nêçîrvan Barzanî ji bo piştevanî û alîkariya bo Kurdên Êzdî û naskirina jenosîdê ya Parlamentoya Almanyayê, spasiya Almanyayê kir. ***PeyamaKurd***

Serok Mesûd Barzanî bi wezîr Lloyd Austin re civiya

Serokê Kurdistanê Mesûd Barzanî bi wezîrê bergiriyê yê Amerîkayê Lloyd Austin re li Hewlêrê li ser têkiliyên cuda û yên Hewlêr-

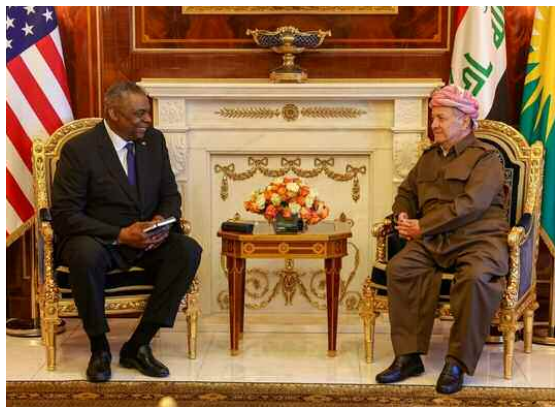

Bexdayê hevdîtin kirin. Wezîr Austin di çarçoveya seredana xwe ya Rojhilata Navîn de ji Bexdayê çû HerêmaKurdistanê û bi serok Barzanî re hevdîtin kir.

Serok Barzanî di pey hevdîtinê de di ser hesabê xwe yê Twitterê de ragihan dku ew dilxweşe Austin bûye mêvanê wî û pêşwaziya wî kiriye. Serok Barzanî di ser hesabê xwe de weha got: “Wezîr Austin û ez li ser têkiliyên hukumeta federal û me, hem Erbîl û hem Bexda li ser rêza berjewendiyên her dû terefan ji bo bigihên peymanekî, hewlên me yên daîmî di nav de em li ser gelek mijaran axifîn.” ***PeyamaKurd***

Ji Demirtaş nameyeke vekirî bo Akşener: Heger hûn dixwazin piştgiriya me bistînin…

Hevserokê berê yê HDPê Selahattîn Demirtaş ku ji sala 2016an ve li Girtîgeha Edirneyê girtî ye, piştî eşk-

erekirina navê Kemal Kilicdaroglu bo namzedê serokomariyê yê opozîsyona 6 partiyên Tirkiyê û daxuyaniyên derbarê HDPê yên Seroka IYIPê Meral Akşener nameyeke vekirî li ser hesabê xwe yê medya civakî belav kir.

Selahattîn Demirtaş li ser gotinên Meral Akşener ên; "CHP û HDP dikarin hevdîtinê bikin. Lê qet nikarin daxwazên HDPê bînin ser maseyê. Danûstandineke bo wezaretan jî ne mimkun e” nameyeke vekirî bo Akşener belav kir. Demirtaş di nameya xwe de çend pirsan ji Akşenerê dike û dibêje, ‘Siyaseta muzakereyê ya ku ji we re heq e, çima ji bo HDPê ne heq e? Gelo çi xeteriya wê heye ku HDP bi namzedê serokomar ê ku dengê xwe bidiyê re muzakereyan bike?’

Demirtaş di nameyê de dide xuyakirin ku ew dê wekî hilbijêr li gorî biryara rêveberiya HDPê tevbigere û dengê xwe jî li gorî wê biryarê bide namzedê serokomar.

Selahattin Demirtaş di dawiya nameya xwe de bi zimanê Kurdî dibêje: “Peyva dawî, birêz Akşener bila tu bizanibe ku em Kurd in. Em gelê Kurd xwedî nasname, ziman, çand, huner û dîrok in. Em di doza xwe de jî mafdar in. Bila qet neyê jibîrkirin.” Demirtaş diyar dike, heger bixwazin dengên HDPiyan bistînin jî pêwîste ji danûstandinê nerevin. ***PeyamaKurd***

Di salekê de Îranê 245 çalakvanên jin yên Kurd desteser kirine

Rêxistina Hengaw a Mafên Mirov ragihand ku sala 2022an 245 çalakvanên jin ên Kurd li Îran û Rojhilatê Kurdistanê hatine desteserkirin û ji wê hejmarê 30 kes bi tohmeta çalakiyên siyasî û beşdarbûna xwepêşandanan hatine cezakirin.

Xwepêşandanên çend mehên borî ku piştî mirina Jîna Emînî (17.09.2022) li bajarê Seqiz destpê kirin, di wan de jinan rolekî serekî û pêşeng dîtin û dînamoya xwepêşandanan bûn. Di xwepêşandanan de hejmareke berçav a jinan hatin kuştin, birîndar bûn û hinekan ji wan jî çavên xwe ji dest dan.

Rêxistina Hengaw bi helkefta 8ê Adarê Roja Cîhanî ya Jinan raporek li ser rewşa jinan belav kiriye û dibêje: “21 jin ji ber çalakiyên siyasî, 3 kes li ser çalakiyên sivîl û di xwepêşandanan de jî 221 jin hatine desteserkirin.”

Li gor wê raporê, li parêzgeha Sine 137 çalakvanên jin, li parêzgeha Urmiyê 39, Kirmaşan 25, Îlam 24 û li parêzgehên Îranê jî 20 çalakvanên jin hatine desteserkirin. Ji 8ê Adara 2022 û heta 8ê Adara 2023an herî kêm 30 çalakvanên jin, bi tohmeta tevgera siyasî, beşdarbûna xwepêşandanan û çalakiyên sivîl bi giştî cezayê 77 sal û dû meh zîndan li ser wan hatiye ferzkirin.

Cezayê darvekirinê jî li ser du çalakvanên LGBTQ hatiye ferzkirin. Her li gor wê raportê, di sala 2022an de 25 jin li bajarên cuda yên Rojhilatê Kurdistanê hatine kuştin. Piraniya wan ji aliyê kesûkarên xwe ve hatine kuştin û kuştina 5 kesan ji wan li ser `namûsê` bûye. ***darkamazi.info***

9 kesên ku derbarê lîstika Amedspor-Bursasporê de hatibûn desteserkirin hatin berdan

9 kesên ku li bajarê Bursa yê Tirkiyê derbarê provokasyonên leyistika di navbera Bursaspor û Amedsporê, de hatibûn desteserkirin, hatin azadkirin.

Kluba Amedsporê ku piraniya yarîzanên wê Kurd in, roja Şemiyê 5ê Adara 2023an bi armanca leyistika ligel Bursasporê ji bajarê Amedê yê Bakurê Kurdistanê çûn bajarê Bursa yê Tirkiyê.

Heman şevê bi dehan alîgirên Bursasporê li ber wê otêlê kom bûn ku yarîzanên Amedsporê lê diman, slogana nîjadperestî “Çiqas bextewer e ew kesê dibêje Tirk im” bilind kirin.

Roja Yekşemê piştî nîvro, berî destpêkirina leyistikê, di dema leyistikê de û piştî bidawîbûna leyistikê

jî çend caran yarîzan, alîgirên Bursasporê û polîsan êrîşî yarîzanên Amedsporê kirin.

Bi biryara Serdozgeriya Komarî ya Bursayê derbarê wan provaksyonên li hember tîma Amedsporê roja Dûşemê lêkolîn hatibû destpêkirin û 9 kes hatibûn destserkirin.

Li gor zanyariyan roja Sêşemê 7ê Adara 2023an piştî temambûna karûbarên yasayî kesên destserkirî bo dozgeriyê hatin şandin. 3 ji wan ji aliyê dozger ve hatin azad kirin û 6 kesên mayî jî bi daxwaza girtinê bo dadgehê hatin şandin. Hat ragihandin bi biryara dadgehê her 6 kesên mayî jî bi mercê kontrola dadî hatine azadkirin. ***Nerina Azad***

521-1:1.QXD 10.03.2023 0:29 Page 22

Llyod Austin: Amerîka piştevaniya Herêma Kurdistanê û hêzên Pêşmerge dewam dike

Wezîrê Berevanîyê yê Amerîkayê Llyod Austin, îro 7ê Adarê di civîna rojnamevanî ya

ligel Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî de, piştevaniya Amerîkayê ya ji bo Herêma Kurdistanê û hêzên Pêşmerge dubare kir û got, 'Amerîka piştevaniya pêngavên yekxistina hêzên Pêşmerge dike.'

Wezîrê Berevanîya Amerîkayê Lloyd Austin di civîna rojnamevanî de, piştevaniya Amerîkayê ya ji bo hêzên Pêşmerge di rûbirûbûna terorîstên DAIŞê de dubare kir û got: "Em li Iraqê dimînin û em berdewam dibin di piştevanîkirina hêzên Iraqê û Pêşmerge di şerê dijî DAIŞê de. Em di dema borî de ligel Herêma Kurdistanê mil bi mil xebitîne."

Llyod Austin, pêşwazî li hewldanên Wezareta Pêşmerge yên ji bo yekxistina Lîwayên 70 û 80 nîşan da û diyar kir: "Amerîka pêşwazî li pêngavên yekxistina hêzên Pêşmerge dike."

Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî jî spasiya piştevaniya berdewam a Amerîkayê ji bo hêzên Pêşmerge û Herêma Kurdistanê kir û diyar kir: "Me ligel Wezîrê Berevanî yê Amerîkayê kêşeyên navbera Hewlêr û Bexdayê, yekxistina hêzên Pêşmerge û hevahengiya navbera Pêşmerge û Artêşa Iraqê gotûbêj kir." ***peyamakurd.com***

Plasschaert: Hêvîdarim di demeke nêz de çareserî bê dîtin...

Nûnera Sekreterê Giştî yê Neteweyên Yekbûyî (NY) li Iraqê Jeanine Hennis-Plasschaert, li ser encamdana hilbijartinên Parla-

mentoya Kurdistanê got ku wan ji bo partiyên siyasî bi hev re hilbijartinan pêk bînin hemû hewl dane.

Plasschaert, di Pêşengeha Pirtûka a Hewlêrê de li ser astengî û nakokiyên li ber hilbijartinên Parlamentoya Kurdistanê ji rojnamevanan re got: "Ez hêvîdar im di demeke nêz de çareseriyek ji bo vê kêşeyê were dîtin."

Jeanine Hennis-Plasschaert da zanîn: "Eger tu li vî welatî bijî, divê dîtina te ya erênî hebe û kesekî geşbîn bî."

Li ser kêşeyên navbera Herêma Kurdistanê û Bexdayê jî Plasschaert diyar kir: "Li herdu aliyan daxwaza çareserkirina kêşeyan heye." ***PeyamaKurd***

Serok Barzanî: Qewareya Herêma Kurdistanê yek ji berhemên raperînê ye û divê were parastin û bihêzkirin

Serok Mesûd Barzanî bi boneya salvegera Raperîna sala 1991ê ya Başûrê Kurdistanê peyamek belav kir û tê de tekezî li wê yekê kir ku "Raperînê ew rastî ji dost û dijminan re îspat kir ku zilm û tirs ti carî nikare vîna azadiyê di dilê gelê Kurdistanê de vemirîne".

Serok Barzanî di peyama xwe de got: "Bi helkefta 32 saliya raperîna mezin a gelê Kurdistanê, pîrozbahiyê li malbatên serbilind ên şehîdan, Pêşmergeyên qehreman, hemû têkoşer, azadîxwaz, welatparêz û hemû gelê Kurdistanê dikim".

Serok Barzanî da zanîn, "Raperîn, bi saya îradeya azadiya gelê Kurdistanê, qehremaniya Pêşmerge, plansazkirin û yekrêziya partiyên tevgera rizgarîxwaz a Kurdistanê pêk hat. Raperînê ew rastî ji dost û dijminan re îspat kir ku zilm û tirs ti carî nikare vîna azadiyê di dilê gelê Kurdistanê de vemirîne. Raperîn nirx û armancên bilind hilgirt, ji bo gelê Kurdistanê azad bibe û jiyaneke wî ya serbilind li welatê wî hebe".

Serok Barzanê di peyama xwe de dibêje: "Di bîranîna raperînê de, bi

hezaran silav ji bo şehîdên raperînê û hemû şehîdên tevgera rizgarîxwaz a Kurdistanê û em tekeziyê li ser wê yekê dikin ku qewareya Herêma Kurdistanê ku yek ji berhemên raperîna gelê Kurdistanê ye, destkefteke dîrokî û giranbuha ya gelê Kurdistanê ye. Divê ev destkeftî bê parastin û bihêzkirin û bi ti carî nabe kar ji bo lawazkirin û nehîştina nirx û armancên ku gelê Kurdistanê ji bo wan serî hildaye, bê kirin". ***darkamazi.info***

PAK: Em di 8ê adarê da jî, di dermankirina birînên erdhejê da berdewam bin

Komîsyona Jinan a PAKê (Partîya Azadîya Kurdistanê): Em îsal, di bin kavil û qetlîam û felaketa ku ji ber erdheja 6 sibatê rûdaye, pêşwazîya 8ê adarê dikin.

Komîsyona Jinan a Partiya Azadiya Kurdistanê (PAK) bi wesîleya 8'ê Adarê Roja Jinên Kedkar ên Cîhanê daxuyaniyeke nivîskî da û got, "Îsal em 8'ê Adarê di bin xirbeyên komkujî, wêranî û karesata erdheja 6'ê Sibatê de pêşwazî dikin. "Azadî ji bo Kurdistanê; Di Kurdistana azad de em ji jin û hemû gelê xwe re dibêjin azadî."

Daxuyaniya nivîskî ya PAKê wiha ye: Îro 8ê Adarê Roja Jinan ya Cîhanê ye.

Em îsal, di bin kavil û qetlîam û felaketa ku ji ber erdheja 6 sibatê rûdaye, pêşwazîya 8ê adarê dikin.

Bi dehhezaran gelê me di vê erdhejê da jîyana xwe ji dest dane, ji 150 hezarî zêdetir mirov birîndar bûne, bi sedhezaran xanî xera bûne, bi milyonan mirov bê xanî mane û cîh û warên xwe terk kirine.

Aşkereye ku, çi bi sîyaset, helwest, kiryar û rêveberîya xwe ya berîya erdhejê ve; çi jî bi kiryar, îhmal, xemsarî, bêserûberî, bêorganîzasyonî û qedexe û astengîyên ku peyda kirîye; berpirsyarê yekem û yê esasî yê vê felaket û qetlîama ku di erdhejê da rûdaye, Dewleta Tirk bi xwe ye.

Mixabin, çawa ku di her şer û tevlihevîyên civakî da mexdûrên yekem jin in; di felaketên xwezayî da jî mexdûrên herî mezin her jin bûne.

Di 6ê sibatê da, li 11 bajaran erdhejê rûdabû û piranîya van bajaran bajarên Bakurê Kurdistanê bûn.

Di vê erdhejê da jî, yên ku herî zêde zerar dîtine, mexdûr bûne, jin, zarok, kêmendam û kesên temên mezin bûne.

Belê, mixabin wek ku li gelek derên cîhanê, îro li her çar perçeyên Kurdistanê jî jin rû bi rûyî êrîş, tundî û qetlîaman dibin.

Jinên Kurd û Kurdistanî tuşî êrîşên dewletên dagirker, mêtingehkar dibin û gelek jin jî rû bi rûyî zext û şîddeta mêrên ku li

malên me, li kargehên me, li kolanên me û di hemû warên jîyana me de ne dibin.

Her çend nêvîyê civata Kurdistanê ji jinan pêk tê jî, lê jinên Kurd li Tirkîyeyê û li Bakurê Kurdistanê ji mafê perwerdeya zimanê xwe yê dayikê bêpar in. Di mafên civakî, aborî, tevlîbûna jîyana polîtîk û heta di mafê perwerdeyê jî jin tûşî neheqîyeke mezin dibin.

Hîna jî bi hezaran jinên Kurdên Êzidî di destên DAIŞ a ku rêxistineke terorî û nemirovane ye da êsîr in.

Îro him wek cinsîyeteke bindest, him jî wek beşek ji civaka Kurd û Kurdistanê, li dijî şîddet, tacîz, destdirêjî, neheqî û zilmên ku em tuşî dibinê, bi rûmetî em dengê azadî, wekhevî û edaletê bilind dikin.

Em wek jin beşek in ji civaka ku em tê de dijîn; lê beşeke ku ji wekhevîyê, ji gelek mafên xwe bêpar in. Em dê bi rêxistin û xebatên xwe yên taybet jî li hember cûdabûnên cinsî yên bi her awayî û neheqîyan dengê xwe bilind bikin, tekoşîna bidomînin.

Divê em bizanibin ku, azadîya jinê, di dîroka mirovahîyê de her bûye mifteyek ku derîyê gelek azadîyan vekirîye. Berîya herkesî divê em jin ji vê yekê agahdar bin.

Jin, helqeya ewil e ya hemû nirx, kevneşopî, ziman û çanda netewî ye. Jin pirek e di navbera duhî, îro û pêşerojê de.

Azadîya jinan beşek û katalîzoreke di azadîya hemû beşên civakê yên etnîkî, cinsî, olî, mezhebî û civakî de.

Em di vê hişmendîyê de ne ku jina birêxistin, temînata civaka wekhev û azad e; temînata neteweke birexistin e.

Jinên Kurdan herdem bûne hedefa yekem ya dewletên mêtingehkar. Lê jinên Kurdan tu caran serî netewandiyne. Di hemû serhildan û şerên Kurdan de cîhê xwe stendine, liberxwedane.

Em dibêjin ''Azadî ji bo Kurdistanê û di Kurdistanê azad da jî, azadî ji bo hemû gelê me û ji bo jinan''.

Îro ji bo bicîh anîna daxwazên acîl ên miletê Kurd, divê em hemû jinên Kurd dest bidin hev û li gel hemû xelkê Kurdistanê em hêza xwe bikin yek.

Ji bo dermankirina birînên erdheja 6ê sibatê divê em di xebatên xwe yên di derbarê gîhandina alîkarîyên ji bo mexdûrên erdhejê da bêwestan berdewam bin, seferber bibin.

Li gel hemû êş û birînên me yên ku ji ber erdheja 6ê sibatê rûdane jî, em roja jinan ya cîhanê û ya hemû jinên Kurdistanê û li jinên cîhanê pîroz dikin. Em jin in, xurt in û em dikarin! ***Nerina Azad***

521-1:1.QXD 10.03.2023 0:29 Page 23

Nêçîrvan Barzanî û Mîr Hazim tekezî li ser cîbicîkirina rêkeftina Şingalê dikin

Serokê Herêma Kurdistanê û Mîrê Êzdiyan tekezî li ser giringiya

berdewamiya guhdana bi rewşa Êzdiyan û cîbicîkirina rêkeftina asayîkirina rewşa Şingalê kirin.

Li gor malpera Serokatiya Herêma Kurdistanê, Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî pêşwazî li Mîrê Êzdiyan li Herêma Kurdistana Iraqê Mîr Hazim Tehsîn Beg kir.

Di civînê de rewşa Êzîdiyên li kampên koçberan, li Şingal û derveyî welat hate gotûbêjkirin û tekezî li ser berdewamiya proseya rizgarkirina Êzîdiyên revandî, başkirina jiyana rizgarkiriyan û çawaniya alîkariya wan hat kirin.

Her du aliyan tekezî li ser giringiya berdewamiya guhdana bi rewşa Êzdiyan û cîbicîkirina rêkeftina di navbera Hikûmeta Herêma Kurdistanê û Hikûmeta Federal a Iraqê de ya ji bo asayîkirina rewşa Şingalê kirin, ji bo ku xelkê herêmê vegerin cihên xwe û li ser asta Herêma Kurdistanê, Iraq û cîhanê alîkarî bên kirin ji bo avakirina Şingalê û navçeyê bi giştî.

Nêçîrvan Barzanî berdewamiya piştevaniya Êzdiyan û parastina mafên wan li Iraq û Herêma Kurdistanê dubare kir. Herwiha tekez kir ku proseya rizgarkirina revandiyan û eşkerekirina çarenivîsa wan dê berdewam be û her çi pêwîst be ji bo rizgarkirin û alîkariya wan, dê xemsariyê nekin.

Ji aliyê xwe ve, Mîrê Êzidiyan spasiya Nêçîrvan Barzanî kir ji bo piştevanî û alîkariyên wî yên berdewam, bi taybetî hewlên wî yên ji bo rizgarkirina revandiyên êzîdiyan û berevaniya li mafên wan.

Encamên serdan û hevdîtinên vê dawiyê yên Mîrê Êzdiyan ligel Papayê Vatîkanê û rayedarên welatên Ewropa, Iraq û navçeyê mijareke din a vê hevdîtinê bû. ***darkamazi.info***

Serokwezîr Barzanî: Bi sedan gundên me, ji ber şerê PKKê û Tirkiyeyê wêran bûne!

Serokwezîrê Herêma Kurdistanê Mesrûr Barzanî, di daxuyaniya çapemeniyê ya ligel Wezîra Karên Derve ya Almanyayê Annalena Berbuck de ziyanên ku ji ber pevçûnên navbera Tirkiye û PKKê li Herêma Kurdistanê bûne, rag-

ihandin. Serokwezîr Barzanî, di daxuyaniya hevpar a ligel Bebuck de li ser êrîşên welatên cîran ên li ser xaka Iraq û Herêma Kurdistanê axivî û diyar kir ku wan her dem gotiye ku ew li dijî binpêkirina serweriya Iraq û Herêma Kurdistanê ya ji aliyan ve ne.

Serokê Hikûmeta Herêma Kurdistanê diyar kir ku ew naxwazin navçeyên Herêma Kurdistanê ji bo êrîşkirina li ser welatên cîran were bikaranîn. Di heman demê jî daxwaz ji welatên cîran kir ku ew jî bi tu hincetekê destêwerdanê di karûbarên navxweyî yên Herêma Kurdistanê û Iraqê de nekin û nebin beşek ji pêkanîna bêaramiyê. Serokwezîrê Herêma Kurdistanê Mesrûr Barzanî bal kişand ser şerê navbera Tirkiye û PKKê jî û got ku "Di navbera Tirkiye û PKKê de demeke dirêj pirsgirêk hene. PKKê kiriye ku Tirkiye êrişên bi vî awayî berdewam be." Serokwezîr Barzanî hêviyên xwe hanî zimên ku kêşeya Kurd çareser bibe û PKK êdî nikaribe li ser navê Kurdan destêwerdanê di aramiya deverê de bike û axftina xwe wiha berdewam kir: "Ji ber şer û pevçûnên Tirkiye û PKKê, zêdetirî 800 gundên me wêran bûne û me nikaribû em wan ava bikin. Bêguman helwesta me ew e ku divê ev şer bi dawî bibe da ku em bikaribin gel vegerînin gund û deverên wan." ***PeyamaKurd***

Talebanî û Berbok; Çareseriya aloziyan aramiya Siyasî û vejandina aborî ye

Cîgirê serokê hikûmeta Herêma Kurdistanê Qubad a Talebanê û

Wezîra Derve ya Elmanyayê wiha nerînên xwe anîn ser ziman: Çareseriya aloziyan aramiya Siyasî û vejandina aborî ye.

Qubad Talebanî cîgirê serokwezîrê Herêma Kurdistanê li Hewlêrê pêşwazî li wezîra derve ya Almaniya Analîna Berbock kir û di wê hevdîçtina du qolî de, herdu aliyan behsa pirsên navxweyî û peywendiyên navbera Hewlêr û Bexdadê û peywendiyên navbera Herêma Kurdistanê û Almaniya hat kirin.

Di hevdîtinê 8 adara 2023`an de, ku tê de endamê desteya kargêrî ya politburoya Yekîtiya Nîştimanî ya Kurdistanê (YNK)ê Derbaz Kosrat Resûl û cîgirê serokê fermangeha peywendîyên derve yên Herêma Kurdistanê Daban Şadala amade bûn, cîgirê serokwezîran tekezî li ser piştevaniya xwe ji bo hikumeta Mihemed Şiyah Sûdanî dupat kir û hêvî xwezt ku hikumeta nû ya Êraqê bikaribe projeyê yasaya budceyê û yasaya petrolê û gazê bi awayekî ku di berjewendîya hemû Êraqiyan de be bicih bike.

Derbarê peywendiyên navbera Hewlêr û Bexdadê de jî, Analîna Berbock tekez li ser vê yekê kir ku hikumeta Almanyayê piştgîriya çareserkirina kêşeya navbera Hewlêr û Bexdadê dike û pêwîste peywendiyeke destûrî ya bihêz di navbera her du hikumetan de hebe bo aramkirina ewlekarî û siyasetê û vejandina aboriya li sertanserê Êraqê pêk were.

Di beşekî dinê evê dîdarê de Qubad Talebanî spasiya Almaniya kir, ji ber ku ew di berê de alîkarîya pispor û şîretkarên di biwarên corane de dike û hêvî xwest, ku ev alîkarî dirêjpêder be.

Cîgirê serokwezîran daxwaz ji hukumeta Almaniya jî kir, ku alîkariya vejandina aboriyê bike û kar li bajêr û bajêrên Herêma Kurdistanê saz bike, da ku hemû deverên Kurdistanê bi hevsengî geş bibin û vejîna aborî bi xwe ve bibînin. ***PUKMEDIA***

Balyoza Amerîkayê: Em destekê didin yekbûna Pêşmerge

Balyoza Amerîkayê ya Bexdayê Alina Romanowski ragihand ku Amerîka pêvajoya yekbûna Pêşmerge destek dike. Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî û wezîrê

bergiriyê yê Amerîkayê Lloyd Austin li Hewlêrê civiyabûn û li ser hevdîtinê balyoza Amerîkayê ya Bexdayê Alina Romanowski di ser hesabê xwe yê Twitterê de ragihand ku seredan bi armanca teyîda hevkariya Amerîka û Herêma Kurdistanê hat kirin.

Romanowski ragihand ku wê desteka wan ji bo Pêşmerge dewam bike û weha dewam kir:

"Amerîka ji bo têkbirina IŞID ê ya mayînde destekê dide Herêma Kurdistanê wezareta Pêşmerge ku yekîneyên xwe bikin yek û wan modernîze bikin." ***PeyamaKurd***

Sererkanê Amerîkayê serdana Rojavayê Kurdistanê kir

Hate diyarkirin ku Sererkanê Giştî yê Amerîkayê General Mark Milley bi awayekî surprîz serdana Rojavayê Kurdistanê kir. Sererkanê Giştî yê Amerîkayê General Mark roja Şemiyê 4ê Adara 2023an di çarçoveya serdaneke berê nehatibû ragihandin de baregeha leşkerî ya li Rojavayê Kurdistanê kontrol kir.

Li gorî nûçeya Euronewsê, Milley ê ku serdana baregeha leşkerî ya 8 sal in di têkoşîna li dijî DAIŞê de kar lê tê kirin, daxuyaniyek da rojnamevanan.

Li aliyê din ajansa nûçeyan a Reutersê jî nûçeya serdana Miller weşand û diyar nekir ku serdana kîjan baregehê kiriye. Li gorî nûçeyê Sererkanê Amerîkayê got, "Hêzên Amerîkayê û Hêzên Sûriyeya Demokratîk (HSD) di warê misogerkirina têkbirina berdewamî ya DAIŞê de, pêşde çûne".

Milley di bersiva pirsa rojnamevanekî de ku gotibû "gelo erka li Sûriyê hêjayî rîskê ye yan na?" bi ewlehiya hevpeymanên xwe ve girê da û got, "Erê."

Têkildarî serdana Milley ji HSD û Rêveberiya Xweser a Rojavayê Kurdistanê ti daxuyanî û agahiyên fermî nehatine dayîn. ***darkamazi.info***

521-1:1.QXD 10.03.2023 0:29 Page 24

Serok Barzanî Pêşangeha Navdewletî ya Pirtûkan a Hewlêrê vedike

Serok Mesûd Barzanî Pêşangeha Navdewletî ya Pirtûkan a Hewlêrê vedike.

Pêşangeha Navdewletî ya Pirtûkan a Hewlêrê ku cara 15emîn e deriyên xwe ji pirtûkhezanan re vedike, îro ji aliyê Serok Barzanî ve tê vekirin. 15. Pêşangeha Navdewletî ya Pirtûkan a Hewlêrê ku wê 10 rojan berdewam bike, ji 18 welatan 350 weşanxane beşdar in. ***PeyamaKurd***

Belavkirina alîkariyên Weqfa Barzanî li Efrînê berdewam e

Dezgeha Xêrxwazî ya Barzanî karwaneke din a alîkariyên mirovî li hejmarek gundên herêma Efrînê yên ziyan ji ber erdhejê dîtine, belav dike. Dezgeha Xêrxwazî ya Barzanî di belavkirina alîkariyên mirovî li ser ziyandîtiyên erdheja 6ê Sibatê li gundên Efrînê berdewam e û îro alîkarî gihandin gundên Dêwa Jor, Dêwa Jêr, Mihemediyê û Midê yên li navçeya Cindirêsê û li ser gundiyan belav kirin.

Her wiha Dezgeha Xêrxwazî ya Barzanî duhî jî alîkariyên mirovî li gundên Firêriyê, Kanî Gerik, Kokebê, Bozîk, kampa Bozîkê û Tilifê belav kiribûn.

Roja 6ê Sibata 2023an li navçeya Pazarcix a Mereşê 2 erdhejên bi hêza 7,7 û 7,6 rû dabûn. Erdhejê bandoreke wêranker li herêma Efrînê û bi taybet li bajarokê Cindirêsê û gundên wê kir.

Li gorî Odeya Operasyonên Karesatê ya Encûmena Xwecihî ya Cindirêsê, 1012 kesan di erdhejê de canê xwe ji dest dane, 1100 xanî ziyan dîtine.

Dezgeha Xêrxwazî ya Barzanî roja 10ê Sibata 2023an, wek yekem dezgeh e ku alîkariyên mirovî bi rêya deriyê Bab El-Selamê re gihandin Efrînê û gundên wê û ji wê demê ve bi belavkirina alîkariyan li ser ziyandîtiyên erdhejê berdewam e. ***darkamazi.info***

Êrîşeke asmanî ya Îsraîlê Firokxaneya Navdewletî ya Helebê ji kar derxist

Artêşa Îsraîlê bi mûşekan êrîşî ser Firokxaneya Navdewletî ya Helebê kir û ev yek jî bû sedem ku ji xizmetê derkeve.

Jêderekî leşkerî ji "SANA" a Sûrî re ragihand, îro berbangê demjimêr 02:07, Îsraîlê ji aliyê deryaya Sipî Îsraîlê bi mûşekan êrîşî ser Firokxaneya Navdewletî ya Helebê kir.

Amaje bi wê yekê kir ku di encama êrîşê de ziyanên madî gihîştin firokexaneyê û xizmetê derket.

Ji destpêka sala 2023'an ve ev çaremîn êrîşa Îsraîlê li ser xaka Sûriyê ye.

Sala borî, Îsraîl êrîşên xwe li ser firokexaneyên Sûrî zêde kir, bi armanca ku bikaranîna zêde ya Tehranê ji xetên asmanî yên ji bo gihandina çekan bo hevalbendên wê yên Sûrî û Lubnanî, asteng bike. ***darkamazi.info***

Nêçîrvan Barzanî bo naskirina jenosîda Kurdên Êzdî spasiya Almanyayê kir

Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî bi Wezîra Derve ya Almanyayê Annalena Baerbock re civiya û têkeliyên navbera Hewlêr û Bexdayê gotûbêj kirin.

Îro Çarşemê 8ê Adara 2023an Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî li Hewlêrê pêşwazî li Wezîra Derve ya Almanyayê Annalena Baerbock kir.

Serokatiya Herêma Kurdistanê di derbarê hevdîtinê de daxuyaniyek belav kir. Di daxuyaniyê de hat ragihandin ku di hevdîtinê de Nêçîrvan Barzanî spasiya Almanyayê kiriye ku di warê leşkerî, mirovî û siyasî de piştevaniya Iraq û Herêma Kurdistanê dike.

Herwiha Barzanî tekezî li ser wê yekê kir ku metirsiya terorê heta niha berdewam e, ji ber wê jî Iraq û Herêma Kurdistanê pêwîstî bi berdewamiya piştevaniya Almanya û civaka navdewletî heye.

Li aliyê din Wezîra Derve ya Almanyayê Annalena Baerbock tekezî li ser wê yekê kir ku Almanya giringiyê dide peywendiyên xwe yên ligel Iraq û Herêma Kurdistanê û aramiya siyasî û aborî. Herwiha tekezî li ser cîbicîkirina rêkeftina di navbera Hikûmeta Herêma Kurdistanê û Hikûmeta Federal a Iraqê de ji bo asayîkirina rewşa Şingalê kir, ku dibe sedema vegera koçberan û avadankirina navçeyê. ***Nerina Azad***

85 saziyên sivîl êrîşên li dijî Amesporê şermezar kirin

85 saziyên sivîl ên Diyarbekirê êrîşên li dijî Amesporê bi daxuyaniyekê şermezar kirin û xwastin ku Bursaspor bi biryara dadger, têkçûyî were ragihandin û yarîzanên wê tîmê yên êrîşkarî kirine heta hetayê ji lîstinê werin qedexekirin.

Duhî Yekşemê lîstika Bursaspor û Amesporê li stadyuma Bursaspor hebû û alîgirên Bursasporê êrîşê yarîzanên Amedsporê kiribûn û dirûşmên nîjadperestî bilind kirine û pankartên ku pesnê tawanê û tawanbaran dide xistine nav yarîgehê.

Di vê derbarê de, 85 saziyên sivîl ên Diyarbekirê êrîşên li dijî Amesporê di konferanseke rojnamevanî de bi daxuyaniyekê şermezar kirin. Daxuyaniya rojnamevanî ji aliyê Serokê Baroya Diyarbekirê Nahît Eren ve hate xwendin.

Nahît Eren diyar kir ku, divê Bursapor bi biryara dadger, têkçûyî were ragihandin û yarîzanên Bursaporê ku li dijî rêzikên werzîşê tevgeriyane werin diyarkirin û ji yariyên fermî heta hetayê werin qedexekirin.

Herwiha tekezî li serê wê yekê hate kirin, handêrên ku nîjadperstî û êrîşkarî kirine dirûşmên nîjadperestî, kirêt û nefretê bilind kirine û pankartên ku pesnê tawanê û tawanbaran dide xistine nav yarîgehê, ji temaşekirina yariyan werin qedexekirin.

Her wiha Nahît Eren got ku, divê bi biryara Federasyona Futbolê ya Tirkiyeyê, Bursapor heta dawiya werzê futbolê, yariyên xwe bêhander bilîze. ***darkamazi.info***

Jinên Efrîn û Şehbayê ji bo 8'ê Adarê meşiyan

Bi boneya 8'ê Adarê Roja Jinên Kedkar ên Cîhanê, bi hezaran jinên Efrîn û Şehbayê, li herêma Şehbayê meşiyan.

Li Herêma Şehbayê bi boneya 8'ê Adarê Roja Jinên Kedkar ên Cîhên, bi hezaran jin bi dirûşmeya "Jin jiyan azadî, ber bi şoreşa jinê ve" bi reng û dengê xwe daketin qadan û meşiyan. Di meşê alên Kongra Star, Rêberê Gelê Kurd Abdullah Ocalan û PKK'ê hatin hildan. Jinan di meşê de timî dirûşmeyên "Jin jiyan azadî" berz kirin.

Meş ji gundê Til Qirah dest pê kir û heta bi gundê Til Susinê dewam kir. Li pêşiya Şaredariya Gundê Til Sûsinê piştî deqeyek rêzgirtinê, li ser giyanê şehîdan axaftin ji aliyê endamên sazî û meclîsan ve hatin kirin. Axaftin ji aliyê Endama Rêveberiya Kongra Star Nisrîn Efrîn, Rêveberiya Desteya Jinan Emîne Mele Hesen û endama Rêveberiya meclîsa Malbata Şehîdan Xedîce Îbo ve hate kirin.

Di axaftinan de şehîd hatin bibîranîn û roja 8'ê Adarê li Rêberê Gelê Kurd Abdullah Ocalan û şehîdên doza azadiyê û hemû jinên cîhanê pîroz kirin. Di axaftinan de hate diyarkirin ku ji ber ku jin hevrêya Rêberê Gelê Kurd Abdullah Ocalan, Şehîd Sakîne û hemû şehîdan e wê tu hêz nekare vîna jinan û têkoşîna ku jin dikin, têk bibe.

Jinan da xuyakirin ku siyaseta li ser jinan tê birêvebirin, ji bo şikandina îradeya jinan, jin li seranserê Kurdistanê tên armanckirin, lê divê hemû bi hev re bibin yek da ku bi ser bikevin. ***anfkurdi.com***

521-1:1.QXD 10.03.2023 0:29 Page 25

Serokwezîr Barzanî, Balyozê Îtalyayê pêşwazî kir

Li gorî agahiyên hatin ragihandin, îro Serokê Hikûmeta Herêma Kurdistanê Mesrûr Barzanî, pêşwaziya Balyozê Îtalyayê yê Iraqê kir. Di agahiyên hatin ragihandin de hat diyarkirin ku di hevdîtinê de li ser rewşa siyasî ya Iraq û navçeyê guftûgo hatine kirin.

Di agahiyên hatin ragihandin de hat diyarkirin ku Serokwezîr Mesrûr Barzanî, pêşwaziya Balyozê Îtalyayê yê Iraqê Mauritzio Gregant kir û hat diyarkirin ku Konsulê Îtalyayê yê Hewlêrê Michele Camerota jî di vê hevdîtinê de cih girtiye.

Hat eşkerekirin guhertinên dawî û pêşhatên Iraq û navçeyê û pêşvebirina zêdetir a pêwendiyên Herêma Kurdistanê û Îtalyayê hatine nirxandin.

Li gorî hat ragihandin, mijara sereke ya civînê, gotûbêjkirina girîngiya encamdana hilbijartinên Kurdistanê bûye û di vê derbarê de Serokwezîr Mesrûr Barzanî tekez kiriye ku divê hilbijartin di demeke guncav a vê salê de were kirin û êdî neyê bipaşxistin.

Her wiha hat diyarkirin ku Balyozê Îtalyayê çaksaziyên Kabîneya Nehem a Hikûmeta Herêma Kurdistanê di warê dîjîtalkirina xizmetguzariyên giştî, karkirina ji bo parastina mafên mirovan bi giştî û mafên jinan û rûbirûbûna tundûtûjiyê jî bilind nirxandiye.

Hat zanîn ku di dawiya civînê de tekezî li ser girîngiya çareserkirina pirsgirêkên di navbera Herêma Kurdistanê û Hikûmeta Federal a Iraqê de hatiye kirin ku li ser bingeha destûrê bû û bi awayekî bingehîn hat kirin. ***PeyamaKurd***

Serok Barzanî bi Serokwezîrê berê yê Iraqê re civiya

Serok Mesûd Barzanî bi Serokwezîrê berê yê Iraqê Îyad Elawî re civiya.

Serok Mesûd Barzanî pêşwaziya Serokwezîrê berê yê Iraqê û Serokê Hevpeymaniya Vataniyê Îyad Elawî kir. Li gorî daxuyaniya Ofîsa Serok Barzanî, di hevdîtinê de rewşa siyasî ya Iraqê û rêyên çareserkirina pirsgirêkan hat gotûbêjkirin. Hat ragihandin, di hevdîtinê de behsa têkiliyên navbera Hewlêr û Bexdayê jî hatiye kirin. ***PeyamaKurd***

SOHR: Avahiya milîsên Îranê hat bombebaran kirin: 4 kuştî...

Çavdêriya Mafên Mirovan a Sûriyê (SOHR) ragihand ku li Dêrazorê avahiyeke komên milîsên çekdarên Îranê hat bombebarankirin û di encamê de 4 kes hatin kuştin.

Li gorî SOHRê avahiyeke li nêzîkî nexweşxaneya Îranî li taxa Hemîdiyê ya li parêzgeha Dêrazoyê ya Sûriyê ji aliyê balafirên nenas ve hat bombebarankirin û di encamê de 4 kes hatin kuştin û 8 kesên din jî birîndar bûn.

SOHRê daye zanîn ku piştî teqînê dorpêçeke ewlehiyê li derdora cihê bûyerê hatiye danîn û dengê ambûlansan hatiye bihîstin. Dema teqînê jî dronên nediyar li asmanê herêmê geriyane.

Rêveberê SOHRê Ramî Ebdulrehman got ku serkirdeyên pilebilind ên Îranî û efserên Hizbullaha Lubnanê li taxa Hemîdiyê bi cih dibin û nexweşxaneyeke Îranî ya dermankirina nexweşên kolerayê jî li wê taxa teqîn çêbûye heye. Hêjayî gotinê ye, artêşa Îsraîlê gelek caran êrîşan li nav erda Sûriyê dibe ser milîsên Îranî, lê heta niha daxuyaniyek li ser vê êrîşa dawî nehatiye dayîn. ***PeyamaKurd***

YNK û PDK: Ji bo hilbijartinan emê nêrîna partî û neteweyan werbigirin

Piştî zêdetir ji çar demjimêran ji civîna di navbera Dezgeha Hilbijartinan a Yekîtiya Niştimanî ya Kurdistanê (YNK) û Buroya Hilbijartinê ya Partiya Demokrata Kurdistanê (PDK) de, civîna li ser pirsa helbijartin û kursiyên neteweyan li Parlamentoya Kurdistanê îro bidawî hat.

Piştî civînê civîneke çapemeniyê li dar xistin û Serokê Fraksiyona YNKê Ziyad Cebar got."Em her duyan li ser wê yekê razî bûn ku ji bo hilbijartinan qanûnek baş amade bikin ku xizmeta hemû partî,alî û pêkhateyên Herêma Kurdistanê bike."

Cebar got: “Di vê civînê de mijarên ku di civîna berê de vekirî mabûn, bi ciddî hatin gotûbêjkirin û me hewl da ku kêmasî û pirsgirêkan çareser bikin.

Serokê Fraksiyona Yekîtiya Niştimanî ya Kurdistanê (YNK) di derbarê kursiyên neteweyan got: “Me biryar daye nêrînên neteweyan li ser yasaya hilbijartinan werbigirin, helbet di heman demê de emê ligel aliyên din jî li ser yasaya hilbijartinan bicivin û nêrînên wan werbigirin.

Serokê Fraksiyona Partiya Demokrat a Kurdistanê (PDK) Zana Mela Xalid ragihand:“Di mijara hilbijartinan de ti tiştek di navbera YNK û PDK’ê de nemaye û ji nakokiyên me zêdetir xalên me yên hevbeş hene.

"Di derbarê aktîvkirina komîsyonê de lihevkirinek baş di navbera her du aliyan de çêbûye û dê mekanîzmayek ji bo vê mijarê were dîtin û mijarên ku di her du civînan de biryar li ser hatine dayîn dê werin cîbicîkirin da ku em hilbijartinên parlamentoyê di dema xwe de pêk bînin." Zana Mela Xalîd got.

Pêştir roja 28-2-2022, Dezgeha Hilbijartinê ya Yekîtiya Niştimanî ya Kurdistanê (YNK) û Buroya Hilbijartinê ya Partiya Demokrata Kurdistanê (PDK) li Hewlêrê ji bo gotûbêjkirina hilbijartinan civiyan.

Ev cara duyeme li ser destpêşxeriya Serok Bafil ,Yekîtiya Niştimanî ya Kurdistanê (YNK) û Partiya Demokrata Kurdistanê (PDK) li ser pirsa hilbijartinan dicivin.

Di civîne yekem de li ser 4 xalan rêkeftin ku ev in;

Yekem: Divê hilbijartin li çar deveran bên kirin.

Duyem: Nîvê hilbijartinan bi lîsteya vekirî û nîvê din jî lîsteya girtî be.

Sêyem: Hejmara kursiyên navçeyên hilbijartinê li gorî amarên Wezareta Bazirganî ya Êraqê be. Çarem: Hevahengiya ligel Komîsyona Iraqê ji bo bikaranîna lîsteya dengderên Êraqê. ***PUKMEDIA***

Dezgeha Xêrxwazî ya Barzanî alîkariyên bo mexdûrên erdhejê bênavber didomîne

Dezgeha Xêrxwazî ya Barzanî (BCF) ku piştî erdhejên 6ê Sibatê yên li Bakurê Kurdistanê, di kêliyên pêşî de bi hawara mexdûrên erdhejê de çû zêdetirî mehekê ye bênavber alîkariyên xwe ji bo mexdûrên erdhejê berdewam dike.

Dezgeha Xêrxwazî ya Barzanî, li bajarên Bakurê Kurdistanê û Tirkiyeyê yên Riha, Semsûr, Dîlok, Hatay, Osmaniye, Mereş û herwiha li herêma Efrînê ya Rojavayê Kurdistanê şandin û alîkariyan dewam dike. BCF li aliyekî çadiran ji bo ziyandîtiyên erdhejê vedide li aliyê din jî pêwîstiyên jiyanê li wan belav dike.

Herî dawî 4 TIRên din ên alîkariyên mirovî ku berhemên xurekê tê de bûn, derbasî Bakurê Kurdistanê bûn ku ji bilî cihên erdhejê li koçberên erdhejê yên li Silopiyê jî hatin belav kirin. Hikûmeta Kurdistanê û BCF wekî erkeke mirovî ragihandine ku heta pêwîstî hebe, ew dê alîkariyên xwe yên ji bo mexdûrên erdhejê berdewam bikin. ***PeyamaKurd***

Bexda: Tirkiye çemê Feratê ziwa dike

Wezareta Çavkaniyên Avê ya Iraqê ragihand, eger Tirkiye li ser siyaseta avê ya niha berdewam be, çemê Feratê dê ziwa bibe.

Wezîrê Çavkaniyên Avê yê Iraqê Ewn Ziyab di daxuyaniyeke rojnamevanî de ragihand, yedega ava Iraqê kêm e, rêkeftinek heye di navbera Iraq, Tirkiye û Sûriyê de li ser çemê Feratê ji bo dabeşkirina avê di navbera her sê welatan de û li gor rêkeftinê, bi qasî 500 metre sêca av di çirkeyekê de ji Tirkiyê tê berdan.

Ewn Ziyab herwiha diyar kir: “Bi rastî nîvê ava ku me li ser wê rêkeftin kiriye, digihe. Iraq jî daxwaz dike para avê bo 600 metre sêca di çirkeyekê de, were zêdekirin.”

Wezîrê Çavkaniyên Avê yê Iraqê tekez kir ku eger Tirkiye li ser vê siyasetê berdewam be, çemê Feratê dê bi temamî ziwa bibe. ***darkamazi.info***

521-1:1.QXD 10.03.2023 0:29 Page 26

Глава правительства Курдистана выразил соболезнования в связи со смертельным крушением поезда в Греции

Премьер-министр Курдистана Масрур Барзани выразил соболезнования семьям жертв железнодорожной катастрофы в Греции, в результате которой погибло около 60 человек.

"Опечален недавней трагедией, которая произошла недалеко от Ларисы, Греция", — написал сегодня премьер-министр в Twitter. "Мои мысли с пострадавшими и их семьями, и я желаю пострадавшим скорейшего и полного выздоровления".

Во вторник незадолго до полуночи на одном пути столкнулись грузовой и пассажирский поезд, в результате чего возник пожар в передних вагонах пассажирского поезда, в котором находились 350 человек.

По словам коронера, которого цитирует "BBC News", число погибших в результате катастрофы возросло до 57 человек. Спасатели продолжали обыскивать поврежденные вагоны. ***kurdistan.ru***

Курдистан и Италия стремятся к укреплению военного сотрудничества

Начальник штаба министерства пешмерга Регионального правительства Курдистана (КРГ) генерал-лейтенант Исса Озер встретился с командующим итальянскими силами в Курдистане полковником Даниэлем, чтобы

укрепить военное сотрудничество между двумя странами.

"Во время встречи стороны обсудили рекомендации и учебные программы, проводимые итальянскими силами в Курдистане, и обсудили продолжающуюся координацию и сотрудничество Италии с силами пешмерга", — говорится в заявлении, опубликованном курдским министерством 6 марта.

Стороны договорились продолжить координацию между пешмерга, итальянскими силами и Международной коалицией по борьбе с "Исламским государством" (ИГ), а также подчеркнули необходимость продолжения поддержки Международной коалицией сил пешмерга.

Генерал-лейтенант Озер поблагодарил итальянских военных за их постоянные консультации и обучение сил пешмерга.

Италия является членом возглавляемой США Международной коалиции по борьбе с ИГ, помогая силам пешмерга в войне с терроризмом, а также обеспечивая их учебными программами. ***kurdistan.ru***

Лидеры Курдистана о годовщине восстания против режима "Баас"

Президент Иракского Курдистана Нечирван Барзани в воскресном заявлении обратился ко всем политическим силам курдского региона, призвав их объединиться вокруг ценностей и идеалов, которые привели к народному восстанию в 1991 году, а также высоко оценил достижения, к которым привело это знаменательное историческое событие.

"Сегодня, когда мы вспоминаем эти священные дни и наших героев, мы вновь заявляем, что должны приложить все усилия для совместной работы для достижения священных целей Восстания и мечты, за которую мученики отдали свои жизни", — говорится в заявлении, опубликованном офисом президента.

"Точно так же, как мы вместе победили в Восстании, обеспечение лучшего будущего для народа Курдистана теперь реализуется только через единство и солидарность".

Курдский лидер призвал все политические партии и общины всех этнических и религиозных групп проникнуться духом солидарности и взаимного признания, чтобы построить лучшее будущее для людей, восставших против тирании и угнетения. Он также отдал дань уважения храбрым героям пешмерга, которые отдали свои жизни за свободу в тот исторический день национальной гордости.

Премьер-министр Курдистана

Масрур Барзани, отмечая 32-ю годовщину курдского восстания, пообещал защищать конституционные права региона.

Он передал свои самые теплые поздравления народу Курдистана, силам пешмерга и семьям "мучеников", а также пообещал защищать конституционные права и достижения курдского народа и поддерживать текущие проекты восстановления в Курдистане.

Курдский лидер назвал восстания 1991 года "поворотным моментом" в борьбе курдов за независимость, и результатом единства курдских сил и различных компонентов курдской нации.

После многих лет угнетения, геноцида и этнических чисток, включая химические атаки в Халабдже и геноцид "Анфаль", приведшие к гибели тысяч курдских мирных жителей, курдский народ восстал против режима "Баас" Саддама Хусейна.

Восстание началось в городе Рания рано утром 5 марта 1991 года, когда мирные жители и курдские отряды пешмерга вышли против сил безопасности и чиновников режима. Это привело к капитуляции сотен иракских солдат. Восстание быстро распространилось на другие города Курдистана. Силы иракского режима понесли значительные потери в результате воздушной кампании коалиции под руководством США в 1991 году. ***kurdistan.ru***

ДПК призывает к единству в годовщину восстания

Правящая "Демократическая партия Курдистана" (ДПК) в своем воскресном заявлении поздравила народ Курдистана с годовщиной восстания 1991 года, которое привело к созданию нынешнего региона Курдистан. Партия призвала к укреплению единства и созданию надежной дорожной карты для преодоления текущих проблем.

"Политическая ситуация в Курдистане, Ираке и в регионе в целом находится на пороге изменений, от которых зависит будущее региона и его жителей. Вот почему нам нужно больше единодушия и координации, чтобы сыграть нашу важную роль в дальнейшем укреплении политического и дипломатического статуса", — говорится в заявлении, опубликованном сегодня политбюро ДПК.

ДПК призвала политические партии объединиться вокруг общей цели и разработать дорожную карту для решения текущих проблем, стоящих перед Курдистаном. Партия также призвала к продолжению серьезного диалога с федеральным правительством Ирака для поиска прочных решений нерешенных проблем с Багдадом в рамках конституции страны.

Признавая растущую потребность в наведении порядка в Курдистане, правящая ДПК призвала все стороны отложить в сторону разногласия и разрешить споры, чтобы лучше защищать высшие интересы нации, продвигать демократические ценности и строить более процветающее и инклюзивное общество.

Президент ДПК Масуд Барзани призвал представителей всего политического спектра Курдистана к согласованным усилиям для защиты конституционного автономного статуса региона.

"В эту годовщину восстания я воздаю должное мученикам восстания и освободительного движения Курдистана в целом", — говорится в заявлении, опубликованном сегодня штабом Барзани. "Статус Курдистана является историческим и ценным достижением народного восстания. Мы должны защитить и укрепить это достижение. Ценности и цели, вдохновившие народы Курдистана на восстание, никогда не должны быть подорваны или забыты".

Курдский лидер также высоко оценил храбрость пешмерга и национальное единство, которые привели к этому историческому восстанию.

Тридцать два года назад народ Курдистана восстал против тиранического правления Саддама Хусейна, что привело к созданию современного автономного региона Курдистан. ***kurdistan.ru***

521-1:1.QXD 10.03.2023 0:29 Page 27

Президент Барзани: Сильный Курдистан - сильный Ирак

Президент Курдистана Нечирван Барзани подтвердил свою "неизменную" поддержку федерального правительства Ирака и

призвал все стороны соблюдать конституцию, а также соглашение, заключенное кабинетом министров в Багдаде.

Обращаясь к интеллектуалам и политикам на Эрбильском форуме в четверг, курдский лидер подчеркнул, что Курдистан и федеральный Ирак дополняют друг друга, и что "сильный Багдад означает сильный Курдистан, и наоборот".

Он также подчеркнул, что курды "не хотят упускать ни одной возможности решить проблемы с Багдадом в рамках иракской конституции", а также подтвердил неизменную поддержку Курдистаном федерального правительства Ирака во главе с премьер-министром Мухаммедом ас-Судани.

Подчеркнув растущую потребность в приверженности федеральным ценностям, лежащим в основе современного Ирака, курдский президент сказал: "Мы считаем, что на горизонте Курдистана и Ирака намечается очень светлое будущее, если Ирак будет двигаться к федерализму и будут установлены основные федеральные ценности, оно закрепиться в стране".

Президент также прокомментировал продолжающиеся споры между политическими партиями в Курдистане, в основном между правящей "Демократической партией Курдистана" (ДПК) и конкурирующим "Патриотическим союзом Курдистана" (ПСК), призвав их устранить свои разногласия.

Регион Курдистан планирует провести парламентские выборы в этом году. Они были отложены с 2022 года из-за партийных разногласий по действующей одноокружной избирательной системе и состоянию списков избирателей.

С тех пор правящая ДПК согласилась с требованиями внести поправки в действующий закон о выборах в отношении избирательной системы с несколькими округами, а также использовать список избирателей на недавних парламентских выборах в Ираке в качестве основы для выборов в Курдистане. Партия на своем заседании руководства также подтвердила свою приверженность и решимость добиться проведения выборов в этом году и продемонстрировала готовность разрешить оставшиеся политические разногласия.

Президент также призвал все политические стороны Ирака уважать федеральные ценности и соблюдать конституцию страны, чтобы обеспечить процветание и светлое будущее для людей всех этнических и религиозных групп.

Он подчеркнул настоятельную необходимость соблюдения всеми партиями и организациями федеральных ценностей, на основе которых был восстановлен нынешний Ирак после свержения режима Саддама Хусейна в 2003 году.

Согласно конституции Ирака, Курдистан имеет федеральный статус. Однако в последние годы федеральные права Эрбиля часто нарушались из-за невыполнения конституции, закрепляющей эти права.

Федеральные ценности в стране начали разрушаться, особенно после того, как в 2014 году Багдад урезал долю Эрбиля в федеральном бюджете, что испортило отношения между двумя сторонами. С тех пор двусторонние отношения неоднократно подвергались испытаниям. Однако недавно Эрбиль и Багдад объявили о создании совместного комитета по разработке закона об углеводородах, а также о предварительных договоренностях по готовящемуся законопроекту о федеральном бюджете.

kurdistan.ru

Премьер-министр Барзани призывает ПСК вернуться на заседания кабинета министров

Премьер-министр Курдистана Масрур Барзани призвал министерских членов "Патриотического союза Курдистана" (ПСК) вернуться к регулярным заседаниям кабинета

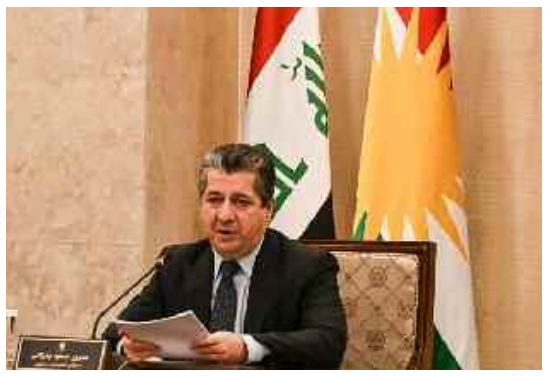

министров и помочь в урегулировании разногласий. Об этом премьер-министр заявил 6 марта на еженедельном заседании Совета министров, где обсуждались вопросы, связанные с программой реформ правительства. Как сообщает Региональное правительство Курдистана (КРГ), премьер-министр призвал ПСК будет присутствовать на заседаниях кабинета министров и выполнять свои обязанности перед КРГ. Он подчеркнул, что уклонение от ответственности не поможет в решении вопросов.

Во время встречи министр образования Алан Хама Саид представил стратегические планы министерства, которые включают пересмотр образовательных программ, подготовку учителей, оценку школ и цифровые услуги.

В связи с этим премьер-министр Барзани поблагодарил министра и его команду за их неустанные усилия по реализации программы реформы образовательного сектора девятого кабинета КРГ.

Кроме того, на встрече также обсуждался проект федерального закона о борьбе с отмыванием денег в Курдистане, который был представлен государственным министром Валой Фарид. Кабмин единогласно одобрил законопроект.

kurdistan.ru

К 32-летию курдского восстания

5 марта – особый день в истории Курдистана. В этот день в 1991 году начались события, конечным последствием которых является нынешнее существование полунезависимого региона Курдистан в Ираке.

Ситуация, в которой находились иракские курды к началу 1990-х годов, была, без сомнения, худшей за всю их историю. Вооруженное движение было задавлено, нация только что пережила кампанию массовых депортаций и прямого геноцида – "Анфаль", 4000 деревень были уничтожены, сады и леса вырублены, колодцы забетонированы, 182 тысячи человек считались пропавшими без вести (только теперь их тела начинают находить в массовых могилах в пустыне), Халабджа еще не пришла в себя после химической бомбардировки – словом, ситуация казалось такой, что хуже не придумаешь. В дополнение ко всему, курды не имели и международной поддержки, поскольку в ирано-иракской войне Запад поддерживал режим Саддама, и хотя война и кончилась, инерция этой поддержки сохранялась.

Кувейтская авантюра Саддама перевернула стол и смешала все карты. Против Ирака сформировался единый международный фронт, и курды почувствовали, что вновь приходит их время. Даже "джаши" (предатели) догадались, что ситуация меняется, и начали активно сотрудничать с курдскими силами пешмарга.

28 февраля 1991 года Саддам сдался, подписав перемирие с многонациональными силами. Боевые действия прекратились, но на юге началось восстание шиитов, и целый ряд южных городов перешел под "народный контроль".

Вслед за тем, начались демонстрации и в курдских городах. 5 марта вышедшие на улицу жители Рании и присоединившиеся к ним "джаши" взяли под контроль город. Восстание немедленно охватило окрестные городки. С гор стали спускаться отряды пешмарга, к повстанцам присоединились тысячи дезертиров, бежавших из разваливающейся армии. Уже 7 марта освобождена Сулеймания, 11 марта – Эрбиль, 13 марта – Дохук, и наконец 20 марта – Киркук. Науруз (весенний праздник Нового года) 1991 года курды впервые встречали свободными людьми. Вся власть в Курдистане перешла к Национальному фронту – блоку ДПК, ПСК и других патриотических партий.

Однако вскоре оказалось, что радоваться рано. Заключенное с международной коалицией перемирие позволило Саддаму бросить все силы на подавление восстаний. Расправившись с шиитами на юге, он направил на север

отборные части Республиканской гвардии. В небе Курдистана появились иракские самолеты и вертолеты, и слухи, что Саддам готовится применить химическое оружие, вызвали панику у людей, недавно переживших трагедию Халабджи. 3 апреля иракцы взяли Сулейманию, после чего Саддам Хусейн официально объявил о "подавлении мятежа". В страхе перед новым "Анфалем", курды кинулись к границам с Ираном и Турцией. По оценке Генсека ООН в конце апреля в Иране находилось около 1 млн беженцев из Ирака, в Турции — 416 тыс.; от 200 тыс. до 400 тыс. чел. искали укрытия в высокогорной местности Ирака. Из районов Киркука и Эрбиля бежало до 70 % населения.

Перед лицом гуманитарной катастрофы, 5 апреля ООН принимает резолюцию № 688, объявляющую территорию к северу от 36 параллели "зоной безопасности". США, Великобритания и Франция в рамках гуманитарной операции "Provide Comfort" ввели в Иракский Курдистан свои войска, после чего от Саддама Хусейна ультимативно потребовали оставить три курдские провинции. К октябрю иракские войска, а с ними и все чиновники и государственные служащие были выведены из Эрбиля, Дохука и Сулеймании. Свободный Курдистан был восстановлен. Партиями были созданы временные органы власти, и начали готовиться парламентские выборы.

Так возникла курдская государственность в Южном Курдистане, которая к нашему времени дала такие блестящие результаты. Теперь в Курдистане уже вступило в активную жизнь поколение, которое не помнит чужеземной власти и знает о ней только по рассказам старших.

Достижения, оплаченные страданиями и кровью отцов, нынешняя молодежь воспринимает, как нечто само собой разумеющееся. Недовольная своим нынешним положением, она предъявляет счет к курдским властям, требуя большей свободы и справедливости. Само по себе, это нормально: только таким образом возможен социальный прогресс. К сожалению, однако, она не всегда помнит, что национальная государственность – не есть что-то, само собой разумеющееся для курдов, и что, борясь за свои законные права и интересы, следует думать о том, чтобы эта борьба укрепляла, а не подрывала устои общества и национальной государственности. Между тем, хотя Саддам и повешен - у курдов осталось множество коварных и беспощадных врагов как внутри Ирака, так и за его пределами, врагов, которые выжидают удобного момента, чтобы ликвидировать завоевания курдского народа, и сами изо всех сил провоцируют такой момент. Но их планы окажутся тщетны: пройдя через все неизбежные "кризисы роста", Свободный Курдистан выйдет из них не ослабленным, а усилившимся – более свободным, более справедливым и более единым.

kurdistan.ru

521-1:1.QXD 10.03.2023 0:29 Page 28

ДИПЛОМАТ

KÜRD DÎPLOMAT

№ 09 (521) 01-08 март 2023-год ОБЩЕСТВЕННО-ПОЛИТИЧЕСКАЯ ГАЗЕТА

Глава ДПК и министр обороны США обсудили связи Эрбиля и Багдада

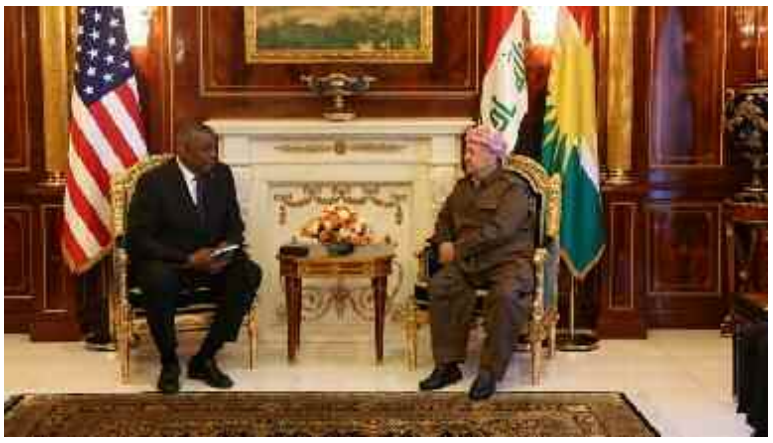

Курдский лидер Масуд Барзани, президент "Демократической партии Курдистана" (ДПК), 7 марта принял министра обороны США Ллойда Остина, прибывшего в Курдистан после визита в Багдад. Стороны обсудили различные темы, в том числе отношения между Эрбилем и Багдадом и их усилия по достижению соглашений. Во вторник министр Остин прибыл в Багдад с необъявленным визитом и провел встречи с высшими должностными лицами страны, в том числе с премьер-министром Мухаммедом ас-Судани и министром обороны Табетом Мохаммедом аль-Аббаси.

После этого он отправился в Курдистан, где провел встречу с президентом Нечирваном Барзани для переговоров по ряду тем, среди которых была борьба с терроризмом. Он также подтвердил неизменную поддержку Вашингтоном сил пешмерга в их борьбе против "Исламского государства" (ИГ). ***kurdistan.ru***

Глава ООН призывает партии Курдистана провести выборы в этом году

Генеральный секретарь Организации Объединенных Наций Антониу Гутерриш призвал политические партии Иракского Курдистана работать вместе, чтобы обеспечить проведение парламентских выборов в этом году.

Выступая на пресс-конференции в Эрбиле после встреч с президентом Курдистана Нечирваном Барзани и премьер-министром Масруром Барзани, Гутерриш сказал: "Надлежащее управление, уважение прав человека и свободы слова, а также инклюзивные политические и избирательные процессы являются основой стабильности и драйверами процветания". Он подчеркнул, что все стороны должны ставить интересы курдского народа на первое место.

Во время своего двухдневного визита в Ирак и Курдистан Гутерриш обсудил вопросы, стоящие между федеральным и курдским правительствами, включая нефть, газ и спорные территории. Он охарактеризовал свои встречи с политическими деятелями обеих столиц как "плодотворные" и выразил надежду на то, что они "настроены" на преодоление остающихся разногласий. "Переход от постоянного антикризисного управления к структурированному институционализированному диалогу отвечает интересам и выгодой для всех", — добавил глава ООН.

Что касается решений Федерального верховного суда в отношении финансовых прав курдского региона, Гутерриш сказал, что он обсуждал эти

вопросы с иракскими официальными лицами, включая статус спорных территорий между Эрбилем и Багдадом в рамках статьи 140 конституции.

"Я убежден, что важный прогресс теперь вполне возможен", — сказал он, добавив, что ООН поддерживает народ Курдистана и намерена помочь ему построить лучшее будущее.

Гутерриш также выразил свою приверженность выполнению Синджарского соглашения, заключенного при посредничестве ООН, и направленного на нормализацию административной ситуации и ситуации с безопасностью в езидском районе Синджар провинции Ниневия после геноцида его граждан, совершенного "Исламским государством" (ИГ) в 2014 году.

Он признал присутствие в этом районе вооруженных групп и трудности с выполнением соглашения, но подчеркнул насущную необходимость его выполнения.

Кроме того, Гутерриш упомянул управляемый курдами лагерь "Аль-Холь" на северо-востоке Сирии, который стал серьезной темой для беспокойства международного сообщества из-за связей с ИГ.

Ирак репатриировал оттуда уже сотни своих граждан в "лагерь реабилитации и реинтеграции" в провинции Ниневия. Гутерриш призвал другие страны последовать примеру Ирака и репатриировать своих граждан, заявив, что "Аль-Холь" "может стать бомбой замедленного действия". ***kurdistan.ru***

Президент Курдистана и глава ООН о важности отношений между Эрбилем и Багдадом

Президент Курдистана Нечирван Барзани в четверг, 2 марта, принял в Эрбиле главу ООН Антониу Гутерриша, чтобы обсудить последние политические события в Ираке и регионе, включая отношения между Эрбилем и Багдадом.

Во время встречи курдский лидер рассказал о соглашении, лежащем в основе формирования действующего правительства в Багдаде, и призвал все стороны придерживаться его. Он также высоко оценил недавние положительные сдвиги в отношениях между Эрбилем и Багдадом и высоко оценил роль ООН в этом вопросе.

Как сообщает офис курдского президента, стороны также обсудили предстоящие парламентские выборы в Курдистане, при этом курдский лидер подтвердил свою приверженность проведению выборов в этом году.

Стороны также обсудили положение беженцев и внутренне перемещенных лиц (ВПЛ) и подчеркнули растущую потребность в реализации Синджарского соглашения, в заключении которого между Эрбилем и Багдадом в 2020 году помогла ООН.

Соглашение направлено на то, чтобы очистить Синджар от запрещенных военных группировок и восстановить закон и порядок в езидском районе провинции Ниневия. Реализация соглашения должна помочь возвращению почти 320000 езидских ВПЛ, в настоящее время проживающих в лагерях по всему Курдистану. Сделка остается только на бумаге, и никаких действий по ее обеспечению не предпринимается. ***kurdistan.ru***

ЛУКОЙЛу дан "зеленый свет" на разработку месторождения Эриду в Ираке

Госкомпания Ирана Thi-Qar Oil Company (TOC) выдала ЛУКОЙЛу разрешение осваивать месторождение Эриду в пределах Блока 10 совместно с иракской Inpex South Iraq. Добыча на месторождении ожидается на уровне 250 тыс. б/с. До этого как TOC одобрила заявление ЛУКОЙЛа о коммерциализации запасов и предварительного предложения по разработке нефтяного месторождения.

В 2012 году по итогам ГРР на Эриду пробурено 3 разведочные и 6 оценочных скважин. В 2017 году получен приток нефти в объеме более 1000 куб. м в сутки по результатам тестирования Мишрифского горизонта. В 2019 году ЛУКОЙЛ и Министерство нефти страны заключили соглашение о скорейшем вводе Эриду в эксплуатацию. Блок 10 площадью 5,8 тыс. кв. км расположен в южной части Ирака в 120 км западнее города Басры и в 150 км от месторождения Западная Курна-2. ЛУКОЙЛ владеет 60% проекта и является оператором, партнер российской компании — Inpex South Iraq владеет 40% проекта. Держатель контракта с иракской стороны — TOC.

ЛУКОЙЛ участвует также в иракском проекте Западная Курна-2, где добыча началась в 2014 году. На разработку месторождения Западная Курна-2 — одного из крупнейших в мире — ЛУКОЙЛ получил контракт 12 декабря 2009 года. ***kurdistan.ru***

TƏSİSÇİ VƏ BAŞ REDAKTOR:
TAHİR SÜLEYMAN
ÎMTÎYAZ Û SERNIVÎSAR:
TAHÎR SİLÊMAN
УЧРЕДИТЕЛЬ И ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:
ТАХИР СУЛЕЙМАН
Tel: +994 50 352-33-18
+994 55 202-73-53

Xüsusi müxbir:
Tariyel Cəlil

Региональный корреспондент:
Усуб Тейфур

Müəlliflərin mövqeyi ilə redaksiyanın mövqeyi üst-üstə düşməyə bilər.

Ünvan: Bakı şəhəri Az1040, küçə S. Mehmandarov ev 25, mənzil 17

Navnîsan: Bakû Az1040, soqaq S. Mêhmandarov xani 25, mal-17

Адрес: Баку Az1040, улица С. Мехмандаров дом 25, кв. -17

Qəzet "Diplomat" qəzetinin bilgisayar mərkəzində yığılıb səhifələnib və "Mətbuat" mətbəəsində çap olunmuşdur.
e-mail: hewler@mail. ru
Şəhadətnamə: NFŞ 005004966
BUSB-un Sabunçu rayon filialı
VÖEN 1800061582
H/h 438010000
Sifariş: 1500